

1888

P. Václav Šimerka zemřel. Pohřeb jeho děl se slavně a se všemi příslušnými poctami, časopisy přinesly spravedlivé, ano i procítěné nekrology — v přátelských kruzích vzpomenou si z počátku ještě častěji, později už méně často na něho, bude to, jako když oblázek padne do hladiny vodní: kruhy budou po hladině vždy menší a menší, až zmizí památka Šimerkova téměř zcela a jeho jméno zapadne do málo čtených slovníků naučných a do dějin vědecké snahy české. A přece byl Šimerka zvláštním zjevem v národním životě našem, zvláštním typem, jedním z těch, kteříž se v českém životě opakovati už nebudou.

V době té, kterou i s roky souvisícími nazýváme prostě dobou roku 1848, náležel Šimerka k těm českým a moravským kněžím, kteří rozuměli velkým ideám moderním, kteří s lidem cítili a byli hotovi za svobodu a práva jeho přinést i oběti životní. Šimerka byl muž veskrz svobodomyšlný, on stal se důvěrným, milým přítelem Sladkovského a zůstal pokročilým zásadám věren až do posledního dechu. Ovšem neměl za to klidu a pokoje. Hned když jako kaplan v Žlunicích ujímal se lidu v příčině roboty, vzbudil sobě nepřátely a nemohl se domoci pak žádného jen trochu slušnějšího místa. A když tedy se odhodlal oddati se gymnasijské profesuře a stal se v Budějovicích profesorem matematiky a češtiny, po devítiletém výtečném působení zase raději se vzdal místa svého — neměť naděje na postup jakýkoliv — a zažádal si zase za místo farské.

A v době tedy let padesátých a prvních šedesátých, kdy alespoň mluveno o možnosti českých vysokých škol a kdy jsme počítávali ten malý hlouček mužů, kteří talentem svým byli jaksi zárukou rozkvětu škol takových, tu zase jméno Šimerkovo šlo od úst k ústům, jako jednoho z těch, kteří byli nadějí naší nejzdatnější.

Mnoho vykonal Šimerka v tom vědeckém oboru svém, v matematice, bylť myslitel zcela původní a dosti četné jeho spisy vynikly neobyčejnou jasností slohovou i bohatostí obsahu; ale ani v oboru tom nedomohl se působitě zcela mu přiměřeného a do hrobu vzal s sebou na tisíce myšlenek neprovedených.

Václav Šimerka narodil se dne 20. prosince 1819 ve Vysokém Veselí. Roku 1845 vysvěcen v Hradci Králové na kněze. Podrobiv se z matematiky zkoušce státní, poslán byl za suplujícího profesora na gymnasium budějovické, na němž působil devět let. Roku 1862 dostal se odtud na faru ve Slatině u Žamberka, byl pak dlouho farářem v Jenšovicích u Vysokého Mýta a konečně ve vsi Praskačce na Hradecku.

Titulů vědeckých spisů Šimerkových, sepsaných německy i česky, neuvedeme. Šimerkova Algebra proslula jakožto výborná kniha učební a dočkala se několikerého vydání. Dodatek k ní o počtu diferenciálním a integrálním vyšel také o sobě a byl to *první český spis* o vyšší matematice. Výbornými články přispíval do Kroku a do Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky, některé práce jeho vydala Česká společnost učená a vídeňská Akademie věd, atd.

Šimerka skončil ve vsi Praskačce dne 26. prosince m. r.

GIUSEPPE VERDI

Podáváme podobiznu muže dnes v Praze nejmenovanějšího. Opera L'Otello přivedla u nás jméno Verdiho, arci už po tři desetiletí v českém repertoáru chvalně známé, přímo do slunečního jasu. L'Otello dáván a překonal veškeré očekávání, třebaže beztoho vysoko napjaté celoročními časopiseckými zprávami. Obecenstvo i kritika jsou v nadšení. A zcela nepopíratelnou zásluhu o divadelní tu událost má ředitelství Národního diva-

dla, které hned od prvního dne milánského provozování nové opery mělo o ni zájem co nejživější, nelitovalo cest ni peněz, umělecké aniž jiné přísné námahy, a předvedlo nám konečně práci v každém ohledu dokonalou.

Je to zvláštní, že Verdi, jehož jméno sloužilo našim »pokročilým« hudebníkům vždycky jen k posměchu, právě teď doznává tak skvělé satisfakce. Obecenstvo ovšem nesdílelo přísného soudu kritiky, a třebaže i každý laik připouštěl, že v starších operách Verdiho jsou i pravá deklamační monstra, »cirkusové rytmy« atd., přece jen rád si poslechl opery ty: Ernaniho, Rigoletta, Trovatora, Traviatu a Maškarní ples, měl radost z pěveckého umění a krásných hlasův, které se tu mohly rozvíjet, a odnášel sobě v paměti lahodné arie, všude potom slýchané a opakované. L'Otello však nyní učinil stejně zadosť laikům i nejvybíravějším znalcům.

O přednostech díla toho jest právě nyní tolik rozmluv po všech časopisech, že netřeba nám přidávati dalších posudků ani pak, kdyby zde vskutku bylo místa pro ně. Z těch několika třiceti oper, které Verdi složil, považuje se opera jmenovaná právem v každém ohledu za nejdokonalejší, dramaticky nejúčinnější. Zajímavé jest faktum, že mezi těmi třiceti operami není ani jediná lepší komická, neboť jediná komická opera, kterou Verdi vůbec napsal, Un giorno di regno, co nejdůkladněji hned na počátku propadla a od té doby také zmizela.

Giuseppe Verdi narodil se v italské vsi Roncole dne 9. října 1813 a jest nyní tedy stařec sedmdesátipětiletý.

BOŽENA VIKOVÁ-KUNĚTICKÁ

Jednu význačnou vlastnost měly dosud všechny ty ženy české, které síly své věnovaly literatuře: žádná z nich nepsala z dlouhé chvíle, z moderní umíněnosti,

jak činí dámy jinde. Buď se v nich ozvalo povolání skutečné, talent neodolatelnou silou se hlásící, nebo jim vlastenectví ryzé kladlo spisovatelské pero do ruky, a v tomto případě působily práce jich alespoň svou vřelostí, svým citem. Daleká většina psala arci z pravého povolání — vždyť je známo, že máme básnířky skutečné, spisovatelky první velikosti.

Ba i to je potěšitelno, že také počet píšících žen vyniká jako talent jejich. Jest jich zajímavá řada, činných již po jedno a dvě desetiletí, ano i déle. Ovšem — dorostu k řadě té právě nyní nepodobá se býti mnoho; ale zjev takový může zakrátko zase zmizet a my budeme čísti a slyšeti nová jména, jichž více pak nezapomeneme.

Mezi dorostem ozývá se často a zvučně jméno *Boženy Vikové-Kunětické*. Činnost její kvete u veřejnosti teprve po několik málo let, spisovatelka ta mladá ještě nedozrála na plný tvůrčí klid a tedy také na díla velekrásná; ale lze již nyní vidět, že jméno její náležitě bude tedy mezi ta »jména nezapomínaná«. Ještě v duchu jejím všechno vře a kypí; duch ten však je duch rozhodně bohatý. Ještě nedává pesimismus srdci proniknout vítězně, »nespokojenost se světem i se sebou« mluví ještě slovem příliš hlasitým; srdce však je patrně ryzé, vnímavé, plno jasné ozvěny. Ještě forma svědčí o boji; dnes však podobá se již, že boj se chýlí ku svému konci, forma přilehá k myšlence vždy těsněji, a ta myšlenka je svoje. Božena Kunětická je realistka, značného talentu pozorovacího, značné také odhodlanosti výrazové; ale odhodlanost dříve trochu drsná nabývá již hladkosti své jisté, a celým realismem spisovatelčíným probíhají rubínové kmity jako žilky tělem živoucím.

Kunětická nemá na psacím stolku svém ještě žádnou řadu »uznaných spisův«, ale může býti s posavadním úspěchem svým spokojena — jeť s ním spokojena i přísnější veřejnost česká. Četné a zajímavé novely její nalezájí se v čtených časopisech. Vybíravý Primus Sobot-

ka, redaktor Matice lidu, přijal od ní pro loňský ročník svazek Povídek. A právě dokončila v Lumíru povídku Vdova po chirurgovi, z níž sobě slibujeme, že v Kunětické nalezena již nová síla pro román.

Životopisná data jsou brzy vypravována. Kunětická narodila se v Pardubicích 1863. Otec Jan Novotný byl obilní obchodník, měl slušné jmění, avšak za války s Pruskem roku 1866 přišel skoro o vše. Dcerka Božena byla hned jako žačka uznávána pro nadaného ducha svého a již jako dítě četla, ano i psala velmi mnoho. Sama o tom praví rozmarně: »Když mně bylo 15 let, napsala jsem první román, který jsem považovala za velmi dobrý, ačkoliv už rok nato nemohla jsem jej čísti, aniž bych se nestyděla, že jsem něco tak hrozného mohla v mysli chovat. Psala jsem tenkrát všecko: dramata, povídky, romány, pohádky, co kdo chtěl a čeho si přál.« — Později náhle však cítila zase povolání k herectví. Skutečně také roku 1881 vystoupila v Praze, v Novém českém divadle, a kritika zmínila se o ní pochvalně. Vystoupení to stalo se však právě týden po neblahé požárové katastrofě Národního divadla, takže ředitel Maýr neměl chuti do nových engagementů a nabízel tak skrovničkou gáži, že váhala ji přijmouti. Iluze divadelní mizely také jinými ještě příčinami, a mimo to budila se v Kunětické znova touha chopiti se pera. Paní Sklenářová-Malá, učitelka její, rozhodla konečně slovy: »Nač myslíte? Dvěma pánům nelze sloužit! Buď budete psát, nebo hrát!« Kunětická se rozhodla, že tedy »psát«. A rozhodla dobře.

Roku 1884 Kunětická se provdala za muže vzdělaného i milého a žije s ním nyní ve Štětí.

Láska, opravdová a také již osvědčená láska mezi námi a Slovinci jest sice pochopitelná při národech dvou, kteří jak zeměpisnou polohou, tak částečně i osudy svými jsou postaveni na půdu téměř totožnou, ale přece jen je to láska pohnutlivá. Jako bychom byli jedna rodina. Co u nás potěšného — není toho ovšem mnoho —, dochází tam ihned ozvěny radostné, co tam kormutlivého, nalezá u nás stejně hluboký žal. Přišla na příklad zpráva teď, že Slovincům umřel Einspieler, a hnulo to širými vrstvami českého lidu. Jména slovinských vůdců Bleiweis i Einspieler byla českému čtenáři známa jako jména zápasníků našich domácích, ale kdyby přece nebyla bývala někomu známa, stačila zpráva, že to Slovincům odumřel teď velký jejich muž, aby vzrušila se mysl všech.

Minulého teprve roku, dne 6. srpna, slavil Ondřej Einspieler padesátileté své jubileum kněžské, a sice ve vesnici Svečách v Korutansku, kdež roku 1813 byl se narodil. Při té příležitosti uveřejnil jeden náš pražský časopis o Einspielerově významu následující charakteristická slova: »Pohlížíme-li na řadu posavadních bojovníků za národní práva Slovinců a uvažujeme-li zásluhy jejich, musíme Ondřeji Einspielerovi dáti přední hned místo po Janu Bleiweisovi. Bez něho nebylo by v Korutanech žádných Slovinců víc. On v zemi té přivedl slovinskou národnost k novému životu; on rozvinul před svými krajany čestnou dějinnou minulost slovinského lidu, vyprávěl jim, když druhdy vévodové jejich na panovníky byli pasováni, že při slavném konání tom vždy jen slovinštiny se užívalo; on řekl krajanům svým, že za těmi korutanskými horami žijí přemnozí slovanští bratři jejich, jejichž sídla prostírají se od moře k moři a jichž počet sahá přes sto milionů. Slovem: Einspieler je representantem korutanských Slovinců na poli politickém.«

Po více než dvacet let byl Einspieler jediným slovinským poslancem na sněmě korutanském a vydržel tam i hájil svatou svoji věc vzdor hrozivému příboji nespravedlivých, zpupných Němců. Mimo sněm viděl hlavní pomůcku pro krásnou činnost svoji v publicistice. Nejprve obětoval peněz i času dost na listy německé, které měly Němce přesvědčovat o spravedlivosti národních požadavků slovinských; konec všech těchto snah Einspielerových byl však povzdech: »Němci *nechtějí o čemkoli být přesvědčeni.*«

Hlavní sílu věnoval Einspieler tedy pak žurnalistice slovinské. Založil politické časopisy Slovenec, ale především před důležitý Mír, jenž vniknul v Korutanech i do lidu nejprostšího. Politického programu Einspielerova statí hlavní bylo vždycky: »Dejte Slovincům slovinské školy!« Einspieler byl zkušený pedagog a vydával také sám první slovinský časopis pedagogický Školský přítel. Jeho zásluhou zaraženo také Družstvo sv. Mohora, vydávající po způsobu našeho Dědictví svatojanského knihy pro lid určené a čítající dnes už na 35 000 členů. Einspielerovou zásluhou obdrželi také kněží slovinští první svůj odborný časopis, a jeho zásluhou stalo se, že jazyk slovinských Korutanců, znečistěný za věků minulých, domohl se zase ryzosti své.

Kaplanovav po dlouhá leta, stal se Einspieler katechetou na celovecké reálce. Dne 6. srpna m. roku slavil, jak už praveno, kněžské jubileum své. Dne 16. t. m. zemřel a dne 18. nato byl pochován za účastenství tak ohromného, jakého Celovec dosud neviděl.

DR ANTONÍN LENZ

Bylo všeobecné napětí, kdože asi po Václavu Štulcovi dosedne na proboštský stolec vyšehradský. Z několika kandidátů, častěji za té doby v časopisech jmenova-

ných a oceňovaných, zvolen konečně Dr Antonín Lenz, dříve kanovník tamtéž. A jmenování to přijato všeobecně s opravdovým uspokojením: kněží znají v Lenzovi bojovníka, jenž už po více než třicet let s neúnavnou horlivostí a velkým intelektem snaží se o rozluštění otázek věrozvěstných, a laikové vítají nového probošta jako muže smýšlení opravdu českého a jako upřímného vlastence.

Nový probošt bude na místě svém míti dosti práce a příležitosti k osvědčení se. Že na Vyšehradě musí se díti konečně různé podniky velké, aby to sídlo došlo zase vyšší a žádoucí slávy, poznával dobře již Štulc, a započal na příklad již přestavbu tamější basiliky, by vyhověla nejen potřebám rostoucího obyvatelstva, nýbrž byla i ozdobou Prahy vůbec; v tom směru bude nový probošt asi tedy pokračovat a sbírat si zásluhy svoje. Mimo basiliku jsou tu však ovšem jiné ještě nalehavosti časové, které vyžadovati budou snahy pilné a mužné. Povaha Lenzova, ušlechtilá a tedy spolehlivá, je garancí příštího zdaru.

Dr Antonín Lenz narodil se dne 20. února r. 1829 v Netolicích. Matka jeho, záhy ovdověvši, odebrala se do Bavorova, kdež Antonín Lenz navštěvoval školu národní. Nato odebrala se do Č. Budějovic. Tam studoval gymnasium, vstoupil roku 1851 do semináře a byl r. 1854 na kněžství vysvěcen. V letech 1854—55 byl kaplanem v Jilovici, r. 1855—56 studoval na fakultě filosofické, a později byl administrátorem fary budislavské a potom kaplanem v Deštné. Odbyv dvě rigoroza s vyznamenáním, byl povolán biskupem Jirsíkem na stolicí dogmatické theologie do Budějovic. Zde pobyl jako profesor 20 let. Po dvaceti letech byl dne 21. prosince 1881 zvolen za kanovníka vyšehradského. Nyní byl Lenz na proboštví vyšehradské kandidátem českým. Při posledních doplňovacích volbách do sněmu království Českého zvolen také od velkostatkářů za poslance.

Dr Lenz jest též velmi pilný spisovatel; psal neúnavně do rozličných časopisů bohosloveckých a vydal četné knihy.

Podobizna naše zhotovena jest dle nejnovější fotografie Eckertovy.

ADOLF KRÖSSING

Ani nemůžeme masopust zakončiti líp a příhodněji nežli veselým, roztomilým Adolfem Krössingem. Divíme se ostatně sami, že neměli jsme jeho podobiznu již dávno ve své galerii a že připadáme na ni teprve nyní; aspoň nám teď ale přichází vhod a je »časová«.

Adolf Krössing je náš »tenore buffo«, a sice výborný »buffo«. V divadelním světě říká se mu vlastně jenom Adolf nebo i jen Dolfi, na znamení upřímného kamarádství, jaké chovají všichni k němu a on zase ke všem. Krössing je v životě soukromém výtečný společník, který žádného vtipu, jak se říká, »nepokazí«, sám však dobrého i případného vtipu vždycky je schopen. Ovšem jenom v oboru užším, hlavně divadelním, neboť »je náramně mnoho věcí mezi nebem a zemí«, o které se Adolf pranic nestará, jakož je na příklad politika, ostatní veřejné záležitosti, literatura a jiné ještě věci, které takto lidem hlavy zbytečně plní a pletou. Zato se Krössing tím pilněji stará o úkoly své divadelní. Má pro divadlo příhodnou postavu. Má svěží, pěkný hlas. Má sympatickou, veselou tvář. A je miláčkem veškerého obecnstva, hlavně dam, ba i — ředitelstva svého. Jest svědomitý a nepokazil úlohu snad ještě ani jedinou. Jeho pokroky jsou úctyhodné, a kdežto v prvních letech byl aspoň v šabloně šťasten, dostoupil nyní už dávno k samostatnému, velice šťastnému »tvoření úloh«.

Dobrého komika a krásné dámy »nikdo se po letech

neptá«. Ale my přece v neuprosné povinnosti své zaznamenáváme, že Adolf Krössing narodil se v Praze dne 5. ledna roku 1848. Absolvoval zde gymnasium novoměstské, začal studovati práva, avšak zanechal brzo studií těch a věnoval se umění. Hrával pilně v divadle Mikulášském, až vystoupil dne 10. prosince 1870 jako Gennaro v Lukrecii Borgii, pak v komické úloze Na Alpách, načež byl angažován jako »tenore buffo«, v kterémž oboru setrval až do dnešního dne.

Nebudeme zde vyjmenovávat dlouhou řadu úloh Krössingových. Pražanům a tedy navštěvovatelům divadla stačí už toto několikařádkové připomenutí, aby před jich zrakem defilovala celá řada figur rozkošných, a kdo z venkovanů Krössinga ještě neviděl a neslyšel, nechť užije nejbližší své v Praze návštěvy a zajde do divadla, když provozovati se bude některá opera komická.

NAŠI HOSTÉ

Koncertní výbor Umělecké besedy má již nepopíratelné zásluhy své — vykonal věru již kus poctivé práce! Jeho počínání si je plno rozvahy i plno energie, plno snahy po umění vznešeném i po popularisování umění toho pravého, čistého. »Populární koncerty« dobyly sobě již váhy a významu a vidí se, že budoucnost jejich jest skvělá. Mají svůj určitý slovan-ský ráz, zamluvily se nejširšímu obecenstvu uměleckou svojí dokonalostí — popularisují umění skutečně a jsou tedy vpravdě »populárními« dle zásluhy své.

Tolik je jisto, že české koncerty v Praze rozhodně vítězí. Dávají postní sezóně ráz národní. Jsou důstojnou reprezentací naproti cizině. Když sobě vzpomene- me o nějaká dvě desítiletí nazpět, s jakým namaháním stloukával se tenkrát každý ten tak zvaný koncert

český a jak strakatě vypadával ten »český« program jeho, nemůžeme neradovati se z postupu svého života.

Nynější »koncert populární« pak jest pravý triumf. Seznámíť nás nejen s nepoznanými posud skladbami slovanskými, nýbrž zavdal podnět také k tomu, že navštívil nás slavný *Čajkovskij*, nejproslulejší žijící skladatel ruský, a s ním dva vynikající umělci výkonní, Rus Alexander *Siloti*, pianista, a Čech Karel *Halíř*, houslista. Čtenářstvo naše sleduje zprávy časopisecké o příchodu umělců těch do Prahy, o vřelém a upřímném jich přijetí, a souhlasí zajisté s námi, že letošní »koncert populární« bude vrcholem celé sezóny. Také životopisy všech tří umělců nalezl čtenář již v denních listech svých a obšírný výčet jejich prací.

Petr Iljič *Čajkovskij* narodil se roku 1840 na Urálu a vzdělal se na konservatoři petrohradské. Do roku 1879 byl profesorem na konservatoři moskevské; od té doby žije soukromě a jenom svým komposicím. Z prvních jeho skladeb razily mu cestu *písně*. Poté potkaly se se značným úspěchem jeho skladby *klavírní*. V celé velikosti a síle zjevilo se však nadání jeho ve skladbách *komorních a orchestrálních*. Nejvyššího úspěchu pak dostalo se Čajkovskému v oboru hudby *dramatické*. Některé opery jeho vyznamenány jsou cenami, jeho Panna Orleánská provedena byla se značným úspěchem také u nás, a praví se, že též opery Čarodějka a Mazepa, skladatelovy to práce nejproslulejší, objeví se na jevišti českém.

Alexander šl. *Siloti* narodil se 10. října 1863 v gubernii charkovské. Vzdělal se na konservatoři moskevské u Zvěreva, u Mikuláše Rubinštejna a dokončil studia u slavného Liszta. Jeho hra dle hlasu kritiků francouzských rovná se vskutku hře Lisztově.

Karel *Halíř* narodil se 1. února 1859 ve Vrchlabí. Studoval na konservatoři pražské u Bennewitze a později v Berlíně u Joachima. Jest od roku 1883 koncertním mistrem dvorní kapely velkovévody výmarského

a byl od téhož vévody vyznamenán již křížem rytířským. Jmeno Halířovo proslulo v Rusku, v celém téměř Německu a v Itálii.

DR FRANTIŠEK SKŘIVAN

Na skloňku minulého roku, zrovna k vánocům, vyznamenán Dr František Skřivan, lékař ve Velkém Meziříčí, zlatým záslužným křížem s korunou. Člověk musil při té příležitosti čísti moravské časopisy, aby viděl, s jak opravdovou radostí vítali meziříčští i jiní občané tamější událost tu, a pak zajisté poznal, že muž právě státním řádem vyznamenáný už dávno sobě byl zasloužil korunu občanskou. Víc než padesát a čtyry roky působí už Dr Skřivan na zvoleném místě svém a celé jeho živobytí jest jedinou prací na zvelebení Velkého Meziříčí i jeho okolí, na povznesení školství, na národní zapevnění tamějšího lidu atd. S nelíčenou radostnou spravedlivostí přiznávali všichni Skřivanovi, jeho že je hlavně zásluhou, pakli Velké Meziříčí stojí dnes zde co obec veskrz spořádaná, národně uvědomělá.

Však je Dr Skřivan věru z »dobrého fládru«! Bylť Antonín Skřivan, vloni nám zesnulý ředitel kupecké školy v Praze a zakladatel české literatury obchodní, mladším bratrem Františkovým, a záhy zesnulý Gustav Skřivan, profesor na vysokém učení technickém v Praze, jenž proslul cennými spisy z oboru vyšší matematiky, byl synem staršího bratra Františkova.

MDr Fr. Skřivan narodil se 20. března 1807 v Kruceburku v Čechách. Konal studia medicinská ve Vídni a v Padově, kdež dosáhl doktorátu. Roku 1834 usadil se ve Vel. Meziříčí, kdež dosáhl záhy velmi rozsáhlé praxe. Tenkrát tu bylo školství na stupni velice nízkém a bylo ovšem německé. Skřivan spřátelil se s kap-

lanem Janem Havlíčkem a přiměl ho ku zřízení české školy soukromé, v níž žáci připravováni také pro gymnasia. Roku 1848 jmenován Skřivan školním dozorcem místním a tu bylo první jeho péčí, aby zařídil školu výbornou a českou. Jeho snahou stalo se, že škola opatřena učebními pomůckami, jakých nemá ani mnohý moravský ústav střední. V letech šedesátých postaral se také o zařízení školy hospodářské, jakož i o subvenci zemskou k vydržování školy té. — Vedle toho účastníval se horlivě pořádání národně probouzejících akademií a divadelních představení, agitoval co nejpilněji pro Matici českou, a činil vůbec vše, aby národní duch byl buzen a posilován. — Hned od počátku svého pobytu v Meziříčí dbal úsilovně také toho, aby pusté dřív okolí místní bylo znenáhla proměňováno v ovocný sad a květnatý luh, a práce zdařila se mu tak, že Meziříčští jsou dnes právem na krajinku svou pyšni.

Činnost muže toho osvědčila nanovo pravdu, že »smysl pro obecnost je mocností nejvýdatnější a nejsilnější«.

ŠTĚPÁN BAČKORA

Naši sousedé praví, že za svá vojenská vítězství posledních dvou desetiletí a za svoji sjednocenost v národní celek musí být vlastně jen »německému kantoru« vděčni. A zrovna tak mohli bychom v politickém i národním vzhledě pronést se také my; též u nás měl »kantor« hlavní zásluhu svou. Nechť to už byl prostý kantor vesnický nebo profesor světský či duchovní na nějakém tom učilišti vyšším: jeho nadšení to bylo, které zářilo nám v dobách temných, jeho práce to byla, z níž znenáhla teď klidíme ovoce. A když zase některý z pracovníků těch zmizí nám z řad oněch dávných, beztoho již do plné téměř světlosti prořídlych, tu jímá nás po-

cit elegický. — Zrovna na sklonku minulého roku, skoro jen několik hodin před vánocemi, osvědčila se pravda toho, když jsme zvěděli, že zesnul staříčkový pedagog — staříčkový vlastenec *Štěpán Bačkora*.

Bačkora náležel k typickým osobnostem pražským. Vždyť žil v Praze a sloužil jí víc než padesáte let, a máje účast ve všem životě národním, byl arci také všude vídán i vítán. Narodil se v Malíně u Kutné Hory dne 13. července 1813. Jeho otec byl učitelem a dle zvyku tehdejších dob také oba synové jeho, starší Josef i mladší Štěpán, věnovali se zase učitelství. Štěpán navštěvoval nejprve školy kutnohorské, načež odebral se do Prahy. Vystudovav obdržel tady místo učitelské v opatrovně na Hrádku a zde působil po třinácte let. Nato byl dosazen na školu u Sv. Jindřicha, odkudž konečně roku 1860 obdržel hmotně výhodnější postavení na nově zřízené škole malostranské u Marie Vítězné, kdež později stal se i učitelem řídícím. Tam působil po celých pětmečítma let.

Jako o výchování mládeže měl Štěpán Bačkora zásluhy také rozhodné i uznané o výchování sil učitelských. Věděl dobře, že tehdejší výchování učitelů je nedostatečné, i hleděl sám na sobě pilným studováním vyplniti veškeré mezery a pracoval s jinými znamenitými učiteli vůbec na zdokonalení dorostu učitelského. Proslulých učitelských schůzí »budečských« za let čtyřicátých byl on duší; zásluhy jeho uznány nejen učitelstvem samým, nýbrž i školními úřady.

Naznačili jsme již, že Bačkora měl účast ve všech zjevech národního života. On s hercem Kaškou a s Josefem Kajetánem Tylem obstarával v Praze ochotnické hry divadelní. On také pečoval o to, aby mládež obdržela dobré knihy cvičební a učitelé aby měli dobré pomůcky školské. Psal knihy sám a povzbuzoval ku spisování jich také síly jiné.

Zasloužil sobě toho, aby jmeno jeho neusnulo v paměti naší.

Čechové brněnští chystají se právě k významné slavnosti: — desítiletému jubileu Matice školské, jejíž první valná hromada konána byla 10. března r. 1878. Krátká tato doba trvání Matice brněnské nevybízela by sama o sobě k slavnostní vzpomínce, kdyby význam Matice školské v Brně nebyl tak veliký a výsledky desítileté její činnosti tak důležité pro všecken život v hlavním městě Moravy. Do r. 1878 Čechové brněnští neměli jediné školy, v níž by dívky jejich jazykem mateřským se vzdělávaly, a všechny petice jejich v té příčině zůstávaly marny. R. 1878 vztýčili prapor svépomoci: založili Matici a školu matiční; po celé desítiletí bojovali zápas se soupeři, kteří nižádného prostředku se neštítali, jen aby udolali spravedlivé požadavky české; až u nejvyšších instancí a nesčíslnými překážkami musili se domáhati práva svého, ale neustali, až české škole dobyli vítězství, ne-li dosud úplného, tož alespoň takového, jaké za poměrně krátkou dobu jednoho desítiletí vzbuzuje úctu před vytrvalostí statečných těch zastanců mládeže české. Za jediné desítiletí vybojovali si Čechové brněnští tři veřejné školy obecní, z nichž jedna jest umístěna v nové budově výstavné; mají mimo to školu matičnou a zřídili s pomocí Ústřední matice ve všech částech města mateřské školky, takže do roka jistě na 4000 dítek českých jazykem mateřským jest vychováváno. Výdaje na školu matiční, která dříve na třech místech současně byla vydržována, činily za toto desítiletí bezmála 92 000 zl., na školky mateřské 62 000 zlatých. Nemohouce na tomto místě obšírněji vypisovati celý zápas o české školy v Brně, ač jest pro tamější poměry velmi zajímavý, odkazujeme na spisek k jubileu Matice vydaný: První desítiletí českého školství v Brně.

K mužům, kteří o rozvoj českého školství v Brně nej-

větší mají zásluhu, patří mimo Dra B. Hoppea, Dra W. Kusého a K. Kunze, jejichž podobizny tyto listy už přinesly, také nynější předseda Matice brněnské *Dr Josef Tuček*, jehož podobiznu položili jsme v čelo čísla dnešního.

Narodiv se roku 1845 a vybyv studia v Olomouci, Těšíně a Vídni, usadil se r. 1870 v Brně zprvu jako advokátní koncipient, později jako samostatný advokát a účastnil se od té doby horlivě všeho národního života brněnského. Zvolen byv roku 1881 poslancem na sněm zemský za okres jihlavsko-telečský, zůstal od té doby jeho členem a vynikl při nejedné příležitosti jako obratný a rázný řečník, jakým se také častokráte objevil při různých schůzích, pořádaných zdejšími spolky, mezi jejichž nejhorlivější podporovatele patří Dr Tuček už odedávna. Jakmile Čechové brněnští počali se domáhati také politických práv svých, vystupující činně při volbách do obecního zastupitelstva nebo do říšské rady za město Brno, Dr Tuček býval kandidátem strany národní, nedbaje posměchu a úštěpků strany protivné. Nezištnou svou povahou a ryzí vlasteneckou horlivostí Dr Tuček získal si všeobecnou oblibu národovců brněnských, kteří jej postavili v čelo nejdůležitějších spolků svých: Matice školské, Českého čtenářského spolku a Matice Besedního domu. Že volba byla šťastna a důvěra, jí Dru Tučkovi osvědčená, odůvodněna, dokazuje horlivá jeho činnost zejména v obou zprvu jmenovaných spolcích. Za jeho dosud tříletého předsednictví v Matici školské zahájen zápas o čtvrtou obecní školu českou ve vnitřním městě, boj ze všech dosavadních nejtěžší; doufejme, že energii Dra Tučka podaří se dobojovati se žádoucího vítězství. Kromě horlivé působnosti své ve spolcích a v zájmu věci národní Dr Tuček i jinak jest činný; jest náhradníkem zemského výboru, správním radou Hypoteční banky moravské, členem předsednictva zdejší filiálky Živnostenské banky, členem výboru a disciplinární rady advokátní komory, zkušebním komisarem atd.

Matici školské, jejímž třetím předsedou Dr Tuček jest, přejeme na prahu druhého desítiletí v budoucnu výsledky tak zdárné, jakých domohla se za prvních deset let.

Česká škola, která snahou vlastenců brněnských prorazila baštu německého školství brněnského, bude také pevným základem nutného obratu v celé správě města, jež vráceno bude národu českému, jakmile česká škola pevné položí základy národnímu vědomí českého obyvatelstva brněnského. Národové nehasnou, dokud jazyk žije.

STANKO VRAZ

Poněvadž Maďaři jej nevidí rádi a ježto také ve Vídni pojednou i literární panslavismus nenávidí, proto a proto a ještě jednou proto budeme my Čechové tím více sobě všímati všeho, co kde ve slovanských literaturách objeví se zdatného, a tím ctíti každého Slovana, který vynikne ať v literatuře, ať v umění, ať již v jakémkoliv oboru duševním!

Přinášíme dnes podobiznu »illyrského« básníka Stan-ka Vraza. Zemřel ovšem již 24. května 1851, ale památka jeho žije a bude žíti, dokud vůbec potrvá cit pro pěknou, pro libou slovanskou píseň. Mimo to stává se vzpomínka na něho nyní časovou. Stanko Vraz byl Slovinec, vyšel tedy z lůna toho slovanského kmene, který se nám stal již tak sympatickým a kterému sympatie svoje hodláme právě zas osvědčiti zaražením zvláštního a bohdá šťastného Česko-slovinského spolku. Stanko Vraz psal slovinsky, ale psal také, a to velice pilně, horvatsky, byl nadšeným representantem myšlenky vzájemnosti jihoslovanské, a dnes, kdy Slovinci chystají takové ovace Horvátu Strossmayerovi, zajisté jméno Vrazovo ozývá se mezi nimi se rtů sterých. A mimo to byl Stanko Vraz stejně nadšeným representantem onoho

panslavismu literárního, který panoval do roku 1848 a horoucím nadšením plnil vynikající tenkráté muže veškerých slovanských kmenů.

Stanko Vraz byl upřímným přítelem nás Čechů. Byl v přátelském spojení se Šafaříkem, Čelakovským, Erbenem, Kollárem, Štúrem, Hurbanem, Dr Jos. Fričem, Dr Staňkem, Zapem a jinými. Čelakovského slova, sprovázející sbírku českých písní národních: »A což na horní Drávě, horní Sávě i na Muře nezpívá lid?« — přiměla Vraza k tomu, že sbíral a vydával krásné národní písně slovinské a »illyrské« vůbec, že v další konsekvenci studoval pilně také národní poesii naši a překládal konečně i náš Kralodvorský rukopis. Stanko Vraz zasílal spisy své do Čech, kdež pilně se rozprodávaly. On vydal v Praze svoji knihu Gusle i tambura, krásnou to sbírku zpěvův epických i lyrických, z nichž mnohé se do češtiny přeložily a přeloženy i v původním znění po Čechách zpívaly. On za příčinou vydání toho přijel sám do Prahy, žil zde mezi námi a napsal tenkráté pěkná svá slova: »Kdyby nebylo Záhřeba, chtěl bych žíti jenom zde v Praze!« On přibyl po druhé zase do Prahy ku Slovanskému sjezdu a stal se tu prvním jeho místopředsedou. Atd.

Literární činnost Vrazova — narozeného roku 1810 v Štyrsku — byla přebohata. Již od roku 1836 psal pilně slovinsky a sbíral po lidu písně národní. Stav se později sekretářem Matice illyrské, věnoval literatuře jihoslovanské vůbec veškerou výdatnou sílu svou, vydával s Vukotinovičem proslulý časopis Kolo, vydal mimo zmíněnou již sbírku Gusle i tambura ještě básně Djulabie a Glasi iz dubrave žerovinske atd.

Obraz náš i slova naše dnešní jsou pozdravem bratřím Jihoslovanům. Od nich zaznělo roku 1848 k nám to mohutné *Složno!*, které po celé desíletí po Čechách zpíváno horvatsky i ve vesničkách našich nejmenších, a my voláme k nim, ku drahým bratřím svým, dnes z omladlých prsou zase: *Tedy svorně!*

Blížící se dny pašijové budí v nás vzpomínku na velezasloužilého upravitel starodávných pašijí českých, jež jeho péčí zaznívají rok co rok po všech chrámech naší vlasti. Jestli to *V. E. Horák*, český skladatel, v oboru hudby posvátné proslulý daleko za hranicemi, jehož vážné, pravou zbožností prodchnuté mše mají a budou mít vždy své oprávněné místo vedle reformačních skladeb vokálních, které proud novější doby na povrch vynáší.

Nynější reforma, jež se snaží za ryzostí slohu církevního v hudebních formách, má zásluhu, že smetla s povrchu zemskeho celé to bohopusté hospodářství jarmarečních mší figurálních na kůrech římskokatolických kostelů. Známo, že klatbě horlivcův reformačních propadají také cenná díla klasikův. Je pravda, některé jejich mše jsou až světsky rozpustilé a oslavování Boha operní koloraturou není u nich výjimečnou zvláštností. Ale najdeme také díla, která celou formou, hlubokou zbožností a vznešeností výrazu překonávají vše, čím se honosí staroklasická doba, vzor nynější reformy. Jmenuji v tomto smyslu pouze jedno dílo *Mozartovo*: velké Rekviem, na jehož vážném slohu založil Horák své tvoření vedle vzoru staršího mistra českého *Fr. X. Brixiho*, velkého, dosud ne plně oceněného kontrapunktisty. Horák na těchto základech klasických zachovával ve všem pravou míru a hlavním zákonem při tvoření bylo mu zpěvné, nehledané, vždy přirozené vedení hlasů. Tento ohled při stránce technické činil skladby jeho snadně přístupnými, a že si nadto hleděl při tvoření základních motivů i jich rozvádění vřele procítěné melodie, srdečného zbožného výrazu, dobýval si rázem všecka srdce i odborníkův i laiků.

Byla to vždy senační událost, kdykoli vyšla nová mše od Horáka, a naši venkovští ředitelé kůrů předsti-

hovali se v uvádění jeho novinek na stálý repertoár mešní. Milou vzpomínkou z mládí jsou mi hudební zkoušky, v nichž každé jeho novince jsme nahlédli v srdce i ledví. Radostným rozechvřením nemohli jsme se dočkati skončení hodiny školní, kdykoli nám hudebníkům a zpěvákům pan učitel a zároveň ředitel kůru oznámil, že přišla nová Horákova mše. Na katedře dirigoval ředitel, kolem v řadě stáli mladiství vokalisti a staří zpěváci, po škamnách se usadili hudebníci se svými nástroji, a když přišlo průběhem skladby některé místo zvláště výrazné, zajímavo bylo pohlédnouti na pana děkana, jenž na starém klavíru naznačoval generálbas, blaženě se usmívaje a ulevuje nadšenými poznámkami rozechvřenému srdci svému. »Božský Horák!« — jinak jsme o něm nemluvili. Za jeho doby v chrámech našich bylo tak milo posedět; z jeho hudby řinulo se na posluchačovu duši sluneční světlo i teplo, dojímajíc a povznášejíc ji v náladu upřímné zbožnosti...

Z jeho životopisu krátce vyjímáme, že se narodil 1. ledna 1800 ve Mšeně z nezámožných rodičů, že tedy pouze svému nadání a vlastnímu přičinění děkuje za význam a postavení, jež má v našich hudebních dějinách. Záhy jako hoch osvojil si jistou obratnost ve zpěvu i ve hře na housle a klavír, proto jej s radostí uvítal Čeněk Mašek, tehdejší chorregent u Sv. Mikuláše, jakožto vokalistu na svém kůru. Ve studiích dostal se až do druhého ročníku práv; že však v jeho poměrech, ve věčném tom boji o existenci, pro něj nebylo vyhlídky příznivé, přidržel se výhradně vyučování hudbě a vynikl tou měrou, že mu bylo svěřeno místo při varhanickém ústavě Jednoty pro zvelebení církevní hudby; nato stal se chorregentem u P. Marie Sněžné, odtud avansoval na výhodnější místo u Sv. Vojtěcha a dále na kůr hlavního kostela Týnského, kdež po dlouhé blahodárné činnosti zemřel dne 3. září r. 1871.

V oboru skladby dlužno jmenovati na předním místě

sedmero mší, tři Te Deum, Veni Sancte cenou poctěné; v době čilého ruchu našich zpěváckých spolků napsal též některé mužské sbory, jež pro lahodu melodickou dosud jsou ve velké oblibě. V oboru theoretickém napsal zpěvní školu pro soprán a alt s průvodem houslí a velezajímavou brošuru o mnohostrannosti akordů, v níž se opírá o proslulé theoretiky: abbé *Voglera* a našeho *V. J. Tomáška*. V pojednání tom, jež vyšlo v Lipsku, jeví se Horák jako vážný myslitel, jenž má na zřeteli pokrok v umění hudebním, jako hlava věci dokonale znalá a jasného soudu ve sporných otázkách theorie hudební.

VALENTIN VODNIK

Poesie svátků velikonočních ovívá opět jarním křídlem naše skráně. Které srdce české neokřeje bezděčně vzpomínkou na zázračné *vzkříšení* národa v ranní zori tohoto století? »Vizte ten zázrak novověký — to naše zmrtvýchvstání!« — můžeme se vzpřímeným čelem odpovídati nepřátelům života svého. — Který druhý národ podal takového důkazu neumořitelné životní síly? Národ, který procitl z takých smrtelných ran, z takového pověkého hrobu, — národ ten nedá se v něj více sraziti za plného jasu veliké myšlenky tohoto věku, myšlenky to národnosti, která věru nevyšla v svět, by se stala otrokyní chtíčů mrzké panovačnosti, nýbrž aby živila, co života hodno, a nesla záchranu všem probuzeným statečným národům, kteří dopili kalich v zahradě Jetsemanské, bičování, ukřižování a pohřbeni byli, ale vstoupivše do pekel, »třetího dne vstali z mrtvých«.

Mezi těmito vzkříšenci pozdravujeme dnes před jinými také bratry *Slovince*. »Hallelujah!« voláme k nim: »Jste vzkříšení jako my a brány pekelné nepřemohou ani vás!«

Jako nebyla marnou práce našich Jungmannů, Puchmajerů, Šafaříků, Palackých, Čelakovských a Havlíčkův, tak vám nebyla také marnou práce vašich Bohoričů, Jarniků, Debevců, Zelenků, Šmigovců, Kopitarů, Dajnků, Murků, Slomšeků a *Vodniků*.

Ze skvělé této řady vašich *křisitelův* věnujme dnes bratrskou, vděčnou vzpomínku posléze jmenovanému, ale zásluhami věru ne v řadě poslednímu.

Zvětralý pomník na hřbitově lublaňském, ale posvátný všemu uvědomělému národu, kryje prach hrdiny na poli duchovém, horlivého, svatým zápalem prodechnutého buditele: apoštola lidu slovinského, *Valentina Vodnika*.

Tiže bratři solunští, kteří národu českému první hlásali evangelium jazykem slovanským, zavítali též ku bratřím Slovincům a zastali v nich národ neobyčejně pokročilý, pěstující jazyk svůj bohatým písemnictvím, které za doby cyrilometodějské vypsalo v květy mimo okruh vzdělanosti římsko-hellenské tehda nevídané. Roku 880 shledal papež Jan VIII. jazyk slovinský býti vyvinutějším jazyka franského, pročez dovolil, aby se ho užívalo mezi Slovany jako jazyka církevního. — Jaké to katastrofy hrozné zřítily se od těch dob asi na ubohou vlast národa slovinského, že po veškeré té pověké kultuře a literatuře nezůstalo ani stopy, že cizota opanovala vše a staroslavny jazyk Slovincův, jež nazývá Jagić »sanskritem Slovanův«, žil už jen jako »opovržený, sprostý idiom« v ústech chudého, porobného lidu selského. Buditelé slovinští, v jichž prsou vznítla se svatá jiskra povinnosti národní, měli tedy před sebou tutéž obrovskou úlohu jako křisitelé naši: bylo jim ze staletých, ba tisíciletých zřícenin vyhrabávati sporé pozůstatky dávné velikosti a slávy, bolestná ta svědectví úpadku se skvělé výše; bylo jim sbíratí památky staroslovanského písemnictví, staré písně národní, říkadla, báje a pověsti, vykládati stará zapomenutá slova, sdělávati slovníky a mluvnice, vykopávati

mohyly a shledávati kroniky, zkazky a dějiny temné zašlosti. K tomu pak při rozptýlenosti národa ve vlasti rozčtvrcené úplný nedostatek všelike organizace práce, natož pomoci jakés hmotné nebo mravné; naopak, překážky a pronásledování se strany vlády, protivenství a nevážnost se strany renegátův a cizincův. »Vše jako u nás.«

Obdivuhodní ti pionéři a Prometheové Slovinců nicméně pouští se s chutí úsilovnou do všeho: jsou jazykozpytci, básníky, archeology, vychovateli mládeže, numismatiky, učiteli lidu, dějepisci a publicisty zároveň. Nadání, zbystřené svatým zápalem, vůle železná, kalená v ocel ve výhni protivenství: toť zbraň, kterou dovedli věc neuvěřitelnou: že i při této rozptýlenosti ducha i při tomto nakupení úloh, z nichž by každá stačila na celý věk lidský, vykonali mnoho řádného, dokázali díla ceny nehynoucí.

Tak i náš Valentin Vodnik. Narozen 3. února 1758 v Šišce v Krajinsku z rodičů nezámožných, vystudoval čtyři latinské a vstoupil do kláštera františkánského v Novém Městě. Tam dva muži národovci, P. Pohlin a P. Damascen, obrátili zřetel jeho ku krásám mluvy mateřské a založili v něm svatý oheň vlastenectví. Horlivý mladík studuje klopotně, aby dohonil, co zameškal; již roku 1779 objevují se ve sborníku Pohlinově jeho prvotiny básnické; dostudovav filosofii a bohosloví, vysvěcen jest na kněžství; avšak již po třech letech pudí ho to ze zdí klášterních; chce jako kněz světský apoštolovati mezi svým lidem. Kaplanuje brzy tu, brzy onde, až rokem 1793 dostane se za kaplana do Koprivnice, kdež — uprostřed zemského ráje »krajinských Švýcar« — vítá jej znamenitý vzdělanec a lidumil p. Zikmund Zois. Pomocí jeho začal Vodnik r. 1796 vydávat netoliko *Kalendář slovinský*, ale i *Prostonárodní noviny*, jichž obsah i mluva prozrazuje, jak pilně byl rozhojnil v době poměrně nedlouhé bývalý františkánský páter hřivnu svou. Poučovalť v nich lid

o dávnověkosti vlasti, o osudech národa slovinského,
o někdejší jeho slávě a pokročilosti.

Mezitím zdokonalil se Vodnik též v jazycích klasických tou měrou, že dosáhl roku 1803 profesury na gymnasiu lublaňském. Tím dospěl ku cíli svých tužeb. Vzdělávaje dospělejší mládež, zároveň pilně pracoval o velikém *slovníku slovinsko-německo-latinském*, psal básně ducha vlasteneckého, dějepis Krajinska, gramatiku a skladbu jazyka slovinského, sbíral starožitná písma a všelike památky kulturní z dávnověkosti svého národa, prázdnin pak používal k cestám po krajích rodných, jsa všude lidu svému dobrým rádcem a učitelem nejvlídnějším. Vtom, uprostřed činnosti nejzdatnější, stala se událost nevšední. Roku 1810 bylo totiž Krajinsko s Přímořím postoupeno císaři francouzskému, vítěznému Napoleonu I., který obnovil staré království Illyrské, čímž Slovincům rázem otevřela se perspektiva v novou budoucnost. Což divu, že srdce Vodnikovo zabušilo rázněji a ruka znova sáhla v lyru, aby pozdravila toto *vzkříšení Illyrie slovanské* vzletnou básní *Ilirja oživljena*, v níž vzdával zasloužený vděk nové vládě francouzské za její péči o povznesení jazyka a písemnictví Slovinců. Báseň tato byla i v novinách vládních otištěna a velmi rozšířena. Avšak netrvalo dlouho a skvělý meteor vzkříšení Illyrie pádem Napoleonovým zmizel, jak byl vzplanul. Vodnik pak byl po navrácení »provincie illyrské« pod vládu rakouskou (r. 1814) jednou z prvních obětí reakce. Bylť sesazen se svého úřadu a s několika zlatými na odpočinek dán. Však chudoba nebyla by jej ani tou měrou tížila jako ostrý dozor policie, pod který byl odtud vládou Metternichovou postaven. Nemohl více apoštolovati mezi svým lidem a tou nadějnou mládeží, která jej milovala jako otce svého, — mohl jen v bídě psáti o svém slovníku. Při této práci zastihla jej 8. ledna 1819 smrt. »Byl to muž dobročinný, srdečný,« líčí jej životopisec jeho; »v obcování s jinými příjemný a veselý, přitom

přímý, nepřítel všeliké přetvářky a obojetnosti, rázný, myslí pevné a neoblomné; šlechetný a velikomyslný a jazyka i národu svého nanejvýš milovný.«

DR JAN B. LAMBL

V okamžiku, až toto číslo dostane se do rukou bodrých rolníků našich, budou tito tak pilně zaměstnáni v přírodě, letos tak pozdě, zato však náhle probuzené, že jim zajde chuť, aby po lopotné práci své zabrali se nějakým hlubším čtením. Po našem listu však sáhnou přece, aby šprýmem okřáli, a až uvidí, čím podobiznu přinášíme dnes v čele, pak bude všechna únava ta tam a každý bude dlouho pohlížeti na výraznou a přívětivou tvář svého »tatička«.

Tak mocně jímá každého celá bytost *Dra J. B. Lambla*, že potřebí toliko jednou se s ním sejíti, a již je poután k němu mocí neodolatelnou.

A co nás k tomu vedlo, že přinášíme jeho podobiznu? Snad že vláda konečně vyplnila dávné tužby jeho, aby při c. k. české vysoké škole technické v Praze, na níž on jest profesorem hospodářství, bylo zařízeno *páté oddělení pro odbor zemědělský?*

Na to, milý čtenáři, budeme prý ještě dlouho čekati! A poněvadž my Humory tak dlouho čekati nechceme, proto uveřejňujeme jeho podobiznu již dnes.

Dr J. B. Lambl narodil se dne 9. srpna r. 1826 v Leti-
nech u Plzně jako syn hospodářského úředníka. Gym-
nasijní studie konal v Plzni a Praze, načež věnoval se
na universitě pražské učení lékárnickému, z něhož na-
byl r. 1849 diplomu magistra. Pobyv jen krátce v tomto
svém povolání, zvolil si učitelskou dráhu, již nastoupil
hned v Praze na učitelském ústavu, pak r. 1852 na vo-
jenské akademii v Srbském Bělehradě, odkudž pak po

vykonání státních zkoušek ustanoven na vyšší hospodářské škole v Libverdě u Děčína, kde účinkoval až do r. 1864. Veřejná činnost Lamblova počíná již r. 1861, kdy byl venkovskými obcemi okresů rychnovského a kosteleckého nad Orlicí zvolen za poslance do sněmu českého. Zde rozvinul neobyčejně horlivou činnost ve prospěch školství hospodářského, jemuž odtud zasvětil celý svůj život. Organizace vyšší hospodářské školy zemské v Táboře, v jejímž kuratoriu on od počátku (1866) zasedá a jejímž je dosud vrchním ředitelem, jakož i organizace bývalé hospodářské školy v Chrudimi a všech škol hospodářských, jež se vedle tohoto vzoru později byly zařídily, jest po větším díle dítko ducha Lamblova. R. 1863 byl Lambl jmenován ředitelem rolnické školy v Stěžerách u Hradce Králové a zároveň tajemníkem J. O. hraběte J. Harracha. Opustiv toto místo, habilitoval se r. 1867 za docenta hospodářství a hosp. správovědy na polytechnickém ústavu pražském a byl ještě téhož roku jmenován mimořádným profesorem tohoto zemského učiliště. Po rozdělení tohoto tehdá již státního ústavu v český a německý přidal se Lambl ke sboru české vysoké školy technické, kde až dosud jako řádný profesor velezdárně působí, a jak výše napověděno, již po více let horlivě se zasazuje, aby českému národu, zaměstnáním více rolnickému, dostalo se také vysokého učení hospodářského jako pátého odboru při témže učilišti. Tuto stolicí zastává Lambl s takovou dovedností a s takovým úspěchem, že sám ministr osvěty nerozpakoval se vysloviti v rozpočtovém výboru rady říšské r. 1881: »Na české polytechnice v Praze jest o hospodářství výtečně postaráno.« Od r. 1875 byl Lambl ředitelem jím v život uvedeného a nyní zreorganizovaného pomologického ústavu v Troji, r. 1882 jmenovala jej vláda inspektorem zemědělských škol v Čechách s vyučovacím jazykem českým a r. 1883 předsedou c. k. české komise zkušební pro učitelství na školách rolnických sídlem v Praze. Lambl jest i v mno-

hých praktických směrech velečinným a namnoze nenahraditelným. Procestovav v průvodu svých bratří Karla i Dušana bezmála celou Evropu, při čemž vnímavou myslí svou všímal si všude hospodářství a pokroků jeho, jakož i živností tomu blízkých, mohl sebranými zkušenostmi býti nápomocen v rozmanitých případech praktického života, jemuž až podnes zbytek volných chvil svých, a to se zdarem věnuje.

Neobyčejná jest činnost Lamblova v odborném písemnictví.

Různá pojednání Lamblova dovedla záhy obrátiti pozornost na původce jejich, ale zvláště šťastným byl krok, jež učinil Lambl s bratrem svým Karlem založením bibliotéky »Rolníka nového věku«, do níž přispěl sám těmito svazky: O kamení a zeminách rolních atd. (sv. IV), Nauka o hnojivech atd. (sv. VIII), Nauka o vzdělání země a nářadí orebném atd. (sv. XI), Nauka o plemenitbě, chovu a krmení bravu vepřového (sv. XIV), Nauka o setbě a sklizení plodin atd. (sv. XV), a jež dospěla dnes k 50 a několika svazkům, jež jsou sepsány odborníky zvláště vybranými. Také vydáním Kapesního kalendáře hospodářského, který bude příštím rokem slaviti své 25leté trvání, zavděčil se Lambl našemu světu hospodářskému nemálo. Od té doby pojištěno vycházení nového sborníku hospodářského Bibliotéka polního hospodářství, pro nějž získány nej-
osvědčenější síly spisovatelské a jež Lambl šťastně zahájil r. 1880 v 1. svazku svým dílem Důchod pozemkový co účel všeho hospodářství i chovu dobytka atd. a jež nyní už k XIX. svazku dovedl. Od roku 1886 vydáván a jím jako šéfredaktorem redigován časopis Archiv zemědělský, v němž jest po vědecku pěstováno hospodářství a co s ním souvisí. Poslednějším spisem v Bibliotéce vydaným, zvláště spisem Depekorace krajin čili ubývání dobytka způsobené přibýváním lidstva a její vliv na polní hospodářství, kteréžto oba spisy vyšly též jazykem německým, způsobil Lambl pro reformá-

torské idey, v nich obsažené a ohnivě hájené, neobyčejný rozruch v učeném světě hospodářském doma i za hranicemi, což zjednalo Lamblovi světovou pověst dovedného reformátora i šťastného dialektika, a od té doby bývá jméno jeho, zvláště mimo naši říši, vyslovováno s úctou jako jméno muže ve vědě na slovo vzatého.

Nuže, když cizina k našinci tak se chová, měli jsme snad zůstatí my za ní?

Nechť dlouho ještě žije *Dr J. B. Lambl* na prospěch školství a písemnictví hospodářského!

JAN FRIDRICH KITTL

V dějinách hudebních mezi řediteli konservatoří málo naleznete umělcův, kteří by poctěni byli důležitým úřadem ředitelským v poměrně tak mladém věku, jako se stalo J. F. Kittlovi. A ještě k tomu nebyl od počátku povoláním hudebník, nýbrž pouze amatér! Po absolvování práv stal se konceptním praktikantem při fiskálním úřadě, při čemž arci v hudebním umění horlivě se zdokonaloval a pilně skládal v oboru menších forem hudebních. R. 1842 vystoupil ze státní služby a již následujícího roku v květnu z jedenácti v hudebním životě vesměs osvědčených konkurentů byl zvolen v třicátém třetím roce věku svého ředitelem pražské konservatoře. Z českých hudebníkův měl podobné štěstí po Kittlovi pouze jediný, také absolvovaný právník, Dr Kliebert, nyní ředitel konservatoře v bavorském Würzburku.

Kittl ovšem nebyl z cechu tehdejších hudebníků, však pilnými studiiemi jako žák přísného mistra V. J. Tomáška osvojil si vzdělání hudební ve všech odvětvích. Krom toho opravdu vynikal nad ostatní velkým přirozeným nadáním hudebním, vzácným vkusem pro krásnou formu hudební a neodolatelnou bystrostí du-

cha. Jeho volba za ředitele vyvolala v pražských kruzích hudebních pravou revoluci; ale Kittl chopil se otěží vlády pevnou rukou, získal svému jmenu dobrý zvuk i za hranicemi pilným a šťastným skládáním v oboru operním i symfonickým, takže zvláště od Schumannova vlídného posouzení jeho Lovecké symfonie všeobecně byl uznáván za prvního skladatele českého tehdejší periody. Dále jako rozhodný zastance pokroku vymanil konservatoř pražskou z upjatého konservatismu haydno-mozartovského, uvedl na programy výročních koncertů symfonie Beethovenovy a skladby romantiků, byl v přátelském styku s geniálním revolucionářem Berliozem, jenž za svého pobytu v Praze konservatoř navštívil a hluboce byl dojat mistrným provedením svého díla, ouvertury k Learu; konečně jest znám též důvěrný jeho poměr k reformátoru moderní hudby dramatické Richardu Wagnerovi.

Kittl jej navštívil v Lipsku smuten a sklíčen.

»Co je ti, milý hochu?« vítá jej starostlivě Wagner, »copak stůněš?«

»Ano,« odvětil s povzdechem náš skladatel, »stůňu — nedostatkem libreta.«

»Nejedná-li se o nic jiného, milý Jene,« smál se Wagner, »mohu ti pomoci.« I vytáhl ze šuplíku právě dohotovené libreto Bianca a Giuseppe čili Francouzové před Nizzou a podal je radostně překvapenému příteli. Jak známo, náleží opera tato vedle Lovecké symfonie a slavnostní symfonie do C dur k nejlepším skladbám Kittlovým a byla zde na jeviště uvedena s úspěchem sensačním, a není tomu dávno, co objevila se znova na repertoáru naší opery s dobrým zdarem.

Za jeho vlády pražská konservatoř dobyla si ve velkém světě hudebním nejskvělejší pověsti, hlavně od r. 1858, kdy jeho péčí a řízením uspořádána byla velkolepá slavnost na památku 50letého trvání ústavu. Památná tato slavnost, k níž zavítali za pozváním Kittlovým nejpřednější zástupcové hudebního světa z Ně-

mecka, Italie, Francie, Belgie, Ruska, ba i Ameriky, znamenitě se vydařila a novou slávou ozářila hudební naši metropoli. Není zde místa pro vyličení této slavnosti, uvádíme pouze, že v jednom ze slavnostních koncertů po prvé byla provedena Kittlova velká slavnostní symfonie do C dur.

Má tedy Kittl o hudební život pražský nepopíratelnou zásluhu, že uvedl na konservatoř naši svěží proud nové doby a před světem ji proslavil jako ústav nad jiné pokročilý. Kittl byl povahy veselé, roztomilý společník, a ve své dobromyslnosti nestaral se valně o finanční stránku ústavu, z čehož četní jeho nepřátelé ukuli si zbraň proti němu a dovedli toho, že byl Kittl r. 1865 svého úřadu zbaven. Byla to jeho smrt. Odebral se do Slezska, kdež v krátké době tří let hořem svůj život dokonal.

Po něm měl nastoupiti úřad ředitelský mistr *Smetana*. Jednalo se již o tom zcela seriousně. Považme, co vše by to bylo znamenalo pro ústav i pro mistra, jenž v ústraní těžkého boje o existenci, jaký musil podstoupiti u naší opery proti mocným nepřátelům, zcela jinak byl by mohl pracovati — snad až po dnešní den!... Že se tak nestalo, jest vinou Dra Ambrose, jenž prosadil svého kandidáta Krejčího. Když byl proto interpelován, odvětil Ambros se známým svým úsměvem: »Těšme se, že komu Bůh dal úřad, dá mu i rozum k jeho zastávání.« Víme všichni, jak se tato zásada Ambrosova osvědčila. Po příliš konservativním Krejčím máme nyní opět svobodomyšlnějšího Bennewitze na ředitelském stolci konservatoře. Vadí nám tu však velmi otázka rovnoprávnosti, pokud se týče obsazování učitelských míst. Máme zde na př. znamenitou sílu učitelskou v našem mistru *Leovi* — a což ví snad o něm naše konservatoř? Ví — ale ten prožluklý Lev je poctivě česká duše! Naše konservatoř rozumí totiž rovnoprávnosti tak, že když se jedná o dva stejně způsobilé kandidáty, nejraději dává přednost kandidátu — z říše.

Dne 15. t. m. byla slavnostně zahájena čtyřicátá devátá výroční Umělecká výstava Krasoumné jednoty pražské. Procházíme se v ní letos hrději než kdykoli jindy; neboť cítíme se v ní tentokráte, abychom tak řekli, jako »mezi svými«. Umělecký náš dorost činil se letos až milo povídat. Tu jímá nás Pavlík se svým velkolepým Otrokářem, tam Douba se svou rozkošnou Abirag; tu Marold, Bartoněk a Trsek, tam Jakeš, Lerch a Úprka; a mnoho, mnoho jiných. Ať pohlédnem kamkoli, odevšad kyne nám kus poctivé práce české. Nebývalo tak *vždycky*. Byli časové, kdy obraz domácí na »naší« Umělecké výstavě byl pravou vzácností; doba, kdy oko navštěvovatele Čecha vpravdě okřálo, potkalo-li se mezi spoustou děl cizích s nějakým uměleckým výtvozem některého »z našich«. Maixner, Javůrek, Havránek, Quido Mánes, Herold — to bývala kdysi naše celá česká »garda« umělecká. V druhé polovici let padesátých přistoupilo k dosavadním umělcům Čechům jméno nové: *Emil Zillich*. Nebyl už z nejmladších, když počal vystavovat; zato však, když jednou začal, vytrval pevně až do dnů přítomných. Nevystavoval nikdy díla velká, epochální, žádné »*pièces de résistance*« — a přece měl a má vším právem své četné, vděčné publikum. Co obrazům jeho nedostává se na rozměrech, to nahraňuje zdravý jejich humor.

Emil Zillich narodil se ze zámožné měšťanské rodiny pražské. Odbyv potřebné školy vstoupil za ředitele Rubena do pražské akademie, po jejíž absolvování vydal se za příčinou žádoucího doplnění svých odborných studií na cesty po Německu a Belgii. Zvláště Antverpy poutaly jej (v roce 1851) mocně svými uměleckými poklady. Byv do té doby umělcem takřka jen ze záliby, stal se po svém návratu do Prahy, a zejména později, když následkem nešťastné pře pozbyl značné části své-

ho po rodičích zděděného jmění, malířem »od cechu«. Jest jím dosud. Oborem Zillichovým jest žánr; nejčastěji z doby rokokové a nejraději, jak již svrchu podotčeno, s příchutí humoru; dovede však dostáti se zdarem také zakázkám druhu vážnějšího. Oltářní obrazy, provedené jím ve Vřesovicích, v Lochovicích a v Husinci, jsou toho jasným důkazem.

Vyličující uměleckou činnost Zillichovu, nesmíme skončiti, aniž bychom zmínili se ještě o jednom směru, jemuž oddal se zejména v letech posledních: je to obor ilustrace. Také v tomto oboru své působnosti jeví se mistr *Zillich* jako umělec nad mnohé jiné dovedný...

ADOLF ECKERT,

ředitel střední hospodářské školy v Chrudimi, byl před týdnem jmenován členem komise ku zkoušení kandidátů pro místa hospodářských učitelů na rolnických školách s vyučovací řečí českou.

Jmenování to zavdává nám příčinu k uveřejnění jeho podobizny dávno už chystané. Vynikáť Eckert v oboru svém tak, že došel plného uznání a ocenění také se strany hospodářských odborníků, o čemž nejlépe svědčí olomoucký časopis *Malé selské listy*, z něhož tu o Eckertově působení podáváme následující:

Adolf Eckert narodil se r. 1841 ve Včelákově okresu nasavrckého v Čechách. Vystudovav nižší reálku v Chrudimi, vyšší reálku v Olomouci a pak oddělení chemické na polytechnickém ústavu v Praze, oddal se učitelství a jmenován byl roku 1868 asistentem na nově zařízeném hospodářském ústavu ve Znojmě, kde již rok nato stal se ředitelem. Tenkrát byl hospodářský ústav znojemský utrakvistickým, avšak česky smělo se vyučovati jen tehdy, přihlásil-li se dostatečný počet

českého žactva, a aby se ho dostatek přihlásilo, o to měl vždy péči, hledav mnohdy žactvo až v Čechách. Současně byl Eckert tenkrát kočovným učitelem hospodářským českých obcí na Znojemsku, Moravskobudějovicku a Krumlovsku; tu odbyl celou řadu kočovných hospodářských přednášek a získal takto nejednoho rolníka tamního nejen pro pokrok hospodářský, ale i pro národ.

Utrakvistická — vlastně česká — škola znojemská začala však brzo býti trnem v oku ultragermánům znojemským, kteří počali činiti všemožných kroků, aby škola stala se německou, což se jim počátkem r. 1871 podařilo, takže školním rokem 1871—1872 počínaje ústav německým se státi měl. Tu věděl Eckert, že by mu na takovém ústavu štěstí nekvetlo, a proto hleděl, aby se dostal jinam, a an právě otevíral se pomologický ústav v Troji u Prahy, jmenován byl — (počátkem II. půlletí školního roku 1870—1871) — prvním učitelem tohoto nového ústavu.

Zde založil s druhým učitelem téhož ústavu † K. Horáčkem první zahradnický časopis český Pomologické listy.

Počátkem školního roku 1871-1872 jmenován byl profesorem hospodářské školy chrudimské, jejíž ředitelem byl tenkrát J. B. Uhlíř, nynější ředitel střední hospodářské školy v Přerově, kterýž ředitel brzy po příchodu Eckertově na ústav chrudimský vydávati počal časopis Hospodářské listy, jehož byl Eckert spolupracovníkem.

Počátkem školního roku 1874—1875 jmenován J. B. Uhlíř ředitelem nové střední hospodářské školy v Přerově a Eckert stal se jeho nástupcem — ředitelem v Chrudimi.

Od té doby věnuje veškeré síly své ústavu chrudimskému, kterýž také pod jeho čilým řízením utěšeně rozkvetl.

Když provésti se měla, dle usnesení zemědělské rady pro království České, reorganisace veškerého hospodář-

ského školství v Čechách, stál Eckert, jako člen ankety reorganisační, v řadě oněch, již se o provedení organisace té co nejvřeleji zasazovali, a sotvaže koncem roku 1884 zemský sněm království Českého schválil zásady této reorganisaace, již v lednu 1885 podal ředitel Eckert v kuratoriu hospodářské školy chrudimské, kteréž záleží vesměs z mužů osvícených, návrh na přeměnu dosavadní rolnické školy chrudimské na střední hospodářský ústav. Návrh přijat, všechny obtíže v cestu se stavící překonány a již v září 1885 otevřen nový ústav, střední škola hospodářská, o jejíž zřízení získal si Eckert zásluh velikých.

V listopadu téhož roku připojena novému ústavu škola druhá, zimní škola hospodářská, kteréž oba ústavy těší se návštěvě přečetné.

Po odebrání se ředitele Uhlíře do Přerova přejal Eckert nejen ředitelství školy, nýbrž i veškeré jiné obory dosavadní blahodárné působnosti Uhlířovy.

Za jeho vůdcovství rozvinuje hospodářský spolek pardubický utěšenou a blahodárnou činnost; jestiž nyní jedním z nejprvnějších hospodářských spolků v Čechách a hlavně to byl předseda Eckert, na jehož návrhy pořádány byly hospodářským spolkem pardubickým ony známé velkolepé výlety rolnické na družnou Moravu, kteréž ve veliké míře přispěly k utužení vzájemnosti rolnictva českého a moravského.

V hospodářském spolku chrudimském jest Eckert dlouhá již leta místopředsedou a tento spolek projevil mu plnou svou důvěru tím, že jej již po druhé zvolil za svého zástupce (delegáta) v zemědělské radě pro království České.

Ve spolku pro chov drobných zvířat ve východních Čechách se sídlem v Chrudimi — kterýžto spolek též velmi činným jest — působí Eckert jako předseda již 5 let, a i ten spolek — jako mnoho jiných — jmenoval jej za zásluhy svým čestným členem.

Literárně jest Eckert velice činným. Po odchodu ře-

ditele Uhlíře do Přerova počal Eckert se svými kolegy vydávat v Chrudimi nový hospodářský časopis Hospodářský list, kterýžto list stal se brzy jedním z nejrozšířenějších a nejoblíbenějších časopisů hospodářských vůbec v Čechách i na Moravě.

Samostatných spisů vydal Eckert celou řadu; jsou hlavně umístěny ve výtečných encyklopediích Dra J. Lambla Rolník nového věku a Bibliotéka hospodářská. Poslední jeho práce jsou Mléčné hospodářství (vyšlo roku 1886 u Kobra) a Strojená hnojiva a jich upotřebení (Kober r. 1888).

R. 1887 zvolen byl do ředitelství Hospodářské společnosti pro království České, kde stojí v řadě oněch mužů, již starají se opravdově, aby tato společnost přeměněna byla ve skutečnou Ústřední hospodářskou společnost a takto stala se důstojným reprezentantem veškerého rolnictva českého.

Velikou zásluhu získal si konečně Eckert o pokrok hospodářský svými kočovnými hospodářskými přednáškami. V letech 1878—1882 byl jedním z nejhorlivějších polních kazatelů; přednášky (mnohdy až 40 za rok) odbýval zejména v lůně hospodářských spolků chrudimského, pardubického, vysokomýtského, žamberckého, opočenského, jaroměřského a j. Mnohá Beseda hospodářská, mnohý podnik meliorační, ba též mnohý závod hospodářsko-průmyslový vzaly svůj první podnět na těchto hospodářských přednáškách Eckertových.

Ač zasvětil Eckert celý svůj život rozkvětu zemědělství, všímá si přece pilně i všeho ostatního života národního a účastní se ho v míře přehojné.

Rozhlédneme-li se po mladším pokolení básníků českých, hledající *individualit*, a zvláště takových, ode kterých možno očekávati, že se stanou literárními typy zcela *našimi*, volíce si s láskou původní látky ze žití vlastního lidu a pojímající je citem opravdovým, snahou přesvědčenou: pak přede všemi nelze nám přehlédnouti *Josefa Jakubce*, básníka to nadaného a se vzácnou přísností odhodlaně za svým cílem spějícího. Cílem tím jest: zachovati v obrazech básnických svéráznost našeho venkovského lidu, pokud ještě neustoupila vystejnujícím vlivům moderním, a vnímavá mysl, upřímně k lidu tomu lnoucí, jest básníkovi našemu věrným zrcadlem, v němžto s nepodjatou určitostí spatřuje předměty svých kreseb. Nazýváme básně Jakubcovy spíše kresbami než malbami, vidouce v nich dosud více pečlivých, přírodní pravdy hledajících obrysů nežli ladně skupených a odstíněných barev. Jest si zajisté skromný básník sám těž vědom, že nachází se sice na cestě dobré, avšak nikoli ještě na vrcholi jejím, a rád nám uvěří, že nejlepší jeho práce čekáme teprve v budoucnosti. Jakož pozorovatel lidu poznal ovšem mnoho zajímavého i též mnoho všedního, a že dosud nedospěl k tak uměleckému sebezapření, aby nepodával nám nalezených perel s trochou přimíseného k nim písku, ale raději v obrubě z ryzího zlata, kdož by se tomu divil při mladém básníku realistovi? Již jednou radostí nás naplnil jiný, mladý, nadaný básník epik českého venkova: byl to Antal Stašek, vzbudivší svým »Václavem« naděje, kterých bohužel nesplnil, uchýliv se z literárního kolbiště zcela v život soukromý; nyní touž utěšenou a vděčnou drahou kráčí Josef Jakubec, ale při jeho horlivé píli a značné již plodnosti pevně lze za to míti, on že nezůstane nám dlužen uskutečněním toho, co počátek jeho činnosti slibuje. Talentu a lásky

k věci věru má dosti; co mu schází, jsou věci dosažitelné právě jen dospělejším již tvůrcům, i zdá se, že nyní Jakubec ocitl se v bodu, kde po nich sáhne a jich dosáhne. Jen více výběru, více autokritiky! Pak nabudou obrazy jeho oné hlubší perspektivy, která podmiňuje dokonalou harmonii jejich.

Josef Jakubec narodil se v Jičínku (ve Lhotě Hlásné) i spěje nyní k třicátému roku svého věku. Prošed venkovskou školou obecnou vstoupil na gymnasium jičínské a pak jako mladík dvacetiletý na filosofickou fakultu v Praze. Sotvaže však dostudoval, stížen byl nemocí, za příčinou kteréž uloženo mu, aby sil svých šetřil. Odřeknuv se tedy učeného povolání přijal r. 1882 službu úřední u obce pražské, ve které trvá posud. V literatuře vyskytovalo se jméno jeho již po několik roků, provázejíc jednotlivé básně v časopisech uveřejněné, až roku loňského vyšly veršované jeho povídky souborně v Salonní bibliotéce a podaly úplnější, jasný obraz jeho nadání i jeho snahy.

Dávné pak touze jeho, aby mohl studovati lid slovenský na Moravě a snad i v Uhrách, vyhověl letos Svatobor, přiřknuv mu na tu cestu podporu, zajisté zaslouženou. Kéž na ní poutník nasbírá hojně květů poetických!

Jakubec jest jedním z mladších spisovatelův našich, kteří v nedávné době sestoupili se ve spolek nazvaný Máj. Srdečně přejeme sdružení tomu, aby výsledky jeho snažení tak čilý a blahý proud uvedly v život náš literární jako dobré paměti Máj starší, před třiceti lety kol Hálka a Nerudy pod vzletný prapor poesie se skupivší a almanahem Májem vyznačivší směr svého pochodu. — Jakubec je také členem nejmladšího dobou, nedávno zvoleného nového výboru v literárním odboru besedy Umělecké, na jehož činnost čekáme s dychtivou nadějí. Kéž omládne duch našich zachmuřených dnů paprskem i svěžím dechem skutečného literárního jara národního!

Živěji nežli obvykle vzpomíná veškeren náš současný svět na rozruch, bouři a osudné převraty roku osmačtyřicátého, anoť právě došlo čtvrté desetiletí od oné doby, která přihrnula do vlasti naší události dotud netušené. Přirozeno, že mocně oživuje památka osobností tehdy čelných, mužů vynikajících, kteří pevnou rukou zasáhnuvše v jarý proud doby svojí, buďto k rozpoutání jeho přispěli, aneb jej zadržovali. Mezi muži roku osmačtyřicátého náleží Dr Antonín Štrobach k oněm, jejichž jména nejenže nepropadnou zapomnutí, ale zachovají provždy zvuk čistý, bezúhonně čestný.

Nesnadno stručně nastíniti běh života osmačtyřicátníkova; pamětníkům jest povědom se všemi významnými zjevy jej obklopujícími, mladšímu pokolení pak jest ona doba bouřlivého národního jara tak neznámou a nepochopenou, že těžko malým obrázkem mu označiti v pravém světle povahu takového představitele jejího, jakým byl Dr Štrobach. On byl i nebyl mužem revoluce. Jest-li heslem revoluce bořiti až do základů všecken starý, národy tísnící, přežilý řád, aby především získala se volnost k úmluvám novým, spravedlivějším a přirozenějším, — pak zajisté k praporu jejímu se nehlásil; ale bylo-li revolucí, jakž se pravilo i dosud praví, že národ zdánlivě umrtvený a ze řad politicky živých vymazaný se hlásil o své zákonité politické dědictví, domáhaje se ho všemi silami na základě práva téměř již promlčeného i prastarého řádu, od jiných nevázně porušovaného: při takovémto pojmu revoluce byl Dr Štrobach jedním z nejstatečnějších, nejpřesvědčenejších a nejčinnějších bojovníků jejích. Byl mužem tiché duševní práce, ale neohroženým válečníkem na poli zápasu národního; byl klidným mužem zákona a diplomatem, ale tak horoucím srdcem

lnul k naší svaté věci české jako nejnadšenější její pěvci, apoštolé a mučeníci.

Antonín Štrobach narodil se dne 3. června 1814 v Praze. V příznivém jsa postavení studoval, cestoval i pracoval s neúmornou chutí a mnohostranně o svém vzdělání. Dosáhnuv roku 1841 hodnosti doktora práv, vstoupil do praxe soudnické, ve které se posléze vyšinul k vysokému postavení. Nejmilejším předmětem jeho studií bylo staročeské právo i jeho názvosloví, ve kterémž oboru napsal několik důkladných a cenných prací literárních; zejména společně s Dr Jos. Fričem, K. J. Erbenem, Neubaurem a Havlíčkem pracoval o českém překladě soudního řádu. Pověst jeho jako znamenitého právníka, horlivého vlastence a charakteru ryzího byla tak všeobecná, že v rozjařeném roce 1848 po odstoupení purkmistra Müllera Praha neobracela k nikomu zraků tak důvěřivých jako k němu a dne 9. dubna v čelo své správy jej postavila. Štrobach však necítil se povolána řídit kormidlo uprostřed vln tak rozbouřených i poděkoval se brzy z hodnosti té; byl však neúnavně a platně činným v národním výboru, pak na sněmu říšském ve Vídni, jehož byl předsedou, i na sněmu kroměřížském, kdež všude svými vědomostmi, svým jasným, správným názorem a svým taktem imponoval a výtečně prospíval. Doma pak jako rada vrchního zemského soudu dobyl svému jmenu nového lesku, jsa znamenitým předsedou zřízených tehdy porot. Avšak jen krátce trvala tato činnost jeho; bylť Štrobach jedním z oněch soudců, kteří se znelíbili pověstnému Bachovi a za doby nejnásilnější reakce r. 1853 byli jím neslýchaně potupeni propuštěním z úřadův pro neodsouzení jakéhosi opilce, jenž v nepřičetnosti své dopustil se nezákonných řečí. Těžce dojat touto pohanou i zároveň zlověstnou známkou doby, nepřestal Štrobach přece pracovati na vytčené sobě dráze; otevřev svou vlastní advokátní kancelář, byl by zajisté ještě platněji a neodvisleji národu služby konal, kdyby ho nebyla stihla

časná smrt. Zemřel náhle dne 22. listopadu 1856, želen a všeobecně vážen nejen v hodinu svého skonu, ale až podnes. List jeho žití zůstane i v knize budoucnosti beze skvrny jasný.

DR IGNÁC JAN HANUŠ

(K zítřejšímu jeho dni úmrtnímu)

Byl ze řemesla filosofem, ale zběhl z toho a věnoval se literární historii, filologii a mythologii slovanské. A dobře udělal. Co v těchto oborech vykonal, má cenu trvalou, ač posud u nás nevyskytlo se pero povolané, které by rozsáhlou činností Hanušovu podle zásluhy bylo vylíčilo. Z filosofie přinesl si bohatost myšlenek a přísnou kritičnost; tato jeví se nejlépe v tom, že dílo svých mladých let *Wissenschaft des slavischen Mythus* sám si »zřezal a ztepal« tak, že by toho ani p. Hattala lépe nedovedl. Mladistvý poklesek, jehož se byl ve spise tomto dopustil, Hanuš napravil a odčinil později důkladnými pracemi bájeslovnými, kterými si zasloužil vděk potomstva. Jestli to v první řadě výtečný jeho *Bájeslovný kalendář*, který nám jasně ukazuje, jaké množství pomyslův a obřadův z pohanství přešlo do křesťanství a dochovalo se až do našich dob. Ke spisu tomuto řadí se četné jeho články mythologické (*O Děvě, zlatoplasé bohyni; O Dědu a Bábě* a j.), jimiž Hanuš zavedl u nás novou metodu bádání a docílil pěkných výsledků.

Se zvláštní zálibou obíral se Hanuš literární historií. Kritickým bystrozrakem probíral staré památky literatury slovanské vůbec (o původu písma hlaholského, o mnichu Chrabru, o slovanských runách a j.) a české zvlášť. Prací jeho v tomto oboru jest dlouhá řada. Zvláštního povšimnutí zasluhuje spis jeho *Die gefälsch-*

ten böhmischen Gedichte aus den Jahren 1816—49, v němž Hanuš osvědčil šlechetnou svoji snahu hledati pravdu a odkrývati lež. Také vylíčil literární působení prvního slavisty našeho *Josefa Dobrovského* a výtečného znatele ducha slovanského *Fr. Lad. Čelakovského* a vydal hojné příspěvky k poznání starší literatury české.

Jako filolog nebyl Hanuš suchopárným puntíčkářem, jakých máme u nás bohužel na kupy; on pamětliv jsa biblického hesla Šafaříkova, že litera zabíjí, ale duch oživuje, vyhledával, v čem *duch* a *život* národní se jeví, stopoval názory slovanské v příslovích a pořekadlech, v národních zvycích a slavnostech, učinil návrh, jak by skladba a tvarosloví české návodem rozborným nově uspořádati se daly, podal nový nástin slohovědy atd.

I. J. Hanuš narodil se v Praze r. 1812, studoval na gymnasiu Akademickém na Starém Městě pod Josefem Jungmannem, pak na universitě vídeňské a byl roku 1836 na universitě pražské povýšen na doktora filosofie. Téhož roku stal se řádným profesorem filosofie ve Lvově, roku 1847 přesazen do Olomouce a 1849 do Prahy. Zde však jeho profesuře učiněn náhlý konec: hr. Lev Thun sesadil ho r. 1852, že prý jest podezřelým z hegelianismu. Od té doby privatisoval Hanuš až do r. 1860, kdy po smrti Šafaříkově stal se bibliotékářem knihovny universitní v Praze. Vzácnou jeho ochotu a vlídnost mají navštěvovatelé universitní knihovny z let šedesátých zajisté ještě u vděčné paměti. Náhlá, předčasná smrt učinila záslužnému jeho působení dne 19. května r. 1869 nepředvídaný konec.

Věru podivením a lítostí nás naplňuje, že o tomto muži píle mravenčí, který tak platně pracoval na národa roli dědičné, u nás tak málo se mluví a píše!

V nynější době, kdy k bolesti starších a rozvážnějších dosti často mezi mladším pokolením chladnokrevně se přetřásá otázka, má-li vlastenecké nadšení vůbec nějakou cenu, nějaký význam praktický, ba nějaký smysl rozumný, tím hlubší pohnutí dojíká nás, kdykoli zazní blízko nás jméno některého z oněch starých, upřímných vlastenců buditelů, kteří jenom divotvornou silou svého nadšení tak zázračně oživili národ již smrtelně ztrnulý, jako Kristus křísil mrtvé. Proud dějin už dlouho se valil hlučně i krvavě přes poražený národ český, jenž se skutými údy, s kamenem na hrdlo uvázaným a se znamením potupy na čelo vpáleným ležel na dně jeho pohroben jako utonulý odsouzenec; ale mužové oni netázali se a nepochybovali, zdali láska jejich vlastenská s to jest přemoci smrt národa dvěma věky zpečetěnou; zápal jejich byl tak mocný a pravý, že pronikal všecko jejich myšlení a ovládal všecko jejich jednání, takže jeho silou vedeni byli by zajisté bez váhání kráčeli i k mučenickému konci, i v boji třeba marném.

Tomáš Burian jest jedním z oněch tichých, nadšených divotvorců, z oněch starých vlastenců, jejichž památku navždy ozařuje velikost poslání, které vykonali v národě našem svou ryzí láskou k jazyku a svou dojemnou, čistou vírou v jeho budoucnost. Narodil se v Praze dne 5. června r. 1802, nabyt zde prvního vědění školského i též počátků vzdělání gymnasiálního, ale osiřev záhy, byl nucen zanechat studií a jíti na řemeslo. Necítě se v povolání takovém nijak uspokojeným, šel jako čtrnáctiletý chlapec raději do služby vojenské. Zvolil si odbor dělostřelecký a tu bylo mu možno vzdělávati se vědecky na školách vojenských. Avšak nauky válečného umění nebyly jedinými, které pilně pěstoval: mladý jeho duch, ucítiv svěží vání

probouzejícího se vědomí národního, byl jím okouzlen a zaujat, jako když ovane nás čarovný dech jara; ihned celým srdcem přidružil se k hloučku horlivců, vydobývajících nového rozkvětu na kmenu českém, dávno schnoucím. Zamiloval si řeč mateřskou vášnivě i posvátně, učil se jí neúnavně a seznamoval se s prvními skrovnými plody literárními, které v jazyku českém pořádku objevovaly se na počátku tohoto století. Vynikal tak všestranně vědomostmi, že byl r. 1828 ustanoven učitelem při plukovní škole dělostřelecké ve Vídni a po dvou letech dosazen jako profesor českého jazyka na vojenskou akademii v Novém Městě za Vídni, kde právě předchůdce jeho, český básník M. Z. Polák, z téhož místa byl odstoupil. Dosáhnuv vyšších hodností vojenských, působil po léta na onom ústavě, probouzeje lásku k mateřštině i vědomí češství v oněch synech svého národa, ku kterým by bez něho sotva kdy byl dosáhl zlatý paprsek národní pospolitosti. Jako učitel i čestný strážce českého jazyka ve vojště zaujímal Tomáš Burian na akademii novoměstské místo své mezi M. Z. Polákem a nástupcem svým Ferdinandem Čenským důstojně, hoden jsa, aby vřelá i vděčná paměť jej řadila po bok proslulým oněm soudruhům, kteří tam působili před ním i po něm. Také on hřivnou svého ducha přispěl, jak mohl, k rozmnožení spisů v jazyce neb o jazyce českém; z pera jeho pocházejí: Ausführliches theoretisch-praktisches Lehrbuch der böhmischen Sprache für Deutsche, Malá chrestomatie, vyňatá z prvního spisu obšírného, Služebný předpis pro prostého vojáka, svobodníka a bubeníka c. k. pěchoty, Cvičení se ve zbrani, pak překlad Předpis služby při c. k. jízdě i různé drobotiny, jež uveřejňoval ve Květech a v časopise musejním i jinde.

Tomáš Burian zemřel v Novém Městě za Vídni dne 22. ledna 1874.

Vyzářilo krásné jaro volnosti národův, nezapomenutelné jaro roku 1848. Francouzský národ rozštípal a spálil na březích Sekvany trůn Ludvíka Filipa, Itálie pěla hymnu svého vzkříšení, v Německu to bzučelo jako v zjitřeném oulu, v Uhrách to vřelo; — mohlo u nás zůstat mrtvo a němo? Marně olověná ruka absolutismu Metternichova utlačovala haluze procitlého vědomí českého. Marně policejní libovůle střežla každý šepot náš, marně nemilosrdná tužka censorova škrtala myšlenky pravdy. Vězeň český dovedl obelstít své hlídače. Zavřenými hranicemi pronikaly blesky svobodomyšlných spisů, a každé to zakázané slovo pravdy hltalo se tím dychtivěji. Však geniální Havlíček, jsa tehdá redaktorem úředních Pražských novin, troufal si ještě více. Irčané tehdá pod slavným svým vůdcem Danielem O'Connellem zdvihli se k velkolepému zápasu proti Anglii. Chtěli mocným hnutím zpřetrhati ty okovy centralisace britské a dobýti své rodné vlasti ztracené samostatnosti. »Odloučení« — »*Repeal*« znělo to z jednoho tábora irského do druhého, a Havlíček vypravoval ve formě »původních dopisů z Irska« těm 1500 odběratelům úředních Pražských novin o tomto zápasu Irčanův proti kruté vládě anglických utlačovatelů tak živě, až srdce česká usedala. — V malém hostinci na pražském Zeleném trhu, zvaném U zlaté váhy, scházela se společnost mladých spisovatelů, právníků a uvědomělých měšťanů, která si dala ono irské jméno *Repeal*, kde se arci mluvilo již o jiných věcech nežli o ypsilonu, au a w. Z tohoto kroužku odhodlaných nadšenců vyšla ona smělá demonstrace národní, známá v dějinách jmenem schůze Svatováclavské z 11. března 1848. První to svobodný čin českého lidu od bitvy bělohorské, první naše velká žádost za právo a spravedlnost po dvoustoletém umlčení národa. Ve schůzi té

ihned zvolen 27členný výbor Svatováclavský, který měl podati onu žádost naší vládě a králi, zároveň pak bdíti nad veřejným pořádkem Prahy. A koho zvolil tento výbor nejodhodlanějších a nejupřímnějších našinců za svého *předsedu*? — *Hraběte Vojtěcha Deyma*.

V demokratickém vzduchu jara roku 1848 nebyl šlechtický titul věru žádnou rekomandací v očích lidu, obzvláště ne v očích tehdejšího lidu českého. Však hrabě *Vojtěch Deym* lišil se právě od těch ostatních našich hrabat, knížat a pánů tak markantně jako to jaro lidu od přestálé zimy poroby a roboty. Dávno bylo jeho jméno sympatickým všem našincům. Neboť již otec jeho (František de Paula, † 3. října 1832), pán na Hostinném, proslul co šlechtný lidumil a národovec, který v nejhorších dobách zastával českou národnost, kde a jak jen mohl, ano i opuštěným Čechům vídeňským již tehdá vymohl ve Vídni české služby boží. V této upřímné lásce k lidu českému vychoval také všecky své tři syny: Ferdinanda, Morice i Vojtěcha, z nichž první dva vstoupili do služeb státních, Vojtěch však do služby — českého národa. Známý jsou předbřeznové naše zápasy o průmyslovou školu a jednotu. Mladý Vojtěch Deym v těchto zápasech statečně chránil prospěchu a práv národa českého, podporoval obětavě veliké snahy naše vlastenecké a stal se tak jedním z těch vzácných kavalírů, kteří s námi upřímně smýšleli a cítili, v dobách dobrých i zlých.

Což divu, že nezalekl se Deym na roveň tak mnohým ostatním aristokratům mohutného toho tepotu křídel svobodné myšlenky, že necouval plaše z toho víru nadšení a vášně, alebrž naopak radostně jej vítal a chutě v proud se vrhal s námi všemi. Již 18. března byl radostně zvolen za majitele nejnárodnějšího *ozbrojeného* sboru občanů pražských, *demokratického* to bratrstva Svatováclavského, později pod jmenem *Svornosti* proslulého, kterýž, veden jsa baronem Villanim, těšil se největší popularitě u lidu našeho, kdežto nepřátelům

naším byl pro svůj ideální kraj slovanský pravým trnem v oku a zpátečníkům na postrach. Záhy vyličovaly německé listy Svornost jako vtělený sbor »hutské divokosti«, od níž prý se stát i Němci nejhoršího nadíti mohou. Na upokojení zlého toho svědomí vydal 31. března hr. Deym společně s Fastrem a Trojanem provolání k Čechoněmcům, v kterém tyto směšné obavy jejich vyvracel a poctivé i spravedlivé cíle našeho snažení označil. Však byl svrchovaný čas brániti naši věc proti nepřátelům zbraní mocnější a způsobem pronikavějším. Bylo zapotřebí mluvit k lidu velkými *denními novinami*, které by vyjádřily a ztlumočily jasně celý politický program náš. Velká doba našla pravého muže k úkolu tak velkému. Byl to náš Karel Havlíček. A tento Bohem nadaný obrance pravdy české nabyl opět statečného a obětavého pomocníka v hraběti Vojtěchu Deymovi, který ihned byl svým jméním pohotově ku založení prvního důstojného žurnálu našeho, *Národních novin*, nabídnuv se, že chce sám jediný krýti veškeré možné ztráty, že dá své jméno jako majitel na list, aniž by však nejmenším chtěl Havlíčka v jeho volnosti obmezovati, což se také i stalo.

Tak dne 5. dubna 1848 vyšlo první číslo *Národních novin* s tímto demokratickým, svobodomyšlným *programem*:

Skutečná rovnost národností. Spojení zemí koruny naší. Zrušení práv feudálních. Rovnost všech stavů před zákonem. Soudy přísežných. Odpovědné ministerstvo pro korunu naší. Všeobecný sněm celého národa. Národní gardy všude. Úplná reforma škol a úřadů.

Redaktorem *Národních novin* byl, jak známo, Karel Havlíček a nakladatelem hr. Vojtěch Deym.

Touž dobou počaly už také přípravy ku svolání *Slovanského sjezdu* do Prahy a dnem 1. května uveřejnil výbor důvěrníků památné provolání ku všem bratrským národům slovanským. Na provolání tom hned na druhém místě spatřujeme jméno hr. Vojtěcha Deyma.

Mezitím proměnil se Svatováclavský výbor pražský v širší *výbor národní* pod čestným předsednictvím místodržitele hraběte Lva Thuna. Dne 23. května volen místopředseda a hlučná bouře pochvaly zazněla sálem i s galerie, když prohlášen zvoleným hr. Vojtěch Deym. Účastniv se rovněž platně sjezdu Slovanského, byl Deym jednak pro toto účastenství své, jednak pro svou hodnost jakožto náčelník Svornosti po svatodušních bouřích od reakcionářův poznamenán jakožto jeden z hlavních buřičů a *první zatčen* i odveden vojenskou eskortou před pověstnou vyšetřovací komisi na hrad pražský, která jej vyslýchala a držela ve vězení až do 20. srpna 1848, kdy pro úplný nedostatek viny jakékoliv propustiti jej musili. — »Při této významné příležitosti,« vypravuje Rittersberg, »poznal hr. Vojtěch Deym většinu našich aristokratů s takové strany a ve světle jemu tak odporném, že i poslední soucit pro ně v srdci jeho zhasl a jadrný duch jeho tím více v národním a svobodomyšlném směru se utužil.« — Mezitím co byl vězněn, děly se volby do sněmu říšského, i netroufala si ho proto tehdá strana národní kandidovati. Avšak lid český na svého věrného syna nezapomněl. Nejdůležitější politická jednota našeho národa, demokratická *Lípa slovanská*, ovládající důkladnou organizací svou všech veřejný život národa, odpověděla trapičům našim, zvolivši z vězení propuštěného bojovníka svým místostarostou, nedlouho poté pak 18. ledna r. 1849 *okres novobydžovský* znamenitou většinou hlasů zvolil hr. Deyma svým poslancem pro sněm říšský, té doby již v Kroměříži zasedající. Tam náležel Deym ku předním poslancům slovanské pravice.

Osudné rozeznání památného sněmu toho, kde po nejprv a naposledy zdařilo se vypracovat ústavu, pro niž Slované i Němci svorně chtěli hlasovati, — dojalo poctivého Deyma jako omračná rána. Podepsav ovšem spolu protest proti tomuto násilnému zboření nadějí národův, uchýlil se hr. Deym jako zlomený kmen do

soukromí a neúčastnil se žádných veřejných projevů více. Absolutismus Bachův padl, ale Deyma více v řadách bojovníků našich nebylo. Byl mužem zapomenutým, nevědělo se ani, zdali starý osmačtyřicátník ještě žije. Živořil už toliko sklíčen chorobou a hořem, až dne 11. února 1863 zemřel v Mariánských Lázních. — Když na oslavu únorovky dostavil se dne 26. února 1863 do chrámu sv. Mikuláše na Malé Straně všecken svět úřednický a německo-ústavácký, — odbýváno v přeplněném kostele u Františkánů na Novém Městě pražském *slavné rekviem*, jemuž přítomna byla *naše národní společnost* s veškerými českými poslanci a akademickým spolkem v čele. Byloť to rekviem za jednoho z nejupřímnějších vlastenců, za hr. Vojtěcha Deyma, který i poslední vůlí svou osvědčil, že se nezměnil, odkázav 1000 zl. Svatoboru ve prospěch spisovatelů českých.

FRANTIŠEK BENEŠ

Jako předmět z ryzího, měkkého zlata, k němuž nepřimísen žádný tvrdší kov, tak i povaha veskrze laskavá i šlechetná, beze všeho příměsku sobectví neb odměřenosti k jiným, náleží — bohužel — mezi vzácnosti nejřidší a bývá od lidí vypočítavějších prohlašována za nepraktickou, ne-li za podivínskou a dětinnou. A přece ten staroušek nedávno zesnulý, o němž každému známo bylo, že jest pouhá ochota a nezištnost, pouhá obětavost ke každému a pouhý entuziasmus pro věc všeobecnou, pro věc národní: neobyčejný ten muž srdce ryze zlatého, František X. Beneš, tak vysoko vynikal věděním, duchem, rozhodným smýšlením vlasteneckým a rozsáhlou, neúnavnou, vrchovatě prospěšnou činností, že mu svět nejen odpustil, leč i svou úctou splácel to, co jindy rád jen s útrpným úsměvem přehlíží: čirou, bezvými-

nečnou dobrotu a velkodušnost idealistovu. František Beneš, každému poněkud inteligentnímu Čechu známý to »konservátor Beneš«, byl nejen jedním z nejlepších našich starožitníků, ale též z nejlepších našich národovců, ba z nejlepších lidí vůbec.

Narodil se dne 6. srpna 1820 v Českém Dubě. Ač vychování jeho bylo do té míry německé, že teprv jako dospělý muž naučil se řádně česky, měl to štěstí, že již záhy v mládí stýkal se v domě otcovském s Jos. Jungmannem, s hrab. Kašparem Šternberkem a s jinými učenými nadšenci, jichž vlivem vznikla v něm láska k historii české a pobočným jejím naukám. Odchován v onom tehdejší humanistickém duchu německém, který sympaticky pohlížel na českou minulost s takovou pietou, jakou věnujeme ctihodným a zajímavým nebožtíkům, který ale znovuvzkříšení národa českého pokládal za čirou nemožnost, stal se F. Beneš celým a vřelým Čechem, když domněle mrtvý národ počal se mohutně hýbati a někdejší jeho němečtí truchlopěvci stali se urputnými jeho nepřáteli. Beneš postavil se v řady nejnadšenějších synův a obrancův oživlého národa a sám k utužení životní jeho síly celý svůj život věnoval. Otcem byv odkázán ke studiím technickým, na jichž základě stal se ředitelem cukrovarů v Sukdole u Kutné Hory a posléze v Trmicích, z vlastní náklonnosti a snahy s takovým úspěchem obíral se studii historickými a starožitnickými, že již v té době, r. 1854, od ústřední komise pro zachování stavitelských památek byl jmenován konservátorem pro kraj čáslavský; též komise vyslala jej pak r. 1857 do Říma, aby prozkoumal tamní starověké památky, i vykonal delší cestu po Itálii, o níž podal komisi obšírnou zprávu písemnou. Vrátiv se do Čech, ustanoven jako přísežný odhadce soudní v Praze, kdež nyní trvale sídlil, a posléze jako úředník hraběte Jana Harracha. Byv již za svého pobytu na venkově českém horlivě činným a získav si četné zásluhy zachováním mnohých převzác-

ných památek, rozvinul v Praze tím výdatnější a platnější působení, zvláště když po smrti svého neocenitelného přítele J. E. Vocela jmenován byl konservátorem pro Prahu. Zde bylo jeho vědění dále povoláváno k úkolům znatelským v rozličných komisích, spolcích atd.; zejména Jednotě pro dostavění chrámu svatovítského byl Beneš jedním z nejplatnějších členů. Rovněž Museum české našlo v něm příznivce nadšeně činného. Beneš spolu s architektem Baumem uvázal se ve spořádání archeologických sbírek Musea, které sám též obohatil mnohými vzácnostmi vlastní sbírky své. Přitom byl pilně činným i literárně, a řada důkladných pojednání odborných, která sepsal jazykem českým i německým, jest tak obšírná, že by výpočet jich dalece přesahoval meze této vzpomínky. Od r. 1836 podával své výzkumy v oboru starožitností českých horlivě na veřejnost v rozličných časopisech, zejména však v Památkách archeologických a v Mitteilungen der Zentralkommission zur Erforschung der Baudenkmale. Avšak u Beneše co litera, to živý duch, — co slovo, to skutek; jeho popudem, vytrvalým upozorňováním, radou, přímluvou i důmyslnou pomocí zachovány a též obnoveny přemnohé drahocenné památky stavitelské, sochařské i malířské jak v čáslavském kraji, tak v Praze i v okolí jejím; jmenujeme jen chrám sedlecký, chrám sv. Barbory v Kutné Hoře, románskou kapli v Poštovské ulici v Praze, Prašnou bránu, chrámy Týnský a svatovítský a mnoho jiných. Zamilovanou myšlenkou stařečkovou bylo důkladné opravení chrámu svatojirského na Hradčanech; uskutečnění tohoto přání však se nedožil. Avšak Beneš byl více než nadšeným archeologem: byl nadšeným lidumilem, a rada, pomoc, ochota, přímluva — slovem bezmezná laskavost jeho vždy a každému se podávala, komukoliv mohl jen posloužiti. Kdekoliv meškal, byl učitelem lidu, rádcem svého okolí, dobrodincem mládeže, pravým otcem studentů a přítelem umělců i snaživých lidí vůbec; přitom provázel

každý svůj čin úsměvem boдрého humoru a vtipným, veselým nápadem. Jen na jedno vždy Beneš zapomínal: na sebe samého. Ale tisíce jiných nikdy nezapomenou na toho osvíceného, šlechtného muže, jenž dne 21. května letošního dokonil svůj tichý, vzácných zásluh plný život. Neměl rodiny, žil a umřel osaměle, neženat; rodinou byl mu celý český rod a dědici svými učinil všechny ony ústavy a spolky, s kterými tak radostně až do skonu se snažil a pracoval. Pohřeb zvěčnělého byl skvělý; úcta i vděčnost všeho vzdělanstva českého provodila na hřbitov Olšanský opět jednoho z nejoddanějších pracovníků na roli národní.

DR LEOPOLD FRITZ

Nespadne-li ještě v poslední chvíli se stromu naší svobody nějaké »veto«, strhnou dne 21. t. m. Sturmovi falciosní křiklouni jihlavští svatě zase důkladný křik a nářek pro krutý český, korunářský atentát na němečtví v německé své pravlasti — Moravě. Neboť nastojte! V největším a nejkrásnějším sále Jihlavy — v hotelu Čáповě —, jejž doposud schválně drželi němečtí falciosové v nájmu, hraje řečeného dne mladý český král houslí, s nevýslovným jmenem Ondříček!! A hraje *Čechům*, jihlavským i okolním, kteří přijdou z široka daleka. A víte, *kvůli čemu hraje?* Na oslavu starého českého vlastence, jihlavského »Šamánka« a »Paříka«, *MDra Leopolda Fritze*. Oh, tihle čeští medicinae doktoři! Nejenže nevěří, že jest věda lékařská, jako všechny vědy, původem i vývojem vědou pouze německou, nejenže nevěří, že Purkyňové, Rokytanští, Škodové, Hamerníkové atd. vnikali v tajemství přírody jen lampou německého světla, ale oni ve svém ultračešství jdou dále: oni se usadí v ryze německé kra-

jině, kde jen nešťastnou náhodou zapomněla historie dosud vyhladit ještě několik set nebo tisíc českých duší, a tam neobmezují se pouze na léčení těla, nýbrž *uzdravují také ty české duše*, dodávajíce jim zdarma mysl, kuráž, sebevědomí, učíce je, jak se mají vespolek tužit a podporovat, jak ve společenském životě platnosti se domahati a svého práva k životu hájit a bránit. Projděte taková »ryze německá města« po Čechách i na Moravě, od Liberce až do Znojma, zdali nenajdete všude českého lékaře a kolem něho českých duší, které nejsou dokonce žádnými pacienty, a přece k němu chodí stále na radu, přece k němu lnou s naprostou důvěrou a láskou i poslouchají jeho rad a užívají jeho prostředků, libující si, jak jim jdou k duhu.

Jedním z takovýchto prožluklých českých doktorů, jimž nelze se dostatí živou mocí na kůži, protože jsou ve svém povolání chlapíci a ve svém chování gentlemani, je také starý český doktor jihlavský Leopold Fritz.

Pochází z Třešti u Jihlavy, kde býval otec jeho počátkem tohoto století nadlesním; však již od mladosti stal se Jihlavanem. Vystudovav zde roku 1829 gymnasium, šel na universitu do Prahy, nuž a zde v letech třicátých za korunovace českého krále Ferdinanda V., v té době založení České matice, Tylových Českých květů a Čelakovského České včely, — v té době ruchu, způsobeného objevením rukopisu Kralodvorského a zahlaholením mocného slovanského varyta podtatranského pěvce Slávy dcery, — v té době statečné práce vědecké našeho Svatopluka Presla, Jungmanna a Palackého — stal se i z našeho šlechtného, snaživého Fritze horlivý apoštol českého vzkříšení, a s přítelem Hamerníkem zasvětili se *české vědě lékařské*, kterouž chtěli pěstovati na stoličce profesorské na vysokém učení Karlově. Ale co platen doktorát s vyznamenáním, když byla v policejní černé knize důkladná černá nota! Hamerník musil z Prahy do Tábora a náš čtyřřadvaceti-

letý Dr Fritz vrátil se roku 1837 do Jihlavy, kdež od té chvíle trvale se usadil jako praktický lékař. Ne-prošlo ani 6 let a už bylo v »německé« dosud Jihlavě viděti ruku dobrého českého lékaře.

Kdežto vůkol vše ještě spalo sen poroby, v Jihlavě již r. 1843 český živel počal se hýbati. O dvě léta později už založili si vlastenci jihlavští českou čitárnu, v níž konaly se pilně sbírky na českou průmyslovou školu v Praze, v níž odbíráno a pilně čítáno vše, co tehdá u nás po česku bylo vydáno. Duší mohutníciho tohoto zápalu svatého byl ovšem stále jen a jen MDr Fritz, který dávno před rokem 1848 tušil, jakou úlohu státotvornou hráti počne myšlenka národní v našem století, a doufal se dožítí i vzkříšení zbořeného státu národa českého osvobozující silou myšlenky národnostní. Což tedy zaplesal, když vyzářilo jaro vánků a paprsky svými rázem zažehvalo ledový příkrov absolutismu, dusivší po tolik věků prsa naše! V radostném rozechvění nad udělenou národům konstitucí svolal Fritz valnou schůzi občanstva a uvolil se vypracovati děkovací adresu králi, kterýžto první jeho pokus na poli politickém tak se mu zdařil, že samé Němce jihlavské uchvátil, takže hojně podpisovali. Aby i okolní lid probudil co možná rychle ze spánku, uspořádal Dr Fritz téhož jara r. 1848 v Jihlavě velikou národní besedu, k níž sám namaloval vkusný transparent, znázorňující znaky český a moravský, zdobené korunou českou a slovan-skou stuhou, na níž četla se slova »Rovnost a svornost«. Tento rozvoj síly naší imponoval Němcům jihlavským rozhodně. Dr Fritz, získav si dávno již srdce obecného lidu svou lidumilností a ochotou lékařskou, požíval od-tud neobyčejné vážnosti, které se po celou dobu Ba-chova absolutismu osvědčil býti plnou měrou hodným. Nemoha pracovati veřejně, konal zato tím více dobrého skrytě. Po pádu Bachova systému zvolen do obecního zastupitelstva a do městské rady největším počtem hlasů. Ale jakmile jej naše národní strana kandidovala na

sněm moravský za okresy jihlavský, velkomeziříčský a třebíčský a jakmile na sněmu naši srazili se s Němci a Fritz věrně stál v řadách obranců práva a pravdy národa českého, dali se Němci jihlavští poštvati od svých předákův proti němu tak, že ho chtěli po návratu ze sněmu přivítati — kocovinou. Zakročením rozvážnějších měšťanů sice s toho sešlo, ale zuřivcům německým zůstal odtud »český doktor« trnem v oku, a zášť jejich neulevila, jakkoliv je Dr Fritz zahanboval svou šlechetnou péčí o obecné dobro a o zdar města Jihlavy, zasadiv se zejména veškerou energií r. 1867 o stavbu dráhy, která by přes Jihlavu šla na Pardubice, jakož vůbec byl slovem i činem nápomocen při každém podniku, směřujícím ku blahu pospolitému. Ale ovšem: Dr Fritz zůstával přitom horlivým Čechem, který neunavně hájil rovného práva jazyka českého a národnosti české vůči Němcům, který za návštěvy císařovy v Jihlavě osobně podal panovníku žádost za šetření rovnoprávnosti v úřadě i ve školách a za zřízení českého gymnasia v Jihlavě, který ani pak, když vzdal se činnosti sněmovní, neustal býti pravým zástupcem českého lidu na Jihlavsku a zůstal jím až do toho stříbra šedin svých. V uznání těchto zásluh vděční našinci jihlavští strojí se právě uspořádati na počest milovaného 75letého »tatička« svého tklivou slavnost národní na té půdě jihlavské, kterou Fritz půlstoletou prací tak zdatně byl zkypřil. Čarovné housle Ondříčkovy zanotujtež k tomu svou píseň nejluznější: pozdrav to Čechie!

ŠEBESTIÁN HNĚVKOVSKÝ

Až dne 24. t. m. Pražané opět se shromáždí valným táborem na hřbitovech Volšanských, nechť o májové té slavnosti vzpomene si alespoň naše mládež na tu váž-

nou, mohly podobnou hrobku, na které čte se jméno pohaslé — zapomenuté: *Šebestián Hněvkovský*. Zemřel r. 1847, skoro již neznám a zapomenut, stařeček 77letý, kterémuž bylo přáno *bdíti nad kolébkou* křísícího se znova k životu národa českého. Ano musíme se vrátit v duchu až k samým skrovňoučkým prvopočátkům našeho znovuzrození kouzelnou mocí tištěného slova českého, abychom zastali Šebestiána Hněvkovského při práci v proslulé Krameriově České expedici, jak zvané první naše knihkupectví české v Praze. Hlavně podnětem Šebestiána Hněvkovského vznikl koncem minulého století na universitě pražské spolek mladíků, již rozehráli láskou vlasteneckou obrali si za účel budit v sen poroby smrtelné pohřížený lid náš slovem českým: národním písemnictvím. Byli to Hněvkovského rodáci Vojtěch a Jan Nejedlí, Antonín Puchmajer, Ant. Pavlovský, Jos. Rautenkranc, V. Chaloupecký, Josef Jungmann, V. Hanka. Scházeli se u činného a šlechtného Krameria a prvním znamením života jejich bylo *Sebrání básní a zpěvů*, vydané roku 1795 Puchmajerem. A tu ponejprv vystoupil Šebestián Hněvkovský jakožto *první český samostatný baladista*. — Dokud nevyzářily hvězdy pravé a vlastní zakladatelé novodobé naší poesie: Jungmann, Kollár, Čelakovský na obzoru, sluší přiznati, že byl vedle Antonína Puchmajera, muže to opravdu básnického ducha, v tom diletantském houfci slabých sil, ale velké vůle náš Šebestián Hněvkovský, nar. r. 1770 v Žebráce, talentem nejpružnějším.

Vlastenectví i náklonnost k poesii záhy probudily se v něm čítáním legend. Však nejvíce sytila jeho mysl obrazy epickými jeho matka, horlivá účastnice všech poutí mariánských a živá schránka nejrozmanitějších pověstí národních. Tehdejší doba byla v Čechách ještě velmi úrodná v oboru místních i národních pověstí. Po zapadlých tichých krajích českých válo tehdá ještě poněkud více romantického vzduchu; prostý lid sám

ještě bájil a básnil, a kdo mezi ním žil, měl-li mysl jen poněkud vnímavější, nemohl vlivu této nálady citové uniknouti. Tak i Hněvkovský. Zato pak opět on po celou dobu své spisovatelské činnosti neměl na zřeteli jiného než tento ubohý nevzdělaný lid náš v době poroby. Kdežto až posud skoro celá naše činnost literární záležela jen v překládání cizích, a to namnoze chatrných plodů, a i těch několik málo spisovatelů, kteří odvážili se na díla původní, brali sobě za příklad sousední literaturu německou, již nápodobovali v próze i ve verších až otrocky: Hněvkovský neohlížel se ani po cizích látkách, ani po cizích vzorech. Byl mezi členy své básnické jednoty nejméně nakloněn k literatuře německé a lišil se tou českou zachovalostí zvláště od obou svých žebráckých rodáků, bratří Jana a Vojtěcha Nejedlých. Chtěl psáti původně a ryze česky slohem i duchem a měl k tomu vskutku mnohou způsobilost: měl zajisté i přímý nenucený humor, jaký v povaze české spočívá, i svěží vtip, jaký až do té doby v básněni českém se nevyskytl a který za volnějších dob byl by nepochybně vypsěl v říznou satirickou žílu. Tak hned ve své první baladě o Vyšehradském sloupu, napsané r. 1795, vypravuje o čertu:

U nás jest — *řídský* host,
snad že ho není třeba,
neb se o ten kus chleba
jich pere, dere dost;
jsouť, kteří mu nadhání,
a nejvíc — *velcí páni.*

Další schopnost Hněvkovského k původní české baladě a prostonárodnímu básnictví jevila se ve zpěvnosti jeho skladby. Ze všech veršů pamatuje si lid nejraději ty, které lahodí sluchu, které může zpívat. A písničky Hněvkovského lid zpíval a jednu z nich zpívá posud: *Vnislav a Běla* ozývá se ještě dnes po devadesáti letech

se zálibou v obecném lidu našem v Praze i po širém venkově. — Přes tuto populárnost nepřešla z básnických písní Hněvkovského do literatury naší novodobé ani jediná. Scházeloť Hněvkovskému rovněž jako soudruhům jeho pohříchu pravého poetického názoru a uměleckého vzletu; on ještě nedovedl obecnou mluvu českého lidu povznést k ušlechtilé výši zpěvného umění; on ještě nedovedl češtinu své doby přizpůsobiti k vyššímu životu myšlenkovému; vzal a nechal ji tak, jak ji byl našel — v hrozné době tehdejšího úpadku našeho národa: zchudlou, zanedbanou, neotesanou. A totéž platí o obsahu jeho básnického materiálu, zejména jeho balad. Domnívalť se, že nemůže zvábiti k sobě pozornost obecného lidu leda líčením divokých příšerností z nárcdní pověry a krvavých příhod ze života skutečného. Jeho Mudrák hrncíř, Drahomíra, Bezhlavý kněz, Dudák, Půlnoční soud v Klatovech, jako vzpomenutý už Vyšehradský sloup, nemají za předmět žádných pěkných, spanilých, ba ani lidských zjevů, nýbrž jen hrůza, zločin, peklo, strašidla, vraždy, šibenice, kletby a p. jsou látkou výpravných jeho veršův.

Takovým byl náš první samostatný český baladista na úsvitě tohoto století. Změřme dráhu, jakou odtud urazila poesie česká, avšak nepýchejme proto, nýbrž pohlížejme raději s pietou a vděkem k těm prvním ubohým klestitelům dráhy na poušti za temné noci. Doznejme spravedlivě, že žádný druh umění na celém světě neměl tak obtížný vznik jako básnictví české, jemuž scházelo všechno, čeho mělo potřebí: vzduchu, jazyka i látky. Pomysleme, jakého to ryzího nadšení vlasteneckého, jaké něžné lásky k národu a k jazyku našemu bylo zapotřebí tomu hloučku prvních našich křisitelů a pionérů, řekneme si: oč méně bylo poesie v tom, co dovedli napsati, o tolik více a vznešenější byla poesie v jejich apoštolském odhodlání, v jejich svatém zápalu a zasvěcení se službě povrženého, od celého světa opuštěného, k smrti odsouzeného národa!

»Dne 30. června v našich Budějovicích!« rozléhá se právě heslo po sokolovnách českého jihu. Řekliť si statní jonáci *župy Žižkovy*, že po dvou letech opět slétnou se tam na staré ono zápasiště českého života a českého práva, o něž neustále trvá perný boj, na jehož výsledku závisí osud celého staroslovanského našeho Dúdlebska.

Ráz a odraz střídá se tu čím dále pořád rychleji a důrazněji. Dnes prapor velkoněmecký, zítra prapor červenobílý šumí ulicemi budějovickými; včera-li dozněla tu vřava německých turnerů neb zpěváků sbubnovaných ze všech končin »uzavřeného německého«, — již odvetou statní našinci připravují sjezd Sokolstva nebo tábor českého lidu nebo jinou slavnost národní, aby porazili ten humbug strojeného germánství znamením pravdy a síly života českého. Bez výkladu srozumí mžikem každé české srdce, co znamená výzva »Vzhůru do Budějovic!« Neboť kdož jest mezi námi, aby nebyl býval až do hloubi duše vzrušen tím příkořím, jakéhož vystál a podnes zakouší český lid náš v Budějovicích od panující mohovité menšiny v obci, ve škole, v životě společenském a veřejném při každém kroku. Vpravdě laokoonský to zápas o každou píď půdy, o každý stupínek přirozeného práva, jemuž vzdoruje, které hledí lstí a silou opět a opět srážeti panovačnost cituprázdná, křivdou a pýchou živená zášť plemenná. Až budou kdys perem povolaným vypsány dějiny našeho novodobého zápasu národního, Budějovice a Čechové budějovičtí zaujmou v nich kapitolu velmi značnou a předůležitou. S pohnutím a úctou obdivovati se budou potomci chrabré té houževnatosti a vytrvalosti hloučku ryzích nadšených bojovníkův na té ohrožené výspě, kteří jednou rukou odrážejíce nájezdy nepřátel, druhou klopotně křísili ze mdloby a netečnosti neuvědomělý zástup lidu

vlastního, apoštolující slovem i činem tak dobře mezi vlažnou onou »honorací«, která, nevážíc sobě národa a jazyka svého, v němčině domnívá se viděti vzdělanost a lesk, — jako v řadách ubohého, na německých boháčích hmotně závislého lidu, který se slzami v očích posílá děti své do škol německých, boje se o svůj chléb, boje se pomsty zuřivců pangermánských. Divno-li, že bývaly chvíle, kdy jižjiž třásli jsme se všickni o budoucnost našeho živlu v Budějovicích, vidouce ten rozmach protežovaných hegemonů německých na konečné udolání a rozšlapání všeho našeho nadějného osení. A přece ne! Neudolali a nerozšlapou více. Nemáme se dáti sice probůh mýliti a uspati schválným *lstivým* jejich poplachem, jakýž občas strhují, naříkajíce v širý svět: »Němectví v Budějovicích jest ztraceno!« Ale že přese všechno a přese všechno naše věc postupuje, že neklezáme, nýbrž *rostem*, to nám zjevuje postup doby znameními neklamnými. Díky za to statečnému onomu hloučku neohrožených, pevných zákopníků, těm našim šlechtným a pevným agitátorům, organisátorům, strážcům a obhájcům v Č. Budějovicích, kteří neomrzele vykonali a konají svou povinnost. Vzpomeňme dnes jednoho z nich, který ji dokonal nad jiné svědomitěji a čestněji.

Kdeže jest někdejší statečný starosta Sokola budějovického *Dr Antonín Vokáč*?

Nepozdraví více milým srdečným slovem junácké bratry župy Žižkovy, až slétnou se v poslední červnový den v Budějovicích, nýbrž jim bude pozdraviti nezapomenutelného bratra na zarůstajícím už hrobě jeho. Ano, dvě léta již tomu, co želí náš lid budějovický svého Vokáče a podnes nemůže oželet. Zůstavil příliš velikou mezeru v řadách i srdcích, an padl prostřed boje na baště na svůj lesklý štít.

»Muž tento,« čteme zaznamenáno v pamětní knize Besedy budějovické, »byl více než dvacet let tak těsně sloučen se vším životem českým v Budějovicích a býval

tolikráte poctěn důvěrou svých krajanů jako místopředseda Besedy, jako starosta Sokola, jako předseda politického spolku, jako náměstek starostův naší záložny a jako zástupce českého lidu *v obecním zastupitelstvu*, kde s důrazem domahal se rovného práva pro jazyk český...«

Ba věru že a s jakým důrazem! Vynikaje od počátku let šedesátých vedle Dra Vendelína Grünwalda a Dra Zátky svou horlivou a obětavou činností všude, kdekoliv šlo o obranu svaté věci naší, Dr Vokáč rostl protivenskými zápasu. Nevyhýbal se žádné potřebné námaze; ať tu šlo o vedení ochotnického divadla nebo o zřízení záložny, o práce spolkové nebo samosprávné, v okresním nebo v obecním zastupitelstvu, všude konal platných služeb věci naší vzácnou silou ducha i vůle své.

On první měl odvahu promluvit v městské radě budějovické po česku. Bylo to dne 26. října 1881, když zápasil tam s německými hegemony za české školy. »Zakazuju vám užívatí idiomu českého!« rozkřikl se naň purkmistr, pověstný Claudi. Avšak Vokáč protestoval rázně proti této hrubé urážce národnosti naší, tázal se Němců, jaký křik by zvedli, kdyby se jim v Praze nedovolilo na radnici mluvit německy, ač jsou v Praze jen nepatrnou menšinou, kdežto zde Češi tvoří patrnou většinu obyvatelstva. I mluvil dále po česku, až mu rozlíčený germanoman Claudi odňal slovo.

Pohříchu nebylo přáno srdnatému bojovníku přírodou toho zdraví pevného, aby tyto rozčilující boje nebyly je podlomily. Churav loučil se v letě r. 1885 Vokáč se svými přáteli budějovickými, stěhuje se do Veselí. Ale nemohl si v novém sídle svém přivyknouti; zanedlouho vrátil se k srdečnému potěšení všech našinců opět do svých Budějovic, avšak jen aby zde — dokonal 8. září 1886 obětmi zdobenou dráhu ušlechtilého žití, zasvěceného národu, právu a pravdě. Kéž příklad jeho září na paměti vděčné našim junákům Sokolíkům a všemu našemu lidu — i uhájíme si netoliko našeho sídla Budi-

vojova, ale probudíme s ním vůkol vojův českých na tisíce. Skloňte prapory sokolské nad hrobem bratra Vokáče, pak ale vzneste je směle do výše vůči zpupným velkoněmeckým štváčům, ať jejich věc konečně doopravdy v našich Budějovicích jest ztracena. Tomu naše nejupřímnější Nazdar!

P. FRANTIŠEK KOČÍ

Starobylý náš Vyšehrad zajímá zase českou mysl vždy živěji a živěji. Je to přirozeno při rostoucím národním uvědomění našem. Zajímáť nás minulost Vyšehradu, sahající až do bájných dob českých dějin. Zajímá nás budoucnost jeho, neboť si myslíme to místo jako nej přednější ozdobu příští krásné Prahy. Zajímá nás hřbitov jeho, na němž pochováno tolik sil srostlých s mladým naším životem národním. A zajímá nás nikoli v nejmenší míře také sama starobylá kapitola jeho, kteráž právem zasluhuje teď jmenována býti »kapitou národní«.

Téměř ode dne toho, kdy nastolen na proboštství vyšehradské zvěčnělý Václav Štulc, připoutána pozornost veřejnosti české tedy opět ku kapitole vyšehradské, dříve nepovšímané. Na kanovnická místa zasedali od té doby mužové vlastenečtí a zasloužilí, skutečné ozdoby českého kněžstva. Jmenujeme Ruffra, Vinařického, Ehrenbergra, Kuldu, Lenze atd. A příští neděli nastolen tam bude jako nový děkan P. František Kočí, kněz-vlastenec opět velezasloužilý, muž zajímavý.

Nový děkan vyšehradský narodil se roku 1821 v Chaloupkách u Hořovic. Odbyv studia gymnasijsní, navštěvoval malířskou akademii, načež vstoupil do semináře. Roku 1846 vysvěcen byv na kněžství, horlivě působil jako kaplan ve Stříbře a v Jesenici až do roku 1853,

kdy ustanoven farářem v Sázavě, kteráž roku 1848 požárem úplně zničena, truchlivý tehdáž poskytovala pohled.

Zde objevilo se pro plodnou činnost pole nad jiná vhodné, a P. Kočí také po šestnáct let co nejúsilovněji zde pracoval. Horlivou tou prací jeho zaskvěl se vbrzku z rumu nový chrám sv. Martina a mohutné trosky dříve slavného kláštera sázavského, jež už sesutím hrozily, další vyrvány zkáze.

P. Kočí stal se vikářem a členem okr. zastupitelstva a bohatá činnost jeho nesla se nejen k probuzení národního vědomí v lidu, ale i k jeho povznesení hmotnému. Staral se rovněž o stavbu škol jako o stavbu silnic a o zalesňování kraje, co nejpilněji však zakládal všude knihovny. Po r. 1860 stál v čele národního ruchu na Kolínsku a pod jeho vedením vždy rozhodnuta vítězství volební při volbách sněmovních i říšských.

Roku pak 1869 zvolen kanovníkem vyšehradským a již po roce ustanoven administrátorem kapitolním, kterýžto úřad zastával s největším úspěchem po 11 let. Zvýšil značně kapitolní příjmy, čímž umožněna rekonstrukce chrámu vyšehradského, jež 100 000 zl. vyžadovala; vystavěl čtyry residence kanovnické, k nimž povětšinou sám nákresy sdělal, a opravil vlastním nákladem několika tisíců zlatých starobyrou románskou kapli sv. Martina na Vyšehradě.

Jakožto vlastenec upřímný byl několikaletým horlivým předsedou místního odboru Ústřední matice školské na Vyšehradě, požívaje úcty a lásky jak občanstva, tak i všech, kdož příležitost měli seznati výtečné vlastnosti a bodrou povahu jeho.

Nepíšeme tu jubilejního článku, ačkoli připomínáme památku *stoletou* muže pro český národ veledůležitého a o novější českou literaturu vysoce zasloužilého — při dnešním proudu českého života případ to zajisté řídký. Mluvímeť o *Matěji Milotovi Zdiradu Polákovi*, jenž ovšem také samým už dnem svého narození zavdává méně než jiní příležitosti k oslavám časovým: narodil se přestupného dne 29. února r. 1788.

Poláka sluší považovati za našeho prvního novodobého básníka, který kráčel cestou pravou. Byl básníkem skutečným, plným pravého nadšení, obdařeným skvělou fantasií a smyslem pro poetickou formu, i učinil svou velkou básní *Vznešenost přírody* nadobro konec bující do té doby próze veršovnické. A pak byla jeho poesie stejně česká, jako zároveň výši svou rovnala se výši té, na které stála soudobá poesie národův jiných a velkých. Polák tedy pochopil už na počátku tohoto věku, že úkolem českého básníka jest sice vyrovnati se uměleckou dokonalostí svou slovesným umělcům národův jiných, ale zároveň také ryzého českého ducha, českou individualitu přivésti k plné platnosti v literatuře světové. K poznání takovému vede nás arcí už sama i poloha naše zeměpisná, vede nás rozvoj celého našeho duševního národního života a vede ta nutnost, že když *vůbec* vstupujem do koncertu světa vzdělaného, musíme v něm také dle celé své individuality chtíti sobě získati vážnosti.

Polák měl život velice pohyblivý. Nemůžeme jej zde líčiti do všech podrobností, snad že ale stačí prostá dnešní připomínka naše, aby přítel literatury sáhl po sebraných spisech Polákových a přitom seznámil se sám i s připojeným k nim obšírnějším životopisem.

Polák narodil se v Zásmukách. Chodil do škol v rodišti svém a později v Praze, načež stal se v pražském

sirotčinci učitelem. Zůstal v postavení tom jenom rok a roku 1808, při vypuknutí nové války mezi Francií a Rakouskem, vstoupil co kadet do rakouského vojska. Za napotomných válečných let octnul se Polák na bojištích nejrůznějších; bojoval u Aspernu i Wagramu, u Drážďan i Lipska. Stav se důstojníkem přišel pak jako adjutant generála Kollera do Vídně, kdež odbýván právě kongres evropský. Dvakráte také dostal se s rakouskými voji na delší pobyt až do Neapole. A rovněž dvakráte povolán na vojenskou akademii do Nového Města u Vídně, po prvé jako učitel češtiny, po druhé co prefekt při vyučování moderním jazykům vůbec. Postupoval v hodnostech výš a výše, až konečně roku 1849 stal se generálem.

Velmi záhy vstoupil Polák v přátelský poměr s předními tehdejšími spisovateli českými a začal sám také literárně býti činným. Psal do Hromádkových Prvotín, vycházejících ve Vídni, i do časopisů vycházejících v Praze, a přispíval do nich hlavně básněmi lyrickými. Roku 1819 vydal svou *Vznešenost přírody* a v létech 1820 až 1822 otiskoval v Dobroslavu svoji *Cestu do Italie*. Již však r. 1823 zase nadobro přestal psáti.

Zemřel 31. března 1856 ve Vídeňském Novém Městě, jsa stár 68 let.

ALOIS BUBÁK

Chovanci pražské akademie výtvarné měli právě několikadenní samostatnou výstavu svých děl, která lákala obecnost a budila pozornost. Pokud víme, byla to první u nás výstava toho druhu. Děje se ovšem dle vzorů cizích, k nimž ke všem dala nejprvnější podnět francouzská L'École des Beaux-Arts, ale to nevadí v ničem. Lze na všechn způsob viděti, že naše akademie hledí teď již ku vzorům dobrým a že snaží se, aby směr

její šel směrem jinde již osvědčeným. Na všecken způsob prospěje taková výstava velice akademikům mladým a tím po málo snad již letech českému umění vůbec.

Vzpomínáme si let nedávno minulých, kdy pražská akademie byla školou téměř mrtvou. Kdy akademik musil stůj co stůj do ciziny, jen aby nabyl potřebného školského vzdělání. Kdy také dorostlý, dozrálý umělec stál zde u nás jako kůl v plotě, nevšímán a nehledán. A přece že i ve zlé té době nejen se objevily, nýbrž i osvědčily talenty značné, jichž paměť sobě i po letech ještě připomeneme s pýchou!

Dnes jmenovitě připomínáme sobě *Aloise Bubáka*. Výborného *krajináře*, který pro poesii přírody měl pravé porozumění a pro podání dojmů víc nežli dostatek tvarného umění. A výtečného *akvarelistu*, kterýž by dnes, kdy akvarel stává se po celé téměř Evropě zase moderním a velice hledaným, mohl míti zlaté své žně. Bohužel nedočkal se Bubák lepších dnů nynějších, zemřel ještě dosti mlád, a za nejlepších let svých musil při zvláštních poměrech našich síly své věnovati spíše vyučování a kantorování nežli samostatné produkci umělecké. Přece však zůstala po něm celá řada děl krásných.

Alois Bubák narodil se 20. srpna 1824 v Kosmonosích, kdež otec jeho byl řezbářem. Studoval gymnasium a filosofii, vstoupil do theologie, záhy nato však zase vystoupil a šel na akademii malířskou. Zde byl miláčkem výborného profesora Haushofera, a odbyv sobě leta akademická s prospěchem, cestoval pak po Čechách, Rakousku, Tyrolsku a po štyrských i švýcarských Alpách. Mnohá leta byl později učitelem na vyšší škole dívčí a na akademii obchodní. Zemřel 6. března 1871.

Abychom naznačili, jaké motivy umělce a krajináře Bubáka zvláště vábily, uvádíme zde názvy děl jeho největších: Krajina nad Labem, Krajina nad Studničovem, Jezero gosavské, Rybníky holnavské, Jezero

Plöckenštejnské, Deštivé počasí v Alpách, Okolí Bez-
děze, Trosky s okolím, Bojiště kolínské, Vrch Mužský
a j. v.

JOSEF SLAVÍK

Jeden z »národních trůnů« našich nebyl snad nikdy ještě osiřen, a stalo-li se tak přece, stalo se zajisté vždycky jen na krátký čas: míníme trůn, na který uzalost dosazuje a dosazovala vždy »krále houslistů«, jak oblíbená fráze říká. Po celé nynější století měli jsme v řadách českých hudebníků vždycky houslisty slavné, a lze tu hned říci, že *světově* slavné: Slavíka — Lauba — Ondříčka. A s radostí hned přitom poznamenáváme, že ti velikáni ve svém umění byli velkými nejen jako hudebníci, nýbrž také velkými jakožto vlastenci, jako uvědomělí Čechové!

Dnes sobě připomínáme zde *Josefa Slavíka*. Otázka, zdali pomník jeho na kerepešském hřbitově v Pešti zůstane důstojně zachován, je příznivě rozhodnuta. A rovněž prý jest rozhodnuto, že budeme míti letos v Praze velký koncert houslový, na němž budou provedeny nejpěknější a nejtěžší skladby Slavíkovy.

Skladby ty mají svůj osobitý ráz, jako ho měl Slavík co umělec vůbec. Současníci jeho vynášeli ho předně proto, že byl skrz naskrz svým, že byl *uměleckou individualitou*. A tu opět s radostí konstatujem, že totéž uznání získali sobě také Laub a Ondříček; jeť v tom poklona českému umění a českému duchu vůbec.

Slavík, Laub i Ondříček mají ve svém vývoji mnoho podobného. Slavík hned v útlém mládí byl »zázračným dítětem« — a rovněž později Laub a ještě později Ondříček. Slavík nazýván pak »druhým Lipiňským«, čímž řečeno, že byl tak asi nejprvnějším houslistou své doby, a Laub zas nazýván »druhým Slavíkem« a On-

dříček »druhým Laubem«. Slavík obdržel příjmi »českého Paganini«; a totéž příjmi dáno Laubovi a nyní také Ondříčkovi; ale při všech třech Češích těch příznáno, že dosáhli Paganiniho co do báječné zručnosti jeho, že ho však překonali vřelostí a hloubkou svého citu.

Josef Slavík narodil se dne 26. března 1806 v Jinci. Hrabě Eugen Vrbna ujal se talentu jeho a pomohl mu do pražské konservatoře, kdež byl Slavík žákem Pixisovým. Pixis byl, jak známo, sám pilným skladatelem českých písní, ba i českých operet, a vlastenectví jeho nezůstalo zajisté beze vlivu na vnímavou mysl mladého studenta.

Brzy sobě dobyl Slavík uznání ve Vídni, později také v Paříži, vynikl v koncertech po různých lázeňských místech pořádaných před znalci nejlepšími a společnostmi nejvybroušenější, vzbudil obdiv a získal sobě přátelství i samého Paganiniho, a jméno jeho vzneslo se v málo jen letech již na vrchol slávy. Bohužel netrvalo krásné to živobytí dlouho. Odcestovav, dosti lehkou churavostí stížen, z Vídně do Pešti, byl zde lékařem zanedbán a skončil dne 30. května 1833.

Jedním z nejnadšenějších obdivovatelův Slavíkových byl Vinařický, který hru jeho také opěvoval, a Slavík zase byl stejně nadšeným obdivovatelem Jana Kollára, jehož Slávy dceru znal zpaměti a jehož osobní přízni se těšil.

P. FRANTIŠEK JOSEF ŘEZÁČ

Proslulý pedagog P. Fr. Jos. Řezáč narozen 6. ledna 1819 v Polehradech. Vysvěcen roku 1842 na kněžství, věnoval se duchovní správě; nesetřval však dlouho v postavení svém kaplanském, nýbrž odebral se do Saska, aby také v zemi té sousední seznal poměry sprá-

vy duchovní i školské a měl pak »dva body, pro pozorování a porovnávání«. Setrvav tam asi dvě leta, vrátil se zase do Čech. Roku 1847 přijal po příteli P. Hlinkovi (František Pravda) místo na pražském ústavě slepců a strávil tam opět asi dvě leta. Roku 1848 upadl také Řezáč v podezření »politických rejdů« a jest po nějaký čas vězněn. Téhož roku ještě obdržel pak administraci fary při pražské trestnici u Sv. Václava a byl tam činným až do roku 1856. Roku 1850 suploval na universitě profesora pedagogie Padlesáka; byl tu však opět podezříván ze zásad prý až příliš svobodomyšlných a záhy odstraněn. Roku 1853 konal pilné cesty po různých trestnicích velkých a výsledek důkladných studií svých uveřejnil pak v brožuře zvláštní. Roku 1856, když fara svatováclavská byla zrušena a kostel odevzdán liguriánům, stal se Řezáč prázděn místa svého a použil volnosti své, aby vykonal cestu studijní po Německu, hlavně po školách učitelských atp. Roku 1857 stal se správcem kněžské trestnice u Sv. Jiří a také na tomto místě žil a působil po sedm let. Roku 1865 přijal farářský úřad v Litni. Dne 25. prosince 1879 Řezáč zemřel.

Nikoli bez úmyslu položili jsme sem hned na počátek, jakoby jediným šlehem a co nejstručněji, hlavní životopisná data Řezáčova. Lze z nich vidět, že jsou pestrá, ano co nejpestřejší. A ihned podotýkáme charakteristickou věc, že velká část těch změn v životě Řezáčově byla zúmyslně jím samým přivolána a připravena: chtělť právě Řezáč seznati důkladnou autopsií to i ono, co mohlo býti poučením pro správce duchovního, pro učitele a pro psychologa vůbec, on studoval lid v širokých vrstvách jeho, mladý i starý, chudý i bohatý, zlotřilý i nezkažený. Řezáč byl rozhodný *talent tvůrčí i reformátorský* a připomíná nám k radosti naší, že učitelský genius Komenského posud se nad českým národem vznáší. Potomstvo nebude čítati Řezáčovy spisy snad, jako čítá spisy Komenského, ale přítomnost

naše musí mu býti za mnohé a mnohé vděčna. Jeho spisů, školství se týkajících, je řada dlouhá a krásná. Jím založený časopis Škola a život náleží v trojlist nejstarších časopisů českých a prokázal učitelstvu českému za ta 33 leta již dobrodiní nesčetná. Praha mu děkuje za organizaci dívčí školy vyšší, reálného gymnasia a obecních škol chlapčích i dívčích. Knihovny školské a obecní obdržely od něho pevný program a určitý cíl. A těšíme-li se vskutku tomu, že v českém učitelství panuje proti našim odpůrcům národním i zpátečnickým ruch živý a úrodný, musíme i jej vésti zpátky až na Řezáčovu působnost. Bylť Řezáč při síle svého přesvědčení, při novosti svých ideí a při obratnosti svého slova k polemice jakoby stvořen, a že byl rytířem obrněným, toho nejlepší důkaz obdržel známý školní rada Maresch, když v letech padesátých ve školství našem chtěl udupat i poslední jiskru národního vědomí.

Myslíme, že k nynějšímu učitelskému sjezdu v Turnově nemohli jsme sáhnouti ani ku štítu lepšímu nežli ku štítu Řezáčovu.

VÁCLAV KAREL BEDŘICH ZENGER

My, kteří čítáme také časopisy zahraniční, měli jsme před několika měsíci zvláštní svoji zábavu. Německé listy — totiž politické noviny německé a zvláště takové, jichž redakce obsazeny jsou známými přáteli našeho národa — pouštěly se s velikou chutí do našeho Zengera. Bylť vydal v Praze u Řivnáče německý spis Die Meteorologie der Sonne und die Wetterprognose a tu se tedy do něho zmíněné listy pustily, že přichází s něčím, zač ho němečtí učenci prý už jednou důkladně byli pocuchali čili nadobro odbyli, a že bude zas, a to

snadno pocuchán i odbyt atd. Byli bychom to vše našemu krajanu téměř přáli za to, že vydal svůj spis po německu a ne třeba francouzsky, rusky, anglicky nebo kterýmkoli jiným jazykem světovým, kdyby nebyly tytéž časopisy velmi krátkou dobu nato zase přinesly zprávy, že přece jen na výzkumech Zengerových něco podstatného je, že co on pravdou býti praví, je nejen pravdou skutečnou, nýbrž i *novou* atd.

Ano, i nepřátelé všeho, co od nás vychází a u nás původ svůj má, musí již umlkávati před září jmena Zengerova, jež je dnes už jmenem světovým. Spisy Zengerovy jsou povahy co nejpřísněji vědecké a jsou svědky schopností zcela neobyčejných. Učená pojednání jeho otiskují učené společnosti nejen české a slovanské, nýbrž také francouzské, belgické, španělské, anglické, italské a j. j. Zenger sám přednášel o výzkumech svých v učených společnostech nejrůznějších zemí: ve všech téměř předních městech Francie (Paříži, Rouenu, Nancy atd.), v hlavních městech Anglie, v Římě, Vídni, Mnichově, a opět tu musíme připojiti »atd.«. Nejvíce vyniknul svými studii dioptrickými, svými refraktory dialytickými, svými dalekohledy katadioptrickými, svými pracemi z oboru astrofotografie — a my, životopisci jeho, ochotně se přiznáváme, že ani sami nerozumíme všem těm učeným oborům, v nichž Zenger vyniká jako zkoumatel původní a jichž názvy my tuto na poučení čtenářova sdělujeme, vlastně — mechanicky opisujeme. Jenom to ještě dodáváme, že Zenger od několika let zanáší se hlavně studiem slunce, že on první vyfotografoval »korunu slunce« a různé úkazy na něm, že jeho metoda zavádí se nyní už na čelných observatoriích v Paříži, Římě, Berlíně atd. Zenger učinil také několik důležitých vynálezů v oboru průmyslovém a získal si na ně patenty, velice nyní z Anglie dožadované; ale také tuto zajímavou věc podotýkáme zde tedy jen co mimotnou, nemohouce se o ní rozšířiti přes meze nám zde vykázané. Jakožto Čechy nás bez-

toho zajímá nejvíc, že mezi četnými už spisy Zengerovými je také obšírně založená a česky psaná Fysika pokusná a výkonná, která, pokročivši nyní už as do prostřed druhého dílu, slibuje býti dílem přímo velkolepým. — Že je Zenger učencem nejen slavným, nýbrž také skromným, jest každému u nás beztoho známo, kdo sdílel se někdy v přednáškách poučných, pro účely dobročinné pořádaných, a slyšel Zengera vykládati tu o některé z moderních otázek vědeckých.

Václav Karel Bedřich Zenger narodil se 17. prosince 1830 v Chomútově. Odbyv si studia, stal se nejprve zatímním, roku 1854 pak skutečným profesorem na gymnasiu v Báňské Bystřici. Roku 1861 dán do příkaznosti zároveň se všemi ostatními učiteli a úředníky neuherského původu. Roku 1862 povolán jako honorovaný docent fysiky a beze všech habilitačních okolků na polytechnický ústav v Praze a stal se tu roku 1863 mimořádným, roku 1864 řádným profesorem. Při rozdělení ústavu jmenován řádným profesorem fysiky všeobecné a technické na reorganisované polytechnice české.

DR JOSEF FRIČ

Již často, velmi často byli jsme upozorněni, abychom do galerie podobizen svých vřadili ze starších vlastenců také podobiznu roku 1876 zemřelého doktora Josefa Friče. O tom přece, že doktor Josef Frič náležel mezi vlastence nejpřednější a nejzasloužilejší, nemůže být pochyby ani nejmenší; ale čekali jsme, upřímně řečeno, na podnět nějaký časový. Vždyť přece byly zásluhy muže toho takové, že mohly vyvolati už oslavu několkou a v oslavě té že mohlo se sdíleti i obecenstvo nejširší! V letech padesátých i šedesátých byl on jediným representantem české vědy na právnické fakultě praž-

ské university, a zasluhuje-li vůbec kdo vděčnou vzpomínku starších právníků našich i nynější generace profesorské, je to zajisté Dr Josef Frič. Měšťanská beseda pražská, nyní tak utěšeně se vzmáhající a kvetoucí, měla ve Fričovi prvního předsedu svého a mohla také již dávno sobě připomenouti muže toho jinak, než jak se stalo dotud. Atd.! Než — ještě se dosud nestalo nikde ničeho, neváháme tedy alespoň my a věnujeme památce jeho zde připomínku ovšem jen krátkou, ale zato vřelou a upřímnou.

Dr Josef Frič narodil se 2. března 1804 ve Slaném. Přišel za studii do Prahy, brzy spřátelil se s kruhy vlasteneckými a dovedl toho ve snaze své tak daleko, že již v letech 1825 a 1826 mohl místo Dra Jana Nejedlého na pražské universitě přednášeti o jazyku českém. Roku 1827 povýšen na doktora práv, roku 1837 jmenován advokátem zemským. Stal se jedním z nejslavnějších advokátů našich a historicky proslulým obhájcem soudním; připomínáme jenom, že hájil Pešinu, hájil Karla Havlíčka na Horách Kutných, hájil Hanku proti Kuhovi atd.

Od roku 1842 spravoval důchody Matice české, a sice po celé čtvrtstoletí. R. 1846 zvolen prvním předsedou Měšťanské besedy pražské. Roku 1848 (kdy také byl as po dva měsíce vězněn) zasedal ve výboru Svatováclavském, byl členem Národní jednoty, Slovanského sjezdu a městské rady pražské. Roku 1861 zvolen Prahou na sněm český za Staré Město.

Roku 1848 habilitoval se Frič jakožto soukromý docent soudního řízení na universitě a setrval v postavení tom nevýnosném a málo záviděníhodném po čtrnácte let, načež jmenován mimořádným, avšak opět bezplatným profesorem předmětu téhož. Od Friče máme v literatuře první svůj český Soudní řád.

Zemřel 19. května 1876. —

Jeho synové jsou: *Josef Frič*, básník český; *Dr Antonín Frič*, učenec český; *Karel Frič*, obchodník, nyní na

Rusi žijící, spisovatel několika brožur lučebnických a brožury časové, kteráž roku 1864 dala podnět k novému rozmachu ve prospěch Národního divadla; *Václav Frič*, zakladatel prvního a velkého obchodu s přírodninami v Praze; *Dr Vojtěch Frič*, známý advokát pražský; několik dcer pak provdalo se za muže vynikající jak postavením, tak vlastenectvím svým. Zdravý to kmen a bohatý podrůst!

VÁCLAV SVOBODA

Dne 7. t. m. zemřel na Vinici u Jičína Václav Svoboda, spisovatel a vynikající filolog český, bývalý zemský školní inspektor. Časopisy české přinesly ovšem ihned úmrtní zprávy i širší nekrology; avšak zprávy ty měly tentokráte vesměs zvláštní svůj ráz: ze všech mezi řádkami nebo i zcela zjevně vyznívalo, že Svoboda byl při všech vynikajících, ba i znamenitých vlastnostech svých — jak říkáme — podivínem.

Byl podivínem; avšak velice opravdovým a beze všeho, třeba sebemenšího přídechu komičnosti! *Byl* podivínem; avšak jenom proto, že byl jedním z těch idealistů, kteří své ideály *stůj co stůj* hledí provést v životě skutečném. Dvě měl Svoboda vodítka pro svůj život: nezlomné přesvědčení, že muž musí každé převzaté povinnosti dostáti až do podrobností nejmenších, kteréžto přesvědčení mu bylo vodítkem v postavení jeho úředním; pak žhoucí lásku k vlasti, kteráž mu byla vodítkem jako člověku a jako Čechu. K neuvěření přísným byl sám k sobě při plnění povinností úředních, k neuvěření přísným byl také k jiným, nechť to už byli dohledu jeho svěřeni profesori nebo žáci. Miloval z celé duše mládež českou, ale neznal sebemenšího poshovění vůči ní, žádal si ji míti ideální, totiž tak ve

všem přísnou a při všem pilnou, jak byl on sám. Mladík, byť sebenaděnější a také sebenaděnější, byť i Svobodovi osobně sympatický, měl pro něho jen potud cenu, pokud blížil se vyznačenému ideálu. »Fiat justitia, pereat mundus!« a zase »Vlast nade všechno!« byla hesla, kteráž obě mohl každý slyšeti nescíslněkráté z úst Svobodových a která ho přiváděla i do rozporův nejpodivnějších a někdy k jednání svědčícímu o podivínství skutečném, třebaže důvodném. Bylyť v té době, do níž hlavní učitelská a inspektorská činnost Svoboda padá, zlé časy pro gymnasia rakouská a jmenovitě česká: jednaloť se teprve o to, aby nový plán učební se osvědčil, a přitom nebrán ohled na národnost naši téměř žádný. Tu bylo pak arci těžko vyhověti povinností úředním a povinností národním měrou stejnou. A tolik lze říci: Svoboda zůstal ideálním poctivcem do posledního svého dechu. —

Václav Svoboda narodil se 13. dubna 1813 v Minicích v kraji rakovnickém a psával se dle svého rodiště později, hlavně na svých příspěvcích do Květů, také Minický. Studoval v Praze gymnasium, filosofii a práva, absolvovav tyto však, umínil si, že se stane profesorem. Roku 1848 počal auskultovati na Akademickém gymnasiu v Praze, r. 1843 jmenován gramatickým profesorem v Jičíně, roku 1846 humaniorním profesorem v Hradci Králové a odtud roku 1850 povolán zase na Akademické gymnasium pražské. Když roku 1853 ústav tento byl poněmčen, přeložen jest Svoboda do Uher na gymnasium přešpurské, jehož ředitelem stal se roku 1858. Roku 1861 navrátil se do Prahy a byl jmenován školním radou a gymnasiálním inspektorem v Čechách.

Hlavní literární práce jeho jsou: roku 1853 vydaný Slovosklad latinského jazyka, roku 1885 vydané Skloňování cizích jmen v češtině, různé články v Musejníku atd.

Kdo je Jindřich Ressel? Jmeno Josefa Resslera zná u nás ovšem každý, ví, že to slavný vynálezce lodního šroubu, že mu ve Vídni postaven pomník, že by byli Němci rádi nám muže toho odepřeli a sobě přiřknuli atd.; avšak jmeno jeho syna Jindřicha zná jen málokdo. Bylť otec vzdor všem svízelným životním přece jen šťastnější svého syna a ovoce duševní jeho práce po několik už desítiletí prospívá celému světu; avšak také jmeno synovo zůstane zachováno pro věky. Prospěl-li otec plavcům námořním, hleděl syn prospěti zase plavcům vzdušným. Plavba vzduchem zajímá teď mysle lidstva veškerého a proto je také naše vzpomínka na Jindřicha Resslera dnes vzpomínkou časovou.

Jindřich Ressel narodil se dne 9. července 1829 v Terstu, kdež otec jeho byl lesním intendantem c. k. námořnictva. Jindřichu dostalo se vychování velmi pečlivého; po skončených studiích v Terstu a Benátkách vstoupil pak u věku 19 let do velikolepé strojírny Viléma Striedhofa jako inženýr. Tam r. 1856 řídil samostatně stavbu dvou lodí ku hloubení. Roku 1857 stal se strojním inženýrem v technickém oddělení c. k. rakouského válečného loďstva; než již roku následujícího vzdal se tohoto místa a odstěhoval se do Štyrského Hradce, kdež bydlela jeho matka. Jako civilní inženýr vystavěl tu několik domů a vil. Ale ani tu necítil se spokojeným. Štyrský Hradec nebyl městem, kde byl by býval mohl svým ideám zjednati průchodu a projekty své uvésti ve skutečnost; proto přesídlil se r. 1864 do Vídně.

Nelze nám tuto šířiti se o všech jeho technických pracích a patentovaných vynálezech; zmiňujeme se pouze o jeho v roce 1864 patentovaném *vratném šroubu*, jenž zaveden jest v mnohých státech, také v Americe i Rakousku — aniž by však vzpomenuto bylo jmena

Jindřicha Resslera —, a pak o důmyslném i originelním jeho *vzdušném parníku*.

Jindřich Ressel jest prvním, kdož jasně stal se vědom toho, že k letu třeba jest *tíže*, a na tomto základě spočívá jeho projekt. Balon, podlouhlý, mosazný sféroid, neměl býti naplněn plynem, nýbrž *vodní parou*. Ku *znázornění* jednotlivých konstruktivních součástí Resslerovy vzducholodě měl sloužiti *model*, jež provedl roku 1872 vídeňský mechanik W. J. Hauck, sice velmi precísně, ale u příliš nepatrných rozměrech, takže nebylo lze jím předsevzítí nižádných praktických pokusů.*) Proto zamýšlel Jindřich Ressel sestrojiti balon větší; na to však nedošlo, ježto vídeňský bankéř Leopold Springer, jenž smlouvou se zavázal vynálezce podporovati, náhle slibu svému nedostál.

Kruté nastalo pak období v životě Resslerů: přese všechnu svou píli v oboru techniky nebyl už s to se vzmoci; jsa pronásledován nepřáteli svého otce, z nichž někteří *dosud* žijí, bylo jemu často zápasiti též o denní chléb, ba nejednou hrozilo mu nebezpečí, že bude z bytu vyklizen. Jediný Antonín Neumann, ctitel a krajan Josefa Resslera z Chrudimi, jenž tehdá právě ve Vídni dlel, ujímal se vezdy Jindřicha a horlivě zasazoval se všude — zejména u pražských »vlastenců« — o to, aby jemu dáno bylo nějaké, byť sebeskrovnější zaměstnání, — avšak *marně*. Vždyť čtenářům českých časopisů musí býti ještě dobře známy stesky, jež dostávaly se i na veřejnost naši!

V nejtrpčí nouzi skončil zneuznaný syn slavného Resslera svůj život u věku 55 roků 10. září 1884 v Horním Döblingu u Vídne.

*) Model ten dosud jest ve Vídni zachován. — Ilustraci modelu toho najde čtenář ve knize Plavba vzduchem, jež vbrzku vyjde tiskem. Knihu, jejíž celý titul zní »*Plavba vzduchem; rozhled po dosavadních projektech i pokusech; podává Oldřich Frant. Vaněk, ilustroval Pavel Körber*«, doporučujeme čtenářstvu našemu hned nyní, a sice co nejvřeleji. Je psána s úplným ovládním historického i jiného materiálu, jasně a velice poučně.

Několik jen přátel — chudí, jako Jindřich sám — složili se a zakoupili jemu na místním hřbitově vlastní hrob, jinak bývala by životem sytého poutníka u věčný spánek přijala pouhá jenom šachta.

DR JOSEF PEČÍRKA

Onehdejší připomínka naše na zesnulého Václava Svobodu vyvolala připomínku další a širší: na celý ten profesorský kruh, který po roku 1848 ovládal staroměstské gymnasium pražské a v němž bylo tolik hlav typických a v národním životě našem vynikajících. Věru že by stála tehdejší leta staroměstského gymnasia za důkladnou monografii, jak do profesorstva, tak do žactva svého.

A tu vysvítá, jakožto přirozená protiva k vyličenému zde již Václavu Svobodovi, nejjasněji připomínka na doktora Josefa Pečírku. Muž to sympatické tváře, sympatického pohledu, sympatického hlasu i sympatického chování — slovem, učitel, k němuž žactvo lnulo, na jehož příchod se těšilo a jenž dovedl mládeži studie příjemnými a milými učiniti vůbec. Tak mnohého studenta, kterého Svoboda přísností svou byl rozladil, dovedl Pečírka hravě zase uvést do pravé míry a prochnouti novou k studiím láskou.

Pečírka byl pravý pracovník český: neúmorný, věčně ochotný, nemyslíci nikdy na vlastní zisk a slávu, nýbrž vždycky jenom na prospěch českého lidu. Zajisté nebyl Pečírka spisovatelem první třídy, ale on věděl, čeho lidu našemu je potřebí, a byl pracovník obratný. Vydalť více než sto svazků, vesměs určených mládeži nebo prostému, venkovskému lidu. Způsob jeho psaní byl skutečně prostonárodní — abychom uvedli důkaz jen jeden, připomínáme, že jeho Národní kalendář ihned

se rozšířil po celém venkově českém a právě nyní, dlouho již po smrti Pečírkové, že vyjde jeho ročník 32.

Pečírka narodil se ve vsi Jindicích dne 11. října 1818. Studoval v Praze a živil se tu nejprve zpěvem kostelním a později prepisováním listin dějinných a rukopisů vůbec pro starší literáty české. Největší vliv na něho měl Tyl, jemuž přispíval do Květů nejrůznějšími články. Když začalo české divadlo v Růžové ulici, Pečírka také tu hned pomahal překlady divadelních her a některých oper. Pro mládež záhy začal vydávati ve Znojmě Bibliotéku, pro venkov sepsal svého »Václava Nováka, sedláka, jak by býti měl«, redigoval později Týdeník hospodářský, Domáciho lékaře a mnohá jiná díla. Pro studující mládež vydal jakožto učební knihu Vypsání živočichů, Nerostopis, Krystalografii atd.

Roku 1849 stal se profesorem přírodopisu na staroměstském gymnasiu, roku 1853 přesazen na gymnasium do Jindřichova Hradce a roku 1856 byl odtud maně zase propuštěn.

Velice důležitou stala se jeho cesta do Švédska na počátku let padesátých. Prostudoval tam totiž v knihovnách a v archivech rukopisy české, psal o té cestě své články do Pražských novin a do Musejníku a vydal pak znamenitou Legendu o sv. Kateřině, pocházející ze XIII. století.

DR JAN KOLOFÍK

Již vícekrát hleděli jsme pozornost českého obecnstva upoutati k záležitostem slezským. Nelze upříti, že jim dosud věnujeme přece jen pozornost menší, než bychom věnovati měli; činí se sice něco pro Slezsko, pro slezské školství a slezský lid, ale je toho pořád ještě málo. A přece by mohl náš čilý venkov, jakož také živá naše Praha, dosti v tom směru činiti už odebráním jediného,

ale působivého slezského listu, Opavského týdeníku, přispíváním na Matici opavskou, na Podporovací spolek pro české studenty ve Slezsku, zasíláním knih a příhodných předmětů pro Museum Matice opavské, pro sbírky českého gymnasia tamějšího atd. Ve Slezsku žije řada mužů, kteří věc českou drží silou téměř nadlidskou, — jmenujeme faráře Grudu, lékaře Kolofíka, doktora Slámu, ředitele Praska a j. j. — a namáhání jejich setkává se vskutku s výsledkem; ale mužové ti potřebují podpory, a podpora sebemenší může tu vykonati posud ještě divy.

Přinášíme dnes podobiznu Jana Kolofíka, lékaře v Opavě a starosty Matice opavské, jenž ve prospěch české věci ve Slezsku vůbec a v Opavě zvláště pracuje téměř již po pětmečítma let. Jeho zásluhy o Matici opavskou, o Besedu opavskou, o tamější Centrální záložnu, o Podporovací spolek pro české studenty, o Řemeslnickou jednotu a o Sokol jsou velké a uznané. Kolofík obětoval se hmotně, působil však také slovem živým a vřelým. Velký měl on vliv jmenovitě na učitele slezské, jichž národní vědomí bylo dříve dosti potuchlé, nyní však je živé a krásné. On také získal nezapomenutelného Jana Zaccpala, jenž Opavským týdeníkem vykonal mezi Čechy slezskými skutečné znovuzrození. Atd.

Jan Kolofík narodil se ve Vavrovicích u Opavy. V Olomouci byl asistentem na klinice, kdež seznámil se se Zaccpalem. Jako praktický lékař byl nejprve činným v Lutultovicích a Neplachovicích. — Roku 1869 přestěhoval se do Opavy, kdež od té doby pro naši věc zdárně působí spolu s jinými.

Žijeme to nyní my Čechové život prapodivný! »Neslaní, nemastní« dostali jsme se do jakési otupělosti, nejsme schopni pravého nadšení, ba nejsme schopni ani pravé bolesti, utržíme-li nějakou ránu. Na všech stranách cítí se, že je zapotřebí vzrušení, nápravy. V literatuře — míníme literaturu básnickou — hledí někteří působiti slovem plamenným, sálajícím ze živého srdce. Přáli bychom sobě, aby hlasů těch bylo stále houšť a houšť, až by to znělo jako ptactvem za nového jara, a zároveň s básnictvím aby stejným směrem šlo i umění jiné, zejména výtvarné. Není pomoci, musíme sobě počínati, jako sobě počínali předchůdci naši: musíme předně sáhnouti hodně hluboce a hodně živě do těch svých velikých a slavných dějin českých, abychom poznovu roze-hřáli zledovatělé srdce. Činili tak dříve hlavně povídkáři a malíři naši, budou musit činit i povídkáři a malíři nynější.

Vzpomínáme sobě s plnou vděčností na *Karla Svobodu*, malíře historika. Kdož by se nepamatoval ihned na jeho četné ilustrace k písním českým? A komuž by tu ihned nenapadla proslulá ilustrace jeho k naší všeslovanské hymně? Jediná ta postava mladého hochy v čapce sokolské, jenž tu se zařatou pěstí stojí a ku výši hledí, je o sobě již celou působivou básní a nevymizí nikomu z paměti. Vtělená to energie mladistvého ducha, slibný obraz generace, jaká před dvaceti lety rozkvétala po Čechách a dorostši — zklamala nás a upadla v ztrnulost. Ale nejen malé, také velké kompozice Svobodovy prodchnuty jsou týmž ohněm, jsou obsažny dějem i myšlenkou svojí a působí na diváka trvale.

Karel Svoboda narodil se v Plánici v Čechách 14. června 1824. Václav Alois Svoboda, známý filolog a básník, překladatel rukopisu Kralodvorského do němčiny, muž geniální a originální, řekněme i podivínský, byl jeho

strýc a vzal si Karla do Prahy. Hoch učil se pilně, ale ještě pilněji kreslil, ba už i beze všeho návodu komponoval, a jedna taková komposice, Bitva u Kreščaku, upozornila na něho hraběte Thuna a pomohla hochovi roku 1842 do akademie pražské. Prvním velkým obrazem jeho byla Smrt krále Václava IV. v Kunraticích a dosáhl dílem tím ihned všeobecného uznání. Roku 1846 povolán Gajem do Záhřeba, aby tam provedl ilustrace k Illyrským dějinám. Navrátiv se odtamtud, podal Svoboda celou řadu žánrů z horvatského, jmenovitě hraničářského života, obrátil se však brzy zase k tematům historickým a roku 1848 povstal jeho proslulý obraz Vyhození místodržitelů z okna hradu pražského, jenž jest z pěkných reprodukcí znám po celých Čechách. Velké a svým obsahem závažné obrazy sledovaly se nyní co nejrychleji a směr Svobodův vyznačíme nejlépe, uvedeme-li díla: Jan Ondřej Šlik odmítá před popravou vyzvání kněze Sedetia, aby ke katolické církvi se navrátil; Bojiště na Bílé hoře; Palestrina; Cellini atd. Velkých děl jeho počítá se více než půl sta a nacházejí se v Belvederu pražském, v obrazárně Belvederu vídeňského, v Krakově a na mnohých místech jiných. Pro nás nejzajímavější jsou snad ještě jeho ilustrace k rukopisu Kralodvorskému, jeho ilustrace českých národních písní a jiná ještě díla podobná.

K. Svoboda zemřel ve Vídni dne 13. září 1870.

JOSEF DUMEK

Ku sjezdu rolníků v Praze

Nyní asi není nikoho v Čechách, kdo by znal zemi a lid do nejdlehlších vesniček, do nejméně oživených koutů tak dobře jako *Josef Dumek*, a není as také nikoho, koho by český i německý rolnický lid náš osobně znal

tak dobře jako jeho. Všude vystoupil jako »polní kazatel«, jako poučovatel selského lidu, ano někdy měl — jakoby nějaký horlivý misionář — i troje kázání denně, na místech od sebe dosti odlehlých, a takž se uskutečnilo zajímavé a snad dosud nebývalé faktum, že Jos. Dumek právě tyto dny odbyl svoje kázání už *třitisícové*.

Nejen pilný, ale také výborný, všude oblíbený je tento kazatel náš. Sympatický jeho hlas, jasný způsob pojednávací, bystrost myšlenek a všeobecná vzdělanost činí přednášky jeho venkovanům i měšťanům, vzdělancům i prostému lidu nadmíru půvabny, takže posluhačstvo ani neunavuje, a po sebedelším kázání pořád ještě »dosedává« a rádo by poslouchalo dále. Lid sám Dumka proto často už vyznamenal, učiniv ho členem četných hospodářských spolků, čestným občanem mnoha obcí atd.

Josef Dumek narodil se v Praze 16. února 1844. Studoval zde gymnasium a techniku a vstoupil pak na vyšší hospodářskou školu v Libverdě. Poté nastoupil praktické služby hospodářské, ve kterých brzy takové zručnosti a pověsti si dobyl, že v nejkratším čase stal se nejen správcem, ale i ředitelem velkostatků. Úřadoval na Rusi, v Uhrách, v Čechách i na Moravě. Roku 1872 stal se ředitelem vyššího hospodářského ústavu v Doubravicích u Mohelnice; záhy dobyl sobě ústav ten značného jména a řediteli Dumkovi dostávalo se četných pochval úředních i neúředních. Vynaložil vše na školu tu, ano obětoval jí sám i peněz mnoho, více než 20 000 zl., až konečně, nemoha přinášeti obětí už dalších, opustil r. 1876 Moravu a nastoupil místo u zemědělské rady Českého království jako polní kazatel. Charakteristické pro naše poměry jest, že toto postavení jeho dodnes je — *provisorní*.

Již jsme označili povahu Dumkovu co kazatele a podotýkáme jen ještě, že předmět přednášek ustanovuje se obyčejně teprve před schůzí samou, dle přání poslu-

chačů, přednášky tedy že jsou obyčejně improvisované. I to je zajímavé, že velmi často se přihodilo, že ani nejprostrannější místnosti posluchačstvu nestačily a Dumek musil kázati pod širým nebem. Jeho přičiněním stalo se také, že přednášky o hospodářství zavedeny jsou i do všech seminářů kněžských.

Dumek velmi mnoho cestoval a téměř samo sebou se rozumí, že muž tak vzdělaný a čilý i literárně velmi pilně pracoval. Po jedenácte let rediguje Pražské hospodářské noviny a samostatných hospodářských spisů vydal přes *devadesát*, z nichž některé dočkaly se i několikaletého vydání. Uvádíme jen jeho hospodářskou Čítanku, rozšířenou ve více než 20 000 exemplárů. Roku 1880 zvolen Dumek také na sněm český.

Choť Dumkova jest pilná spisovatelka kuchařských knih a jeho dcera, Hana Dumkova, je oblíbeným členem Národního divadla v Praze.

VÁCLAV KADEŘÁVEK

Před asi desíti a více lety měly přízemní kavárny Ferdinandovy třídy jistého stálého hosta svého, jehož znal každý, kdo dopoledne chodíval tou cestou a oknem dovnitř nahlédl nebo kdo sám býval zde hostem třebaže občasným. Muž ten sedával vždy u okna, držel časopis v ruce, ale zrak jeho utkvíval přes něj někde v neurčitu, v dále — v nedoměrné dále snů a ideálův. Oko bylo živé a žhavé. Tvář suchá, ale přívětivá. Tělo poněkud zchudlé a do ramenou zapadlé. A pak pojednou snivý muž ten sebou trhnul, vyňal tužku a začal něco škrabat a kreslit na bílý mramor stolku svého. Kdo byl by pak přisedl po něm, byl by tu našel buď nějakou geometrickou figuru, nebo nákres rozpjatého ptačího křídla, nebo konečně nějakou Hálkovu nebo Heydukovu sloku, ale — v dobrém překladu německém.

Byl to Václav Kadeřávek, vynálezce českého samolentu a výborný překladatel českých básní do němčiny. Nar. 1835 v Praze, zemř. dne 2. února 1881 u věku 46 let, po životě plném práce, plném plánů a plném klamů. Vzpomínali jsme od těch dob již častěji na něho, ale připomenuli jsme si ho zvláště nyní, kdy Vaňkův krásný spis *Plavba vzduchem*, jež každému vzdělanci doporučujeme, oživil památku nejen Ressler ml., ale také Kadeřávka. V Kadeřávkově žily bytosti dvě: technik, odchovaný přísnými studii školskými, a básník, odchovaný studii soukromými a horoucí láskou k uměním. Jeho básnické překlady plnily sloupce několika německých časopisů, o jeho výzkumech roze-psaly se časopisy rovněž dosti často. Kadeřávek pracoval po celý svůj život na konstrukci dynamického létadla, a sice onoho druhu, jež zovou Francouzové orthoptère. Pozoruje nesmírnou rychlost, jakou se t. zv. kotva přibližuje a opět vzdaluje od měkkého železa, jímž prochází elektrický proud, sestrojil Kadeřávek už před r. 1864 malého ptáčka se skutečnými vlašťovčími křídly, a když jej byl vlasovými drátky spojil s elektrickou baterií, uzřel, že ptáček, mávaje křídly, vskutku se vznesl — ovšem jen do výše, pokud tomu dovolovaly ocelové drátky. Na základě tohoto experimentu — zajisté na onu dobu originálního — snažil se pak sestrojiti létadlo u větších rozměrech: známý samolet český, jehož popis roku 1866 podal ve *Květech*. Prvý praktický pokus konal na nádvoří jistého pražského pivovaru a druhý později u přítomnosti několika svých přátel na rovině letenské. — Druhým jeho vynálezem byl zvláštní obal pro dráty podmořského telegrafu, jímž veškeré vady kábelu by se uvedly na minimum. Ke třetímu vynálezu přivedly ho zase jeho studie vzduchoplavecké, kvůli nimž stal se Kadeřávek fotografem. S galerie kostela sv. Salvatora první všech — dávno před francouzským učencem Drem J. Mareyem — jal se fotografovati ptáky v letu, i jest tedy

prvým vynálezcem *mžikových fotografií*. V posledních letech měl Kadeřávek tuhý zápas se hmotným životem, kvůli sobě i kvůli svým příbuzným, až konečně podlehl zžírajícímu neduhu prsnímu. Talent velký, ano i vytrvalý, jenž zahynul v zápasech, nedopracovav se svých cílů.

FRANTIŠEK J. THOMAYER

Že zahradnictví jest uměním, jak mu naši otcové říkali už za minulých věkův, a že dobrý sadovník dovede býti zahradníkem architektem, skutečným umělcem výtvarným, dokázal nám městský zahradník pražský František J. Thomayer v sadech na Karlově náměstí způsobem přímo geniálním. Celé náměstí, ač přervané širokými vozovými cestami, celými to širokými ulicemi, poskytuje obraz rozkošně se vršícího, jednolitého, rozlehlého parku. Zcela nepatrnými pomůckami: zde povýšením, onde snížením půdy, nenápadnými zelenými valóny a zas parketově se nížícími dolinkami, výtečně upravenými křovinami atd. dovedl zakrýti ulice, ba i vysoké domy, a několikráte přervané a roztrhané části splývají v nepřetržitý celek, nechť divák hledí od ústavu hluchoněmých dolů k radnici nebo zase odtud zpět k vršící se, téměř lesní podobu poskytující výši. Dost a dost je tu míst, kde navštěvovatel věru zapomíná, že nalezá se uprostřed hlučného města. A přitom dovedl tvůrce toho parku každé jednotlivé části jeho dodati zcela samostatný zase ráz. Část severnější, údolní, má ráz parku francouzského, více květinového a ozdobného, jako by ke floře jeho odpovídaly poměry chráněného dolu; část vyšší, jakoby pod vlivy rozlohy hornatější, zase je travnata a lesinata — park anglický. Park na Karlově náměstí byl první zde větší prací Thomayerovou, ale přiměl nás

ihned tou k plnému obdivu, — on přišel, my viděli, on zvítězil.

Thomayer narodil se v Trhanově na Šumavě. Předběžného vzdělání v zahradnictví dostalo se mu od jeho otce, pak studoval na škole pomologické v Troji a poté odebral se do Německa. Od té doby počal se výhradně zanášeti sadovnictvím čili zahradnictvím výtvarným. Po dvou letech navštívil Vídeň, kdež při konkursu veřejném za plány své obdržel první cenu. Roku 1879 odjel do Francie. Tam dostal se do výborné školy světoznámého sadovnického architekta Ed. Andréa, a již po šesti měsících svěřeno mu vedení velkého podniku v sadech ermenonvillských, na jichž zařízení majitelka paní Blancová věnovala 600 000 franků. Thomayer vynikl zde rázem a od té doby řídil jiné ještě veliké podniky na různých místech Francie. Měl dle přání všech svých četných francouzských přátel zůstatí ve Francii, avšak Thomayer nabídl služby své Praze a Praha na své štěstí ty služby přijala. Posavadní větší práce jeho zde jsou květinový parter v sadu městském, Karlovo náměstí, Nábřeží, Žofín, Letná, Chotkovy sady a nová zásobní zahrada městská a speciální zahrada botanická. Co nejbliže příští přijde na řadu teď Nebozízek.

Také literárně jest Thomayer činným, a sice způsobem vynikajícím. Rediguje a vydává krásný Časopis českých zahradníků a vydává nákladné dílo České ovoce, jež přímo oslňuje nádherou svojí. Také při mnohých zahraničných časopisech francouzských a belgických jest spolupracovníkem vítaným.

VÁCLAV ALOIS SVOBODA

Nevím, před kým jsme mívali my malí malostranští gymnasisté z let čtyřicátých větší strach, zda před již nahrblým, ale ostrým a kousavým prefektem Jandou,

nebo před hromovým co do hlasu i postavy profesorem Václavem Aloisem Svobodou. Pranic nám parvistům a principistům, gramatistům a syntaxistům nemohl Svoboda vlastně učinit, neboť on byl tenkrát výlučně již zaneprázdněn jen v »humaniorech«; ale přece jsme ho obcházeli vždy s jakousi ukrutnou hrůzou, ba vyhnuli se mu raději na sto krokův. Měl Svoboda pověst přímo tyрана. Báječné věci vypravovaly se o něm, jakže drsně, ano hrubě zacházel s »humanisty«, ku kterýmž jsme my menší studující pohlíželi závistivě zrovna jako k polobohům. A když jsme někdy rámusovali ve své třídě a Svoboda kolem jda náhle na nás dveře otevřel, vjelo nám to do všech údů a my byli jako ztrnulí.

Originál, podivín ve vzezření i chování svém, nechť byl ve škole nebo na ulici. Již zdaleka rozpoznal jsi ho i v největší lidské tlačnici. Nadprostřední, mohutná, tlustá postava, s kloboukem vždy na zádech, s velkou lysinou na nepokrytém temeni a kolem dokola s dlouhými stříbrnými vlasy, se širokou zarudlou tváří, pod níž seděl laloch na píď silný: tak kráčel pomalu, pomaloučku kupředu a oddychoval hluboce a již zdaleka slyšně. Ale ještě zvláštnější podívaná byla na něho ve škole. Seděl za katedrou vysvlečený z kabátu, s rozepjatou vestou, s vyhrnutými rukávy od košile, a nejbližší mu okno musilo být otevřeno, i když byly nejtěžší mrazy a páni »humanisté« cvakali zuby.

Měla-li mládež před Svobodou hrůzu, měli dorostlí k němu zase rovněž zvláštní úctu. Svoboda v té době platil za jednu z největších kapacit v obvodu rakouských zemí. Byl uznán jako básník dramatický, epický i lyrický, jako básník zároveň polyglotní, kterýž stejně obratným veršem psal česky, německy i latinsky. Byl uznán jako filolog, jehož hlas rozhodoval při různých vydáních starých klasiků. A byl uznán jako estetik, jehož divadelní a artistické referáty rády se čítaly a jenž ve svých polemických člancích vždy byl řízný a rozhodný.

Václav Alois Svoboda narodil se roku 1791 v Navarově v Boleslavsku, odkudž také se psával Navarovský. Jeho učiteli byli mimo jiné také Dominik Kinský a Bolzano. Svoboda působil na gymnasiích v Písku a v Jindřichově Hradci, od roku 1821 pak byl na gymnasiu malostranském a umřel v Praze roku 1849. Již roku 1813 přispíval do Literních příloh vídeňských českých novin Hromádkových, roku 1815 vyniknul ódou na mír Evropy, roku 1818 proslul německým překladem rukopisu Kralodvorského. Druhé vydání tohoto překladu opatřil úvodem kritickým a historickým a kvůli Libušině soudu utkal se s Dobrovským vydatnou polemikou. Psal pilně do časopisu musejního, zbásnil asi 30 českých balad, z nichž jsou některé výborné, napsal tříaktovou veselohru Karel Skreta, kteráž se velice líbila, zbásnil text ke Škroupově Drahomíře, vydal roku 1847 Výbor básní ze Schillera a napsal také několik básní epických: Sv. Václav a Rastislav, Cyril a Metod (také německy a latinsky), Jan Nepomucký, které však zůstaly v rukopise. Atd.

Ještě pilněji snad než české uveřejňoval práce německé. Psal mnoho do Hormayerova Archivu a do Klarovy Libuše, vydal úplně a kriticky Horácovy Ódy s překladem německým a rovněž veškery Senekovy tragedie. Jakožto zvláštnost ještě uvádíme, že Ifigenii Goethovu přeložil do latiny veršem původním.

NATALIE, KRÁLOVNA SRBSKÁ

Nemýlíme se zajisté, pravíme-li, že již po několik desítek letí nevzbudila žádná z evropských žen zájem tak všeobecný a trvalý jako Natalie, královna srbská. Ano byly letos i jednotlivé doby, kdy veškerý interes veřejnosti poutal se výhradně téměř jen k osobě její, kdy

Natalie byla osobností eminentně dějinnou. Na štěstí své však vzbuzovala všude zájem také čistě lidský, závažnější nežli všecken zájem politický, a smutné osudy její osobní získaly jí sympatie všech skoro lidí. Sympatie všech spravedlivých obrátily se k ní pro způsob, jakým v Německu vypověděli jí všechno pohostinství, a sympatií veškerého, zvláště ženského světa může zajisté být ubezpečena již tím, čeho zakusila co žena od bezohledného svého manžela a co matka násilným odejmutím jí syna. K tomu ještě se druží, že královna Natalie je jednou z nejkrásnějších žen nynějších. Jsouc štíhlé a vysoké postavy, honosí se zároveň jarou plností forem, a obličej její je tvaru vpravdě klasického.

Natalie Kečkova — toť její rodinné jméno — narodila se roku 1859 v Bessarabii ruské. Otec její byl plukovníkem ruským a náležel mezi nejbohatší ruské velmože. Roku 1874 zasnoubila se ve Vídni se srbským princem Milanem Obrenovičem a roku 1875 uzavřela s ním sňatek. Hned počátek manželství jejího byl málo šťastný. Je známo, že Milan vypověděl sultánu Muratovi V. válku a ta že skončila porážkou Srbska a mírem srbský národ ponižujícím. Natalie za té zlé doby osvědčila se co povaha ušlechtilá, vojenské nemocnice měly v ní dozorkyni co nejsvědomitější a lid srbský sobě ji upřímně zamiloval. Při druhé a rovněž nešťastné Milanově výpravě válečné, roku 1885 proti Bulharsku, chovala se Natalie se stejnou ušlechtilou horlivostí. Byla manželci svému vskutku andělem strážným, zráželať ho z války s Bulhary, a po těžkých porážkách u Pirotu, kdy Milan vzdáti se chtěl již vlády, přiměla ho, aby na trůně vytrval.

Roku 1877 darovala manželci svému syna, prince Alexandra. Syna toho jí nyní násilně vzali. A choť její usiluje o rozvod manželský. Jsou to události nejnovějších dnů, o nichž každý denně čte a nových podrobností zvidá; nemusíme tedy truchlý děj ten obšírněji

zde rozvinovat. Opakujeme: sympatie jsou proti Milanovi, jsou při královně Natalii Obrenovičové.

*

Dopsali jsme a v témž téměř okamžiku obdrželi telegrafickou zprávu, že Natalie s Milanem již je rozvedena. Stalo se tedy po Milanově svévolném chtíči. A nebohá Natalie zůstává také nadál předním předmětem politického interesu.

VOJTĚCH NEJEDLÝ

Dušíčková vzpomínka do let dávno minulých! Do oněch let, kdy ještě v českém národě byla »dušíčka« jen malá, pramalinká, kdy den co den byl jenom »den dušíčkový« a kdy ani »o Dušíčkách« nebylo na tom velkém národním hřbitově našem, ježž zoveme českou zemí, nikde ani svíček ani modliteb ani jiných vzpomínek, a bylo všude jen mrtvo a ticho — jako právě na hřbitově.

Vzpomínka naše dotýká se muže, který žil a působil na rozhraní minulého a nynějšího věku. Sahá tedy do časů, za nichž klíčily teprve prapočátky nynějšího českého písemnictví, českého života. Býti tenkrát českým spisovatelem znamenalo asi tolik jako býti kdesi pionérem v rozlehlém a nedotknutém ještě pralese, zcela osamotnělým, poukázaným jenom na nejvlastnější svoji sílu, jehož hlas zůstává bez ozvěny a jehož práce nepoznává ani chvály ani hany. V tom čase, kdy *Vojtěch Nejedlý* kvetl v nejplnější síle své, bylo na literním poli pracovníků jenom několik. Snad — mimo Puchmýra — nebylo ni žádných zcela zvláštních talentů mezi nimi. Práce jejich nejsou dnes zajisté chloubou krásného našeho písemnictví; avšak my nemáme dnes

najisto pražádného měřítká pro literární práci tehdejší, kdy spisovatelé neměli ještě ani žádné prosodie, kdy o poetické mluvě nebylo ani slechu, kdy nebylo předchůdců, vzorů a vůbec pomůcky na tom světě žádné. Jenom jednu věc měli mužové ti: obrovskou vůli, neúmornou pilnost a vytrvalost. Jenom po Vojtěchu Nejedlém na př. zbylo pět velkých, mnohozpěvových básní popisných, didaktických a epických, Poslední soud, Karel IV., Otakar, Vratislav, Václav, a mimo to ještě dva svazky básní lyrických. Ovšem že i jiných ještě literárních prací, jako na příklad *Kázání*, zůstala po něm rovněž velká řada, a Nejedlého povídka pro mládež Ladislav a děti jeho byla na svůj čas přímo vzornou. Bohužel že povídka ta zůstala jedinou, kterou Vojt. Nejedlý napsal.

Vojtěch Nejedlý narodil se 17. dubna 1772 v Žebráce a zemřel tamtéž 7. prosince 1844. Studoval v Praze a byl r. 1796 vysvěcen na kněze. Kaplanoval v Drahoňově a u Sv. Havla v Praze, stal se r. 1802 lokalistou v Pečicích, 1813 farářem v Mirošově a 1826 děkanem v Žebráce. Na hřbitově žebráckém postaven mu r. 1862 krásný gotický pomník a odhalení pomníku toho bylo spojeno s jednou z těch působivých slavností národních, které po úmorných letech padesátých osvěžovaly tak vydatně zase český náš život. —

Máme právě zase Dušičky. A není nyní věru vůbec zase veselo po té české naší zemi. Avšak přece jenom učinili jsme pokrok nesmírný, každý z nás vycítí jej sám, a taková vzpomínka do časů minulých přece jen vzrušuje mysl a vyvolává nové síly.

Není to lichá fráze pouhá, praví-li se, že Sára Bernhardtova má »jmeno světové«. Ano, Sára není ani snad jediná z osobností divadelních, která těší se světovému jmenu dnes, kdy pára a elektřina tak úžasně sblížila veškeré země naší planety a kdy inteligence lidská po všech končinách zemských zajímá se stejně živě o zjevy literatury a umění, vědy a duševního pokroku vůbec, — není sice samotna, ale je z hercův na všecken způsob přední a nejslavnější. Cesty její světem jsou cestami triumfálními: po knížecku cestuje Sára s celým četným komonstvem uměleckým, a kamkoli zavítá, všude okamžitě vítězí.

Lidstvo dopřává skutečným divadelním heroům ochotně velkou jich slávu — říkáť si, že posmrtná sláva není pro herce ničím, že sobě musí herec veškerý vděk sebrati hned za živa. Ale vpravdě velký herec, známe to z dějin, dosahuje i posmrtné slávy, jako kterýkoli umělec jiný. Dnes ještě jmenuje se denně slavný Roscius, který okouzloval starý Řím, a jmena Talma, Garrick, Kean, Ristori, Rachel, Janouškova a j. zůstanou v dějinách zaznamenána již provždy. Rovněž ale jmeno Sáry Bernhardtovy. Kdo tyto dny spatří v Národním divadle Sáru, spatří nejen umělkyni, ale i osobnost už historickou.

Jmeno Sáry Bernhardtovy českému čtenářstvu je zajisté sdostatek známo. Již po dvě desíletí píšou o ní časopisy naše rovněž pilně jako všechny časopisy také jinde. Říká se, že Bernhardtova dovede strojit pro sebe reklamu. Když ne působením veřejným, že umí také životem svým soukromým, když ne jako herečka, že dovede také co malířka, sochařka atd. připoutati k sobě pozornost obecnou. Zajisté je Bernhardtové reklama na prospěch jako herečkám jiným, zajisté asi je jí reklama příjemna a žádoucí; ale rovněž jisto jest, že Bernhard-

tova jest individualitou zcela zvláštní, naprosto neobyčejnou, a konání její vzbuzuje pozornost proto i pak, když Bernhardtova na reklamu ani nepomýšlí. Na všechen způsob je Sára herečkou velkou, a ježto ji srovnávají Francouzové se svou velkou Rachelkou, lze úsudek ten respektovat, neb Francouzové jsou ve věcech divadelních bez odporu znalci nejprvnějšího řádu. Na velikosti její neubude tím, že nyní Němci ji snižují a plno vad při ní nalezají, — příčina je známa: u Němců jest dnes všechno leda jen prostřední, co má svůj původ ve Francii. A potom — Bernhardtova prý *nechce* v Německu hrát!

Za posledních dnů, před jejím pohostinským vystoupením u nás, zvýšil se ovšem zájem o Bernhardtovou a naše časopisy zájmu tomu sdůstatek vyhovovaly: čtenář český četl její životopisů, charakteristik atd. celou řadu. Život Sářin jest namnoze zahalen daty zcela neurčitými. Neví se, narodila-li se ve Francii čili v Holandsku. A neví se arci také, kterého roku. Jedni praví, že 22. října 1844, druzí ji udávají hned o deset let mladší. Ba ona prý se nejmenuje ani Sára, nýbrž Rosina, snad ještě jinak. Tolik je jisto, že byla vychována v klášterské škole ve Versaillu, a když se jí pak tázali, čímže bude, odpověděla: »Jeptiškou nebo herečkou.« Stala se tedy herečkou. Avšak dlouho a dlouho to trvalo, nežli přiřknut jí vůbec značnější talent. R. 1862 vystoupila v Théâtre Français jako Ifigenie, ale bez úspěchu; teprve roku 1872 přišla znova ku vzornému tomu divadlu a poštěstilo se jí zvítěziti úplně. Mezitím s dosti malým štěstím hrála na jevištích různých, až v lednu 1869 ve hře Le Passant od François Coppéea líbila se po prvé tak, že o ní mluvila celá Paříž. Na Théâtre Français nejrozhodněji pronikla v kuse Rome vaincue od Parodiho. V úloze té dobyla úspěchu takového, že kritikové nejprísnější nazvali ji »Rachelkou nynější doby« a »pýchou francouzského umění«. Od onoho večera neměla více soupeřky, a když z divadla

toho vzorného náhle odešla, považovalo se to přímo za smrtelnou ránu pro ústav.

Chválí se melodický její, kouzelný hlas. Chválí elementární síla jejího dramatického podání. Chválí jednoduchost, nehledanost, klasická prostota akcentu.

Budeme mít sami teď příležitost pokochati se v jejím umění a upravití sobě vlastní svůj soud.

DR ANTONÍN SKOČDOPOLE

»Dvě vlastnosti má míti kněz: má býti ohnivý a neústupný — ve všem dobrém,« praví Victor Hugo v *Notre-Damu*. Dvě ty vlastnosti skutečně nalezali jsme téměř při všech kněžích, kteří na počátku věku tohoto působili na nivách českých a prosluli horlivostí a neúnavnou působností svojí jako vlastenci, jako učitelé a ovšem také jako kněží. V listech těchto uveřejnili jsme s pravým potěšením podobizny už celé řady českých kněží *souvěkových*, jež přičísti lze k oněm patriarchům jitřní naší doby. A dnes opět přinášíme obraz jednoho z nich, a sice jednoho z nejhorlivějších a nejneúnavnějších: Dra *Antonína Skočdopole*, čestného kanovníka budějovického a profesora bohosloví tamtéž.

Narodil se v Soběslavi dne 2. prosince 1828. Studie konal v Českých Budějovicích, kde též 23. července 1854 biskupem Jirsíkem na kněze byl posvěcen. Působiv potom v duchovní správě na více místech, stal se roku 1858 prefektem studentského semináře v Budějovicích, roku 1861 profesorem pastorálky a 1862 též katechetiky a pedagogiky. Pro zásluhy, jichž sobě v těchto úřadech vydobyl, jmenován r. 1867 biskupským notářem, roku 1870 konsistorním radou, 1879 čestným kanovníkem budějovickým.

Jeho literární činnost jest velmi obsáhlá a o velké

ceně jeho spisů, zvláště bohosloveckých a pedagogických, svědčí nejlépe, že ho pražská bohoslovecká fakulta jmenovala svým čestným doktorem, kteréžto hodnosti uděluje jen zřídka kdy.

Pro nás je ovšem věcí nejdůležitější, že Dr A. Skočdopole v Budějovicích, na tomto před důležitém zápasíšti za národní naše práva, stojí plných už třicet let v nejprvnější řadě bojovníků a značnou část úspěchů svých že děkujeme úsilí jeho. V letech 1859 a 1860 psal do vídeňského časopisu *Gegenwart* asi dvacet článků o rakouských Slovanech, kteréž budily tehdy, kdy ještě nebylo v Čechách samostatného politického časopisu, velkou pozornost. Co pak se v Budějovicích samých podnikalo na obranu a ku zvelebení národnosti české, ku probuzení Čechů neuvědomělých a svého nedbajících, v tom všem působil Skočdopole velmi platně. Roku 1864 hlavně jeho přičiněním založena *vyšší dívčí škola*, již pak dlouhá leta řídil. Roku 1872 založena zase v Budějovicích *Malice školská*, jejíž účelem bylo zřídit českou školu obecnou pro chlapce a dívky. K uskutečnění tohoto záměru přispěl Skočdopole jakožto náměstek starosty *Malice* nemálo, a jeho hlavně zásluhou se stalo, že tyto školy přešly ve správu veřejnou. Časopis *Budivoj* pak, roku 1864 založený, hlavně snahou a prací Skočdopolovou dodnes se udržel. Po dlouhou řadu let psal do něho Skočdopole skoro všechny články úvodní, též polemiky a obrany proti tamějším listům německým a proti nepřátelskému jednání městského zastupitelstva. Roku 1880 zvolen při kompromisu mezi českou a německou stranou taktéž do tamního sboru obecního.

Dr František Michl náleží mezi nejoblíbenější lékaře pražské. Je to muž vzácné vzdělanosti všeobecné, muž příjemných společenských forem, výborný odborník a šťastný a hledaný operatér, pravý přítel svěřených mu nemocných — vlastnosti to, jež zajisté vysvětlují oblibu lékařovu a jsou zárukou obliby vždy širší.

Dr František Michl, docent na lékařské fakultě české, primář chirurgického oddělení v nemocnici alžbětinek atd., narodil se 9. srpna 1850 v Korouhvi u Poličky, rodišti to zemřelého povídkáře kanovníka Ehrenbergra. Prvního vzdělání nabyt na vesnické škole, načež se ho ujal matčin bratr kanovník Češka v Hradci Králové. Tam odbyl gymnasium s výborným prospěchem a obrátil se pak ke studiu lékařství na universitě pražské.

Již jako medik oblíbil si chirurgii a stal se na klinice profesora Blažiny fiškem. Jakožto fiškus přisluhoval při operacích, k nimž konal přípravy, psal chorobopisy a vedl klinické knihy zápisné, jsa ve všem na ruku klinickým asistentům. Vyznamenával se vždy spolehlivostí a pílí a tak stalo se, že si ho nejprve prof. Blažina sám, pak také nástupce jeho na klinice chirurgické prof. Dr V. Weiss za svého asistenta zvolil. Nyní počala vlastní samostatná práce Michlova; přičiněním a pevnou vůlí překonal všechny počáteční překážky a vyvinul se na obratného, obezřelého operatéra. Činnost jeho ve všeobecné nemocnici trvala téměř po celých deset let, od roku 1874, kdy povýšen na doktora, až do roku 1884. Současně pak s asistenturou při klinice chirurgické zastával asistenturu při oddělení gynekologickém prof. Strenga.

V té době byl Michl hojně literárně činným a uveřejnil mnohé cenné práce v Časopise českých lékařův a v Eiseltově Odborné pathologii. Obzvláště vynikaly jeho důkladné práce klinické, v časopise lékařském po-

dávané, kdež veškerý klinický materiál pracně sestavoval a projednal.

Jakmile se aktivovala česká fakulta lékařská, habilitoval se — hned na konci roku 1883 — Dr Michl za docenta a má také od té doby o všeobecné i operativní chirurgii na téže fakultě výklady.

Roku 1884 podnikl cestu za hranice, požívaje přitom nadace obce pražské, a navštívil čelnější university a nemocnice po Německu, dále výtečné nemocnice londýnské, edinburské a pařížské a korunoval tak odborné vzdělání své, seznam zařízením předních ústavů cizích.

Dr Michl jest muž povahy klidné a houževnaté a lze se nadíti, že vykoná, věren minulosti své, ještě kus poctivé práce, zejména na prospěch a obohacení odborné literatury české, tak dlouho a bohužel posud zanedbávané.

BOHUSLAV ALOIS BALBÍN

Balbín měl by žíti dnes, měl by býti současníkem naším. Vlastně líp řečeno: Balbínova nauka měla by se kázati dnes, a to všude, měla by býti denní modlitbou naší. Jeho naukou bylo: láska k vlasti jest nejvyšší všech ctností, v ní obsažena veškerá ctnost ostatní, všechna dobrota, všechna čistota, všechna krása, všechno umění — dokonalost veškerá. Národ vlastenectvím prochnutý je schopen činů nejvyšších a nejslechetnějších. Rovněž tak člověk jednotlivý. Kdo není vlastencem plným, je schopen života podlého a zlého. Které ženě trpí muž liknavost ve vlastenectví, té dává právo ke skutkům bídným. Kdož dětí svých nevychovává pro vlast, vychovává je pro špatnost. *»Kdo proti vlasti bojuje, většího hříchu se dopouští, než kdyby vlastní matku zavraždil!«* praví Balbín.

Čemu učil, sám přísně plnil. Celý život jeho byl vě-

nován českému národu, české vlasti. Odhodlaně dovo-
lával se spravedlivosti pro týraný český lid. Neohro-
ženě vytýkal vysoce postaveným osobnostem nespra-
vedlivost a krutost jejich. Národu hleděl zachovat
nejdražší poklad jeho: vědomí jeho dějinné. Jazyk
český, do nejhoršího bláta zavržený, povznášel nad
klenot nejdražší. Bylo to věru zvláštní řízení boží, že
právě hned v tu dobu, kdy bitva bělohorská byla sklála
lid do poroby, narodil se tomuto apoštol nový, nad jiné
silný a působivý, Balbín, od něhož vlastně počítati mu-
síme nejprvnější počátky našeho znovuzrození pozděj-
šího a z jehož rukou vyšlo sítě, kteréž zplodilo dobu
naši. Od kněze Balbína učilo se kněžstvo české starosti
o lid a provádělo vznešený ten úkol svůj až po naše
časy.

Bohuslav Alois Balbín, rytíř Škornice z Vorličné,
jesuita, znamenitý historik český, narodil se roku 1621
v Hradci Králové. Roku 1636 vstoupil do jezuitského
řádu v Brně a byl pak činným ve všech téměř jesuit-
ských kolejích v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.
Mnohá leta působil jakožto profesor rétoriky a poesie,
později pak jakožto školní prefekt a jako misionář.
Roku 1683 raněn mrtvicí, takže od té doby důležité
práce své literární už jen diktovati mohl, a dne 28. listo-
padu r. 1688 zemřel v Klementinu pražském. *Je tomu
tedy právě nyní dvě stě let.*

» Jeho zásluhy o historii českou jsou nesmrtelné,« ře-
čeno právem o Balbínovi, a my ovšem zde můžeme pře-
stati na význačném výroku tom. Uvádíme jenom nej-
hlavnější a největší jeho díla: *Epitome historica rerum
Bohemicarum* (pro toto dílo byl politicky pronásledo-
ván), *Miscellanea historica Bohemiae* (největší a nej-
důležitější dílo Balbínovo), *Bohemia docta*, *Disputatio
apologetica pro lingua Slavonica, praecipue Bohemica*
(Obrana jazyka slovanského, obzvláště českého).

Dr František Ladislav Rieger slaví sedmdesáté narozeniny své.

Těžko nám zde napsati něco ku dni tomu v rámci našem malém a několika jen slovy. Každý ví a cítí, jak významuplný byl a jest život Riegrův pro život veškerého českého národa, a přece žádný by asi nedovedl dáti dnes významu tomu výraz již zcela ostrý, jasný a spravedlivý, řekněme výraz takový, jaký později najde nestranný dějepisec český. Těžko psáti o Riegrovi a ovšem také zas lehko dnes, kdy o něm rozepisují se opět veškeré časopisy a kdy volně lze říci: vždyť je činnost Riegrova beztoho každému známa! Po čtyřicet let náleží Rieger k nejjmenovanějším osobnostem v Čechách, neuplynul zajisté ani jediný den, kdy jeho jméno nebylo by bývalo na stokrát vysloveno, a dnes — dnes stupňuje se to jmenování právě tedy do nesčíslna.

Rieger hledí na činný, bohatý, ano na krásný život zpět. Jako muž mladý a sličný, ztepilého vzrůstu, významuplné tváře, ohnivého oka, zcela neobyčejně sympatického hlasu, dobrého vychování a uhlazených mravů vstoupil v prvních letech čtyřicátých do pražské společnosti vlastenecké a stal se jednou z pružin její: v kroužku mladých nadšených vědátorů, mezi literáty, na besedách atd. Rok 1848 rázem postavil ho do nej přednější řady českých politikův a učinil z něho prvního našeho řečníka in politicis vůbec.

Klademe zde slova, která v té příčině pronesl o něm jeden z listův našich: »Slovo české, jehož jediným útulkem již byla kazatelna, Rieger z mrtvého papíru uvedl do života jako první veliký řečník náš, v jehož ústech řeč, o kterou nedávno ještě vedeny byly spory mluvnické, nabývala náhle netušené životnosti, plynnosti, bohatství, lahody, moci po staletí neslýchané. Otázku,

hodí-li se čeština do nového života v 19. věku, do vzdělané společnosti a do povznesené veřejnosti, posledním pochybovačům rázem rozřešila Riegrova výmluvnost, snoubící starou sílu řeči s novodobým vkusem. Tím má Rieger nepomíjející památku v historii jazyka českého.« My k tomu dodáváme, že jednou z hlavních jeho pomůcek řečnických byl jeho bystrý vtip a živý temperament; Rieger měl zajisté mnohé vskutku velké řeči, ale ještě větším byl vždy jako debatér v nejtěžších vřavách parlamentárních bitev!

Smutná leta padesátá položila ladem také Riegrovu činnost politickou. V desíletí tom Rieger byl ponejvíce jen literárně činným. Účastnil se téměř ve všech důležitějších literárních podnicích a nepopíratelně značnou zásluhou jeho jest založení a vydávání Slovníku naučného, jímž písemnictví naše doplnilo se způsobem velice úrodným.

Rok 1860 postavil pak Riegra v čelo českého národního hnutí a na místě tom stojí on doposud. Účastnil se ve všech oborech našeho života způsobem vynikavým, založil nám velké podniky časopisecké, řídil valnou část spolkového našeho života, pomáhal co nejčinněji českému divadlu i české literatuře a řídil a vedl boj za práva naše politická. Teď teprve cítíme, že zodpovědnost až bezměrná položena na bedra jeho. Rieger postaven v čelo národa v době důležité, ba snad v době od věků nejdůležitější, neboť doba ta, za níž působily omladlé zase síly národa, byla a je napořád ještě rozhodna pro veškeru budoucnost národa.

Sedmdesáté narozeniny nadešly Riegrovi a on jest dnes ještě při síle mužné — přejeme jemu i sobě, aby dožil se ještě těch dnů, kdy sobě řekne: Vidím splnění alespoň část ideálů svých, vidím vítězství české věci, a hledím bez bázně vstříc budoucnosti českého národa.

Dne 25. listopadu t. r. zemřel v Praze *Josef Jireček*, rakouský ministr na odpočínutí, spisovatel a literární historik český.

Jos. Jireček, narozen ve Vysokém Mýtě 9. října roku 1825, studoval v Litomyšli a v Praze a velmi záhy vzdělával se soukromě sám tak daleko v jazyku českém, že mohl již roku 1845 i literárně začítí být činným. Roku 1848 redigoval Pražské noviny a byl také zúčastněn v redakci Časopisu Českého musea, při překladu zákoníku občanského a při Havlíčkových Národních novinách. Roku 1849 zastával českou translaturu při guberniu v Praze a roku 1850 vstoupil do veřejné služby u ministeria kultu a vyučování. Jsa tenkrát činným též při konservativním časopise Vídeňský deník a v komisi pro ustálení vědecké školské terminologie české, byl vybídnut ministrem Thunem, by uvázal se ve skládání českých čítanek gymnasijských. Studie kvůli tomu konané vedly ho k pracím literárně historickým.

Od té doby Jireček vydal velkou řadu děl, týkajících se hlavně 17. a 18. věku v literatuře české, a proslul nejen jako pilný sběratel, nýbrž také jako bystrý obrance předních starých děl a spisův českých. Známý jsou obranné jeho práce, věnované pravosti rukopisů Kralodvorského a Zelenohorského, známy boje s Fejfalíkem, Büdingrem a jinými.

Od 16. dubna 1859 byl Jireček ministerským sekretářem. Roku 1871 byl náhle povolán do kabinetu Hohentwartova a setrval v něm až do jeho pádu. Od té doby Jireček žil zase jen literárním pracím svým, a hlavním plodem jich byla *Rukověť k dějinám literatury české*. Spis ten, jaksi omlazená Jungmannova literární historie česká, má velkou cenu svoji a poslouží příštím historikům v oboru tom za základ vesměs správný. Též dobré dvě třetiny ostatních čtených děl Jirečkových

jsou výbornou pomůckou ve směru tom. Jireček sám chtěl dospěti ku sepsání velké literární historie české, leč smrt ho zasáhla, když práce vršily se již ku svému konci.

EMANUEL KRESCENC LIŠKA

E. K. Liška hned nejprvnějšími svými dvěma pracemi, kartónky Vltava a Původ národní písně, upozornil na sebe co na zcela zvláštní individualitu uměleckou. Viděli jsme ihned před sebou malíře básníka, jenž asi mnohem více myšlenkami svými dlí v říši snů než v životě reálním, snílka tedy a snad i fantastu, ale také silného, zdravého mladíka, plného vůle a nadšení, jenž má dosti tuhosti v sobě, aby domohl se i všeho mistrovství řemeslného, by dovedl spojit tu říši snův s říší skutečnosti a neutonul v mlhách pouhé fantasmagorie. Od té doby neztratili jsme už Lišku se zřetele, sledovali jeho vývoj krok za krokem a můžeme říci, že vskutku nás potěšil každým dalším postupem svým.

Obdržel druhou cenu Národního divadla za návrhy ku vyzdobení »pasáže«, byla mu Prahou svěřena kopiatura Mánesova horologia, dán mu úkol, by spolu se Schikanedrem prozatímně vyzdobil královskou lóži českého divadla, a získaných tím vším prostředků použil Liška k tomu, aby za dalšími studii odebral se do Mnichova. Tam povstala první jeho velká kompozice Manfred a Astarta, která mu dobyla státního rakouského stipendia, a jiný velký obraz Hagar a Ismael, jenž mu zase dopomohl ke Klarově »nadaci římské«. Výsledkem římského pobytu (1885—1888) byl obrovský obraz Oběti císaře Maximiana. Dílo to svědčilo o skutečném, už vyžívajícím genu, jenž svou technikou dovede přemoci i úkoly nejnepřehlednější, získalo svému původci na mezinárodní výstavě mnichovské zlatou

medaili a bylo nyní vystaveno v Praze na ostrově Žofínském. Tragický osud díla toho je znám: zničeno jest dne 18. prosince požárem.

Emanuel Liška je mladý muž. Narodil se dne 19. dubna 1852 v Mikulovicích na Moravě, dostal se však velmi záhy do Čech a vykonal zde studie své. Dnes je profesorem na pražské škole umělecko-průmyslové. Liška je tedy právě v nejbujnější své síle tvořivé a není pochyby, že můžeme od něho očekávati mnohé plody dokonalé krásy. Požár jedno velké dílo mu zničil, snad již to bude podnětem, aby jiné nové dílo velké povstalo co nejdříve. Stará fráze a staré podobenství o fénixu v plamenech se obrozujícím — ale zde bychom rádi té fráze užili znova. Jakkoliv obdivujeme se podaným již důkazům velkého talentu, přece bychom v jednom ohledu přáli obrození. Poeta Liška, jak je vidět, zůstane již věren, alespoň nadlouho věren mythům a jejich poněkud sice mlhavému, ale skvoucímu, oslňujícímu jasu. Snad mu podá domácí půda tedy vodítko pravé. Máme v bájích národních i ve své historii množství velkých, překrásných mythů a ty čekají téměř všechny ještě právě tak na literární jako na výtvarné zpracování a vtělení své. Liška má na ně dosti ducha, dosti snad i vůle — s napnutím hledíme tedy příštím výsledkům tvořivosti jeho vstříc.

JAN JESENSKÝ

Stalo se vícekrát letos, že při slavnostních řečech, pronešených na české universitě, vzpomínáno mužů, kteří na vysokém učení pražském byli činni za věků *minulých*, mužů, kteří vynikli vědou a jichž jména slavně zapsána jsou do dějin lidské vzdělanosti vůbec. Mužové takto proslulí byli vesměs národnosti české. Při každé pak vzpomínce takové mimoděk jsme my sami

sobě připomenuli zvláště jednoho učeného Čecha, o němž za poslední doby mluví se sice nepoměrně řídčeji, než mluvívalo se za desetiletí minulých, jenž však byl jednou z nejpřednějších ozdob pražské školy a vědy, a krom toho byl také politikem činným a horlivým, politikem, jehož osud naplnil se v době, jižto nazýváme nejsmutnější českých dějin. Zajisté že přemnozí zároveň s námi připomínali sobě muže toho — slavného *Jana Jesenského*, prvního učitele anatomie v Praze, mučeníka doby pobělohorské.

Není v našich dějinách osoby jemu podobné a hned zas tak význačné, stejně romantikou jako historickou pravdou ozářené. V literatuře předbřeznové setkáváme se s jeho zajímavou postavou snad ve stu historických povídek a náčrtů. Výtvarné umění české zobrazilo postavu jeho na mnohých vskutku vynikajících dílech svých. Věda zaznamenává jmeno Jesenského mezi nejproslulejšími pionéry pokroku. A český historik uvádí ho v dověčně nezapomenutelné, krvavě smutné řadě těch, kteří dokonali život svůj dne 21. června 1621 v Praze na Staroměstském náměstí.

Jan Jesenský (Jessenius nebo Jessenius de Magna Jessen) byl ze šlechtického rodu slovenského. Otec jeho Baltazar vystěhoval se roku 1541 po dobytí Budína od Turků z Uher a žil ve Vratislavi, kdež roku 1566 syn Jan se mu narodil. Jan studoval na tamějším gymnasiu a pak ve Vitemberce a Padově; v tomto městě stal se r. 1595 doktorem lékařství, načež opět přišel do Vitemberka, kdež působil jako profesor universitní a jako lékař záhy tak proslulý, že kurfiřt a jiní vévodové saští jmenovali ho svým lékařem. Na universitu pražskou povolán roku 1600, a zde byl on první, jenž pitval tělo lidské. Stal se brzy oblíbeným učitelem i lékařem a císař Rudolf II. i jeho nástupce Matyáš užívali služeb jeho. Roku 1618 zvolen universitou za rektora. Účastnil se v povstání stavů českých proti Ferdinandu II. a podnikl dvakráte cestu do Uher, aby Uhry přemluvil k spo-

lečnému jednání s Čechy. Za toto své působení byl po bitvě bělohorské na smrt odsouzen a odpraven. —

Od Jesenského známe značný počet cenných spisů vědeckých, sepsaných latinou a vyšlých ve Vitemberce, v Hamburku a v Praze.